САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

НЬУРБА

12+

ХАҺЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

2021 сыл
Муус устар
29 күнэ
Чэппиэр
16 №
(11939)

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун “Ньурба” (”Огни Нюрбы”) хаһыат редакцията” автономнай тэрилтэ

Ытыктабыллаах Ньурба улууһун олохтоохторо! Күндү биир дойдулаахтарбыт!

"Ньурба улууһа" МО дьаһалтатын уонна улуус Сүбэтин аатыттан эһигини Сандал саас уонна Үлэ бырааһынныгынан - 1 Маайынан ис сүрэхпититтэн истинник эҕэрдэлиибит!

Бу улахан суолталаах бырааһынныык биһиги дойдубут хас биир олохтооҕор аар айылҕа кыстыгын этэҥнэ туораан үһуктуутун уонна айымныылаах, таһаарыылаах үлэнэн сайдыы саҕахтарын арыйыыны туоһулуур. Оттон тапталлаах төрөөбүт Ньурбабыт Эйэ, Үлэ, Маай үөрүүлээх бэлиэ күнүн аныгы олох бары эйгэлэригэр үтүө үгэстэргэ олоҕуран улахан ситиһиилэрдээх көрсөр.

Билэрбит курдук, ааспыт сыл пандемиянан сибээстээн үгүс уустуктардааҕын үрдүнэн, киэҥ Ньурба үлэһит дьоно-сэргэтэ биир ньыгыл сомоҕолоһууларын түмүгэр, экономика, тутуу, суол-иис, доруобуйа хаһыстабыла, үөрэхтээһин, культуура, урбаан о.д.а. туһаайыылар охсууну ылбакка инники кирбиигэ таҕыстылар.

Национальнай бырайыактар иилэринэн ыытыллар үлэлэргэ бытаарыы бэлиэтэммэтэ. Ол курдук, "Үөрэхтээһин" национальнай бырайыак чэрчитинэн сыыппара технологиялара бары оскуолаларга кимэн киирдилэр, Ньурба үөрэнээччилэрэ региональнай, федеральнай таһымнаах күрэхтэргэ кыайыы көтөллөөхтөр. Оттон Уһук Илин Уокурукка бастакынан биһиги улууспутугар аһыллыбыт Ай-Ти Куб үлэтин саҕалааһына көхтөөх, инникитин кэскилгэ хардыыта кэниэҕэ. "Ньурба учуутала" муниципальнай бырагыраама республикаҕа, дойдуга киэҥ сэнээриини ылла, атын сирдэргэ уопут быһыытынан тарҕатары экспертэр чопчулууллар.

Дьиэ кэргэн олох эргийэр киинэ буоларынан улуус салалтата сүрүн болҕомтону демографияҕа, дьиэ кэргэн туруктаах олоҕун хаччыйыыга уурар. Федеральнай уонна республиканскай Ийэ хапытаалын таһынан улуус бэйэтин үбүттэн муниципальнай Дьиэ кэргэн хапытаалын олохтоон регион, дойду таһымыгар эмиэ сэнээриини ылла. Элбэх оҕолоох ыаллары, тулаайах оҕолору дьиэнэн хаччыйыы бырагыраамата сыллата толоруллар, үгүс дьиэ кэргэн олорор усулуобуйалара туспар.

"Ньурба куоракка", Дьиикимдэҕэ аныгы ирдэбилгэ эппиэттиир толору хаччыллыылаах оҕо уһуйааннара үлэҕэ киирдилэр. "Демография" национальнай бырайыак киһи олоҕор сиэрдээх оҥкул оҥоһулларыгар туһаайыылар, ыччат идэтин талара, үлэлээх-хамнастаах, бигэ дьиэ кэргэннээх буолуута мантан кырата суох тутулуктаах.

Улуус салалтата "Алроса" хампаанньа каадырдары бэлэмниир киинин кытта биир тиһиккэ үлэлиир, оробуочай идэлэргэ үөрэтэр кыһалардыын сибээс кэҥии турар. Накыыннааҕы ГОК-ка каадырдарын 40 бырыһыана олохтоох дьон.

Кэккэ сылларга Ньурба улууһугар "Хаачыстыбалаах уонна куттала суох суоллар" национальнай бырайыагынан далааһыннаах үлэ ыытылынна. Ньурба куорат уулуссаларын аспааллааһын салҕанар. Соторутааҕыта СӨ тараанысларга, суол хаһаайыстыбатыгар министерствотын кытта көдьүүстээхтик үлэлээһин түмүгүнэн Сэбиэскэй уулуссаны аспааллыырга 2021-2022 сс.. 31 мөл. солкуобай тиксэрин ситистибит. Даҕатан эттэххэ, бу уулусса туһунан кэпсэтиилэр 2016 сылтан саҕаламмыттара, оройуон ити 31 мөлүйүөннэ бэйэтин бюджетүттэн эбии 30 мөл. солкуобайы көрүнэрэ былааннанар. Аспааллааһын үлэлэрэ итини сэргэ, Убайаанҥа Чусовской, Антоновкаҕа Киров уулуссаларыгар барыахтара.

Нэһилиэктэр икки ардыларынааҕы суоллар харах далыгар, болҕомто киинигэр сылдьаллар: "Сүлэ-Дьиикимдэ" хайыскатынан 275 мөл. солк. суумалаах муниципальнай суолу өрөмүөннээһин республика көрүүтүн ааста, федеральнай таһымҥа тахсан быһаарыы ылыллыаҕа. Оттон өр сылларга туруорсуллубут Киирэп-Чуукаар-Өнөлдьө суола оҥоһуллара мэктиэлэннэ. Тыа сирэ кэлимник сайдыытын холобурунан Хорула нэһилиэгин аатыахха сөп. Манна сылы эргиччи айан суола оҥоһулунна, соторутааҕыта үс сана объект тутуллан аннарын тэлэччи астылар.

Улууска тыа хаһаайыстыбата тэтимнээхтик сайдар, онно сылга алмаас үбүттэн 80-90 мөл. солк. үгуллара төһүү күүс буолар. "Күндээдэ" агрофирма өрөспүүбүлүкэҕэ бастыҥ хаһаайыстыбалар ахсааннарыгар киирдэ, Акана Чкаловыгар "Саха сүөһүтэ" хааһына тэрилтэтин филиала үлэлээтэ, сири оноруу чэрчитинэн 900 га бааһына чөлүгэр түстэ, сүөһү аһылыгын бэлэмнээһиннэ сылга 100-тэн тахса тн. сиилэс угуллар, Маалыкайдааҕы сылгы собуота хааһына тэрилтэтигэр бэриллитигэр үлэ салҕанар.

Кэскиллээх бырайыактар бу курдук олоххо киирэллэригэр Ньурба улууһун үлэһит дьоно кыымтан төлөҥү саҕан, албан ааттаах аҕа көлүөнэ үгэстэрин өрө тутан, кыайыы үрдэллэрин ылаллар. Инники соруктарбыт өссө баараҕайдар, олору эһигиннии биргэ түмсэн-сомоҕолоһон толоруохпут, сарсыҥнаабыт өссө сырдык буолуоҕа!

***Күндү доҕоттор!** Эйэ, Үлэ, Маай бырааһынныгынан эһиэхэ уҕараабат эрчими, чэгиэн-чэбдик буолууну, дьолу, инникигэ күүстээх эрэли, таһаарыылаах үлэни, сырдыгы уонна үйэлээҕи баҕарабыт!*

Улуус баһылыга А.М. ИННОКЕНТЬЕВ,
улуус Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ С.И. ЕВСЕЕВ.

– Н.В.Емельянов 100 сааһа –

Кэмпириэнсийэ ыытылынна

Саха биллиилээх фольклориһа, олоҥхону чинчийээччи, филологическай билим дуоктара, СССР НА Сибиирдээҕи салаатын бочуоттаах бэтэрээнэ Николай Васильевич Емельянов төрөөбүтэ 100 сылыгар аналлаах өрөспүүбүлүкэтээҕи научнай-практическай кэмпириэнсийэ муус устар 23-24 күннэригэр Ньурба улууһун үөрэҕирии управлениетыгар ыытылынна.

Хааччахтаах миэрэни тутуһан, куйаар ситимин нөҥүө ыытылынна.

Кэмпириэнсийэ бастакы күнүн аһыллыытыгар Февронья Васильевна Шишигина саха омук сүдү киһитигэр Н.В.Емельяновка анаан ньурбалар тэрээһиннэри тэрийэн ыытаргыт атыттарга үтүө холобур буолар диэн бэлиэтээн эппитэ. Аны сайын Өлүөхүмэҕэ ыытыллыахтаах Олоҥхо ыһыаҕар биир дойдулаахха Николай Васильевичка аналлаах биир улахан тэрээһини ыытан кыттаргытыгар диэн этии киллэрбитэ.

Сүрүн мунньахха "Олоҥхо Ассоциация" уопсастыбаннай түмсүү Ньурбатааҕы салаатын салайааччыта М.П.Захарова кыттыыны ылла.

Н.В.Емельянов олоҕо, айар үлэтэ уонна билиҥҥи кэмҥэ фольклору хомуйуу, үөрэтии, тилиннэрии боппуруостара бастакы сиэксийэҕэ С.С. Сүүлүскэй аатынан Сүлэ орто оскуолатын 11 кылааһыттан Альбина Семёнова, М.С.Егоров аатынан Ньурба 2 №-дээх оскуолатыттан 6-с "в" кылааһын үөрэнээччитэ Ньургун Анисимов "Олоҥхонон садаачалар", "Олоҥхоҕо тэҥнэһиини туттуу" тиэмэлэринэн кытыннылар.

Кэмпириэнсийэ иккис күнүгэр "Түөлбэ олоҥхото уонна олоҥхоһуттара. Хомуйуу, чинчийии уонна эдэр ыччакка тарҕатыы" сиэксийэҕэ "Талба талааннаахтар түһүлгэлэрэ" норуодунай фольклорнай кэлэктиип салайааччыта Р.Н.Николаева, Күндээдэ орто оскуолатын 7 "в" кылааһын үөрэнээччитэ "Ньурба олоҥхотун ааттарын уратыта", "Биһик" оҕо саадын ыст. иитээччитэ Т.Л. Ильинова, Ньурбатааҕы оҕо Искусствотын оскуолатын Маалыкайдааҕы филиалын фольклорга кылааһын учуутала Л.И.Яковлева, Н.Н.Чусовской аатынан Антоновка орто оскуолатын төрүт культуураҕа учуутала Т.Ф.Фёдорова, Күндээдэ орто оскуолатын учуутала А.В.Петрова, Хатыы орто оскуолатыттан 9 кылаас үөрэнээччилэрэ Любомира Васильева "Кулдус Бөҕө" олоҥхоҕо өҥ көстүүтэ" Сайаана Тимофеева "Образ Бабы-Яги в олоҥхо И.М.Харитонова-Саахардаах Дьуона" тиэмэлэринэн кытыннылар.

Сиэксийэлэринэн үлэ, санаа атастаһыытыгар АГИКИ институтуттан СӨ культууратын туйгуна В.Е. Дьяконова, норуот уус-уран культууратын кафедратын сэбиэдиссэйин эбээһинэһин толороччу, СӨ культууратын туйгуна З.А. Стрекаловская, уус-уран кафедра уһуйааччыта, СӨ үөрэҕириитин туйгуна Л.М.Егорова, Арассыыйа театральнай Сойуустарын чилиэнэ, СӨ культууратын туйгуна Маркова М.М., искусство кафедратын дассыаннара кэмпириэнсийэ кэмигэр бэйэлэрин санааларын үллэһиннилэр. Олоҥхоһуттар толоруулларын истэн, ырытыылары оҥордулар.

Чуолаан, удьуор утумун уһугуннаран уһуйуу, олоҥхону үөрэтии систиэмэтигэр, олоҥхо тылыгар-өһүгэр (аллитрацияҕа), ис хоһоонугар болҕомто уурулларыгар бэлиэтээн эттилэр. Уопсай үөрэхтээһиҥҥэ, өрөспүүбүлүкэ таһымыгар оскуолаларга предмет быһыытынан киллэрэн эбии чаас көрөргө, оҕо олоҥхону толоруутун дискэҕэ устан иһитиннэриини быраактыкаҕа киллэрэргэ этии киллэрдилэр. Василий Иванович Иванов-Чиллэ Баһылай оскуолатын аһан үлэлэтэргэ, институту кытары бырайыак оҥорон үлэлэһэргэ ыҥырдылар.

СӨ культууратын туйгуна Маркова Мария Маркеловна Дьарханнааҕы куукула тыйааатырын "Кыыс Дьуурай Бухатыыр", "Мөҥүрүүр Бөҕө" испэктээктэригэр сыанабыл биэрдэ. 2022 сылга куукула тыйааатырыгар дьарыктанар оҕолор артыыс үөрэҕэр туттарсыахтарын сөп диэн эттэ.

Саха тылын учууталлара А.Н.Чусовской аатынан Ньурбатааҕы техническэй лицейтэн Александра Мясоедова, Хатыы орто оскуолатыттан Ирина Васильева, Луиза Яковлева, фольклорнай кэлэктиип салайааччыта Розалия Николаева, төрүт культуура учуутала Тамара Фёдорова, үөрэҕирии бэтэрээнэ, саха тылын учуутала Маргарита Николаева кэпсэтиигэ кытыннылар. Уһуйааччылар куурустарын ыытыы, лаҕыр аһан үлэлэтии курдук боппуруостары биэрэннэр туһааннаах эппиэттэри ыллылар.

Филология билимин кандидата, Гуманитарнай чинчийэр уонна аҕыйах ахсааннаах хотугу норуоттар проблемаларын үөрэтэр институт ыст.научнай үлэһитэ С.Д.Мухоплева фольклорист-учуонай Николай Васильевич Емельяновка аналлаах кэмпириэнсийэ сиэрэ сиппитин этэн туран, улуус салалтатыгар, Дьаархан нэһилиэгин дьаһалтатыгар махтанарын биллэрдэ. Николай Васильевич Емельянов фольклорга сүдү үлэтэ салҕанан барарыгар улуус салалтата, үөрэҕирии, культуура управлениелара болҕомтоҕо ылыахтаахтарын эттэ. Кэнэҕэһин эдэр көлүөнэ ыччат салгыырыгар баҕа санаатын тириэртэ.

"Олоҥхо ассоциация" уопсастыбаннай тэрилтэ вице-президенэ Е.Н. Протодьяконова: “Үчүгэй кэпсэтии таҕыста. Саха сайдарыгар түөлбэ олоҥхотун тутуһуохтаахпыт. Үгэһи тутуһуу салҕанан барыахтаах. Олоҥхоҕут дьиэтигэр өрөспүүбүлүкэ бастыҥ толороччу олоҥхоһуттарын ыҥыран истиҥ. Урукку олоҥхоһуттар толоруулларын тилиннэрэр сыалтан, ыччаттарга иһитиннэриэҕиҥ. Оҕо, ыччат туһугар Олоҥхону өйүөххэйиҥ!” - диэн ыҥырда.

Улуус баһылыгын социальнай боппуруоска солбуйааччы А.М.Уларова кэмпириэнсийэ кыттыылаахтарыгар улуус баһылыга А.М.Иннокентьев аатыттан эҕэрдэтин тиэртэ, Туоһу суруктары туттартаата. "Дьаархан нэһилиэгэ" МТ баһылыга Александров П.М. кэмпириэнсийэ үрдүк таһымнаахтык ааспытынан Светлана Дмитриевна Мухоплеваҕа, улуус салалтатыгар, кэмпириэнсийэ кыттыылаахтарыгар махталын биллэрдэ.

Ньурба улууһун Культууратаа департаменын салайааччытын солбуйааччы, искусствоведение билимин кандидата, кэмпириэнсийэ салайааччыта Л.Р. Степанова: “Сыл устата саха олоҥхотун киэҥ билиигэ таһаарбыт Николай Васильевич Емельяновка аналлаах тэрээһиннэр салҕанан барыахтара, -диэн этиитинэн кэмпириэнсийэ түмүктэннэ.

Антонина СЕМЁНОВА.

– Өрөспүүбүлүкэ күнэ –

Степан Васильев албан аатыгар сүгүрүйдүлэр

Ньурбаҕа судаарыстыбаннай-политическай уонна профсоюзнай диэйэтэл Степан Васильевич Васильев болуоссатыгар Саха Өрөспүүбүлүкэтин күнүгэр анаан өрөгөйдөөх бэлиэтээһин буолла. Улуус баһылыга Алексей Михайлович Иннокентьев, улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлэ Сергей Иванович Евсеев, Ньурба куорат баһылыгын солбуйааччы Мария Константиновна Куличкина Степан Васильев пааматынныыгар гирлянда уурдулар.

Улуус баһылыга Алексей Михайлович Ньурба олохтоохторун Өрөспүүбүлүкэ күнүнэн эҕэрдэлээтэ: Саха сирэ сайдарыгар туруулаһан үлэлээбит биир дойдулаахпыт Степан Васильев соратниктарын М.К.Аммосовы, П.А.Ойуунускайы, И.Н.Бараховы, С.М.Аржаковы үтүө тылынан ахтар, сүгүрүйэр күммүт буолар. Кинилэр турууласпыт идеялара, үлэлэрэ үйэттэн үйэҕэ салҕанан бара туруохтара. Саха Өрөспүүбүлүкэтин күнэ хас биирдии саха киһитигэр өрөгөйдөөх бырааһынныык. Эдэр көлүөнэҕэ улуу дьоннорбут тустарынан үтүө өйдөбүлү хаалларыахтаахпыт. Чулуу дьоннорбутугар сүгүрүйэбит, ытыктыыбыт, - диэтэ.

Салгыы Алексей Михайлович үөрэҕирии сайдыытыгар уонна үүнэн эрэр көлүөнэни иитиигэ, улуус социальнай-экономическай сайдыытыгар кылааттарын иһин "Гражданскай килбиэн" бэлиэлэри Ньурба 1 №-дээх орто оскуолатын учууталларыгар А.Д.Донскаяҕа уонна педагогическай үлэ бэтэрээнигэр Е.Г.Семёноваҕа, ону сэргэ Дьаарханнааҕы КФХ салайааччытыгар А.И.Васильевка "СӨ Тыа хаһаайыстыбатын туйгуна" бэлиэни, "Быыбар тэрээһинигэр өҥөтүн иһин" Бочуоттаах бэлиэни М.Е. Андрееваҕа үөрүүлээх быһыыгамайгыга туттартаата.

Эдэр көлүөнэ ыччаттар ааттарыттан Убайаан орто оскуолатын президенэ Зедгенидзев Аян тыл эттэ.

Ньурба улууһун Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Сергей Иванович Евсеев: Биллэр судаарыстыбаннай, политическэй, профсоюзнай диэйэтэл Степан Васильевич Васильев төрөөбүтэ 125 сылыгар, Саха АССР 100 сылыгар уонна Саха сиригэр комсомол төрүттэммитэ 100 сылыгар аналлаах "Төлөннөөх сүрэхтэр" диэн өрөспүүбүлүкэтээҕи марафон-экспедиция Бордоҥ сириттэн саҕалаан, Үөһээ Бүлүү Харбалааҕар Исидор Барахов, Бүлүүгэ Степан Аржаков, Нам Хатыыгар Максим Аммосов уонна Таатта Чөркөөҕөр Платон Ойуунускай төрөөбүт сирдэринэн сылдьан кэллэ. Экспедиция сүрүн сыала: биир дойдулаахпыт, Саха сирин автономиятын турууласпыт биир сүрүн киһибит Степан Васильев олоҕун, хайдах үлэлээн-хамсаан сылдьыбытын туһунан сырдатыы, кини аата өрөспүүбүлүкэҕэ, киэҥ эйгэҕэ үрдүктүк ааттанарын ситиһии буолар, - диэн этэн туран, "Төлөннөөх сүрэхтэр" сырыыларын эмбилиэмэтин улуустааҕы "Норуоттар доҕордоһуулара" түмэл научнай-чинчийэр салаатын салайааччытыгар Борис Борисовка туттарда.

"Дьүрүйээнэ" вокальнай ансаамбыл (салайааччы Иванова И.И.) ырыа толоруутунан тэрээһин түмүктэннэ.

Антонина СЕМЁНОВА.

Нэһилиэнньэ истиитигэр

Ыам ыйын 6 күнүгэр киэһэ 18-00ч."Обогатительная фабрика №16. Расширение. Отвал сухих хвостов. Реконструкция" диэн бырайыак общественнай дьүүллэһиилэрэ (публичные слушания) ZOOM платформа нөҥүө ыытыллыахтара.

Бырайыак матырыйаалын оройуон дьаһалтатыгар 111 хоско билсэҕит. Электроннай почтаҕа матырыйааллары ыыттарар буоллаххытына 23775 төлөппүөҥҥэ эрийэн ыыттарыаххытын сөп эбэтэр оройуон саайтыгар ссылканнан https://mr-njurbinskij.sakha.gov.ru/news/front/view/id/3268034 киирэн билсиҥ, этиилэргитин уонна замечаниеларгытын сурунаалга суруйуохху тун сөп.

Улууспут олохтоохторун ыам ыйын 6 күнүгэр 18:00 чаастан оройуон дьаһалтатын актовай саалатыгар кэлэн эбэтэр бу ссылка нөҥүө Zoom-конференцияҕа киирэн кыттаргытыгар ыҥырабыт:

Подключиться к конференции Zoom
https://us02web.zoom.us/j/2432466412?pwd=WnNpNEhEYzg1UHNHYUMwU3pCeGNsZz09 Идентификатор конференции: 243 246 6412 Код доступа: 1234

Улуус дьаһалтата.

– Ил Дархан нэдиэлэтэ –

Айсен Николаев ааспыт нэдиэлэҕэ үлэтин сүрүн түгэннэрэ

Муус устар 19 күнүгэр Айсен Николаев регионҥа эбии хаччахтыыр миэрэлэри киллэрэр туһунан ыйаах таһаарда. Саҥа ыйааҕынан өрөбүл уонна быраахынныык күннэргэ онлайн көрүҥтэн ураты өрөспүүбүлүкэҕэ уонна улуустарга сүрүн тэрээһиннэри, конференциялары, форумнары ыытыы бобулунна. Оттон үлэ күнүгэр суһал ыстаап сөбүлэҥинэн ыытыллар тэрээһиннэргэ мустар киһи ахсаана 50-тэн тахсыа суохтаах.

Маны таһынан уопсастыбаннай аһылык тэрилтэлэрэ, ол иһигэр банкеттыыр саалалар муус устар 20 күнүттэн түүн 12 чаастан сарсыарда 6 чааска диэри сабыллыахтара. Театрдарга, кинотеатрдарга, концертарга, кулууптарга көрөөччү сааланы 50 % эрэ толороохтаах.

Муус устар 20 күнүгэр Ил Дархан суһал ыстаап мунньаҕар өрөспүүбүлүкэҕэ эпидемиологическай быһыы-майгы тыҥаахынныаҕын эттэ. Саха сиригэр коронавирус британскай штамма икки киһиэхэ бэлиэтэммитин иһитиннэрдэ. Турцияттан сынньанан кэлбит Дьокуускайга олорор дьиэ кэргэн вирус саҥа көрүҥүн аҕалбыт. Кутталлаҕа диэн бу штамм быдан түргэнник тарҕанар. Маныаха билиҥҥитэ биир дойдулаахтарбытыттан элбэх киһи кыраныысса таһыгар тахсыбыта, Турцияҕа уо.д.а. атын дойдуларга сынньана сылдьара биллэр. Саҥа штамм өссө да кэлэрэ сабаҕаланыан сөп. Ол иһин Ил Дархан омук сирдэриттэн төннөр дьону хонтуруоллаан, кэлээттэрин кытары ПЦР туттарыахтаахтарын, анаалыстарын түмүгүн "Госуслуги" порталга таһаарыахтаахтарын эттэ.

Айсен Николаев улуустар суһал ыстааптарыгар нэһилиэнньэҕэ өйдөтөр-быһаарар үлэни ыыталларыгар, эпидемиологическай хонтуруолу күүһүрдэллэригэр сорудахтаата, нэһилиэнньэни хаччахтыыр миэрэлэри тутуһарыгар ыҥырда, дьиэ кэргэнинэн, аймаҕынан элбэх киһини мунньан тэрээһиннэри ыытартан туттуналларыгар, айылҕаҕа, маевкаларга кэлэктиибинэн тахсыбаттарыгар сүбэлээтэ. Ордук улахан болҕомтону үөрэх тэрилтэлэригэр уурары ыйда. Вакцинаны ыларга "Госуслуги" порталынан эбэтэр олорор сиргитинэн поликлиникаҕа суруттарыахха сөп.

Муус устар 20 күнүгэр Москваҕа үлэтин чэрчитинэн Айсен Николаев Россия вице-премьерэ Марат Хуснуллины кытта Өлүөнэ муостатын тутуутун туһунан кэпсэттилэр. Бу бырайыагы саҕалааһыҥҥа федеральнай уонна регион структураларын кыттыыларын быһаарыстылар. Марат Хуснуллин бырайыагы өйүүрүн, маныаха федеральнай бюджеттан үбүлээһин 50 % таһымынан буолуохтааҕын эттэ. Маны таһынан көрсүһүүгэ Саха сиригэр национальнай бырайыактар олоххо киириилэрин ырыттылар. Национальнай бырайыагынан быйыл 264 км суол үлэҕэ киирэрэ былааннанар, ол иһигэр 216 км - өрөспүүбүлүкэ таһымнаах суол, 48 км Дьокуускайга оҥоһуллуоҕа. Ону сэргэ дьиэуот тутуутун хаамыытын, хаарбах дьиэттэн дьону көһөрүү, кыттыгас тутуу кыттааччыларын быраактарын көмүскээһин, уопсастыбаннай уонна олорор тиэргэннэр территорияларын тупсарыы боппуруостарын ырыттылар.

Муус устар 21 күнүгэр Айсен Николаев дойдуга бэлиэтэнэр Олохтоох салайыныы күнүнэн улуустар, нэһилиэктэр, куораттар баһылыктарын, дьокутааттары, муниципальнай таһымҥа үлэлээччилэри эҕэрдэлээтэ. Олохтоох салайыныы норуокка саамай чугас, миэстэтигэр күннэтэ быһаччы алтыһар, былааһы кытта ситимниир. Нэһилиэнньэ олоҕор үтүө уларыйыылар төһө тэтимнээхтик бараллара муниципалитеттар көхтөөх үлэлэриттэн тутулуктаах. "Олохтоох салайыныы уорганнара көдьүүстээхтик үлэлиир эрэ буоллахтарына, өрөспүүбүлүкэ социальнай-экономическай өттүнэн тэтимнээхтик сайдар кыахтаах, ол эһиги хас биирдиигититтэн тутулуктаах. Ол быһыытынан күүспүтүн түмэн, туруоруллубут соруктары толорорго, өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн олохдьаһах хаачыстыбатын үрдэтэргэ бигэ эрэллээхпин", - диэтэ регион баһылыга.

Муус устар 21 күнүгэр Айсен Николаев омук сиригэр олорор биир дойдулаахтарбыт дьыалаларыгар уонна аан дойдутааҕы гуманитарнай бииргэ үлэлээһиҥҥэ Федеральнай агентство салайааччыта Евгений Примакову кытта көрүстэ, икки өттүттэн сөбүлэһии түһэрсии боппуруоһун кэпсэттилэр. Саха сирэ ЮНЕСКО, Арктическай сэбиэт, Хотугу форум, АРАССВА уо.д.а аан дойдуга аптарытыаттаах тэрилтэлэр бырагыраамаларыгар көхтөөхтүк кыттар. Эһиил Саха АССР тэриллибитэ 100 сылыгар, Дьокуускай төрүттэммитэ 390 сылыгар бөдөҥ тэрээһиннэр былааннаммытар, ол иһигэр Парижка ЮНЕСКО штаб-квартиратыгар өрөспүүбүлүкэ бырайыактарын билиһиннэриэхтэрэ.

Евгений Примаков Саха сирин бырайыактара улахан суолталаахтарынан кини салайар Федеральнай агентствота өйүүрүн эттэ. Агентство 80 дойдуга баар былаһаккатын туран биэрэн, быыстапкалары, көрсүһүүлэри ыытарга, култуурабытын билиһиннэриигэ, итиэннэ Саха сирин бизнеһэ тас ырыынакка тахсыытыгар көмөлөһөргө бэлэмин эттэ. Арктика тематыгар конференция тэрийиигэ өйөбүлү оҥоруоҕун эттэ.

Айсен Николаев федеральнай былаас биир тутаах уорганын кытта норуоттар икки ардыларынаҕы бырайыактары олоххо киллэриигэ үлэлэһэргэ бэлэмин, маныаха ведомство методическай көмө оҥоруута тыын суолталааҕын эттэ. Тас дойдуларга саха культууратын, бизнеһин, гуманитарнай, экономическай хайысхалаах бырайыактарын көҕүлээн таһаарыыны өйүүрэ Саха сирин сайдыытыгар тоҕоостооҕун эттэ.

Муус устар 21 күнүгэр Айсен Николаев Россия Бэрэсидьиэнэ Федеральнай Мунньахха Анал этиитин оҥорор официальнай тэрээһинигэр кыттыыны ылла. Ил Дархан санаатын үллэстэригэр, Владимир Путин иһитиннэрбит өйүүр миэрэлэрэ хас биирдии киһини таарыйарын, кини судаарыстыба социальнай бэлиитикэтин сайдар суолун ыйбытын, быйылгы этии социальнай хабааннааҕын бэлиэтээтэ. Ол курдук, дьиэ кэргэни, оҕо аймаҕы өйөөһүн, доруобуйа харыстабылын, үөрэхтээһин эйгэтин сайыннарыы буолар. Биир сүрүн болҕомто хамсык дьаҥыттан нэһилиэнньэ доруобуйатын чөлүгэр түһэриигэ ууруллар, саахыттан тутулуга суох диспансеризация, профилактическай көрүү бырагыраамата кэҥэтиллэр. Анал үөрэхтээһин тэрилтэлэригэр бөлөҕүнэн үөрэтии куратордарын өйөөһүн үөрэх хаачыстыбатын үрдэтиэҕэ, Саха сиригэр итинник төлөбүрү 1 тыһ. куратор ылыаҕа. ВЭБ. РФ көмөтүнэн дойдуга 2024 сылга диэри 1300 оскуоланы тутуу иккис сменанан үөрэтиини тохтотуоҕа. Судаарыстыба өнөлөрүн өрөбүлэ, тохтобула суох дистанционнай көрүҥҥэ көһөрүү барыаҕа.

Биир сүрүн болҕомто регионнарга инфраструктура кредиттэрин биэрии боппуруоһугар уурулунна. Путин быһаарыытынан 2023 сылга диэри бу сыалга 500 млрд солк. көрүллүөҕэ. Маныаха өрөспүүбүлүкэ Өлүөнэ муостатын тутуутугар кредит ыларга сайаапка түһэриэҕэ. Ол түмүгэр итинник инфраструктура кредитэ өрөспүүбүлүкэ бюджетыгар бырайыагы чэпчэтиэҕэ диэн Ил Дархан эттэ.

Муус устар 22 күнүгэр Айсен Николаев Ленскэй кулууп былаһаккатыгар кыттан, Россия Бэрэсидьиэнин Анал этиитигэр Саха сиригэр тыын суолталаах боппуруостары таарыйбытын бэлиэтээтэ. Аҕыйах иэстээх регионҥа инфраструктураҕа ботуччу кредит тыырыллыаҕа. "Дойдуга кирэдьиит рейтингэр бастыҥ көрдөрүүлээх, ис иэһин салайынар Саха сиригэр маннык миэрэ олус суолталаах", - диэн өрөспүүбүүлүкэ баһылыга бэлиэтээтэ. Саха сирэ чугастааҕы сылларга инфраструктураҕа кэккэ бырайыактары киллэрэр соруктаах. Өрөспүүбүлүкэҕэ эрэ буолбакка, дойду хотугулуу илин өттүгэр Өлүөнэ муостата тыын суолталаах буолуоҕа. Маны тэҥэ "ДОМ РФ" Уһук Илиҥҥэ тутааччыларга сыллааҕыта 3-4 % иэс биэриэҕэ. Маны сэргэ сыыппаранан бырайыактааһыны туһаныыга бэлэмнээһин, кэтэх олорор дьиэни тутууну өйөөһүн туһунан миэрэлэр саахалланар туруктаах дьиэлэртэн дьону көһөрүү бырагыраматын түргэнник олоххо киллэрэргэ көмөлөһүөхтэрэ.

Владимир Путин бары судаарыстыбаннай өҥөлөрү 24/7 туһанарга электроннай көрүҥҥэ түргэнник көһөрүүгэ быһаарыыта киэҥ сирдээх-уоттаах Саха сирин олохтоохторун олоҕун таһымын үрдэтиэҕэ диэн Ил Дархан эттэ. Айсен Николаев бэлиэтээбитинэн, Бэрэсидьиэн дойду үрдүк үөрэҕин кыһаларыгар саҥа бүддьүөт миэстэлэрин тэрийэр туһунан сорудаҕа, итинтэн 70 % регионнарга бэриллэрэ ыччакка саҥа кыахтары арыйар. Маны сэргэ Айсен Николаев Россия Наукаларын академиятын Бэрэсидьиэнэ Александр Сергеев соторутааҕыта сырыытын кэнниттэн "Хоту" научнай-үөрэтэр киин Уһук Илин эрэгийиэннэригэр үлэтин саҕалаабытын иһитиннэрдэ. "Хоту" киин быйыл аан дойду таһымнаах научнай-үөрэтэр киин ахсааныгар киирэр кыахтаах диэн эттэ.

Муус устар 23 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэ Бастакы Бэрэсидьиэнэ Михаил Николаевы кытта Владимир Путин Анал этиитин тула кэпсэттилэр. Кинилэр судаарыстыба баһылыгын быйылгы туһааайыыта регионнар сайдыыларыгар суолталааҕын бэлиэтээтилэр. Михаил Николаев этэринэн, Бэрэсидьиэн бу курдук болҕомто уурара, дойду күүһэ регионнартан салалларын туоһулуур. Бастакы Бэрэсидьиэн Ил Дархан регион сайдыытыгар уустук боппуруостары быһаарыыга, тутаах бырайыактары олоххо киллэриигэ дьаныардаахтык үлэлэһэрин ыйда. Чуолаан Өлүөнэ муостатын туттарыы, чох бырамыысалыннаһын кыамтатын улаатыннарыы, БАМ илиҥҥи учаастагын саҥардыы боппуруостарын санатта. Саха сирэ инникитин Уһук Илиҥҥэ Россия кыаҕын сайыннарыыга төһүү буолуоҕун, Россия уопсай интэриэһин кытта ситимнээҕин эттэ. Маны сэргэ Айсен Николаев Михаил Николаевтыын доруобуйа харыстабылын эйгэтин, наука, технология сайдыытын, агропромышленнай комплекс боппуруостарын дьүүллэстилэр.

Муус устар 24 күнүгэр регион баһылыга суһал ыстаап мунньаҕар уопсай быһыымайгы тыҥаахыннааҕын, хамсык дьаҥа 70% киин куоракка тарҕанарын, ордук ыччат уонна аҕа саастаахтар ыалдьалларын иһитиннэрдэ. Маныаха Мэҥэ Хаҥаласка үөскээбит балаһыанньа долгутарын, былырыын баччаларга өрүс суола сабыллыытыгар ыарыһах ахсаана эмиэ улааппытын, онон бу көстүү хатыламмытын эттэ. Ол иһин улуус салалтатыгар, Доруобуйа харыстабылын министиэристибэтигэр, Роспотребнадзору суһал миэрэлэри ылалларыгар сорудахтаата.

Уһун өрөбүллэр буолалларынан, регионҥа уопсастыбаннай миэстэлэргэ бары ирдэбил тутуһуллуутун кытаанахтык хонтуруоллуурга ыҥырда. Уон күннээх сынньалаҥ кэмигэр вакцинация пууннара күннэтэ үлэлиэхтэрэ. Айсен Николаев Москваҕа сырыытыгар РФ доруобуйа харыстыбалын миниистирэ Миахил Мурашконы кытта вакцина эбии партия кэлиитин кэпсэппитин, онон улуустарга бу күннэргэ тарҕаныаҕын эттэ.

Муус устар 24 күнүгэр Ил Дархан региону салайыыга киин - ЦУР методологическай, аналитическай, социологическай блоктарын үлэни хайдах ыытарын көрдө, дьүүллэстэ. Атын регионнарга курдук ЦУР былырыын сэтинньигэ Владимир Путин быһаччы сорудаҕынан тэриллибитэ. Сүрүн сыалаоруга регион былааһа нэһилиэнньэни кытта социальнай ситиминэн сибээһи олохтоохуна тирээн турар кыһалҕалары уталыппакка быһаарыыга көмөлөөх буолуутун ситиһии. Бу киинҥэ "Тепловой карта" көмөтүнэн интернетинэн былаас уорганнарыгар нэһилиэнньэттэн ханнык кыһалҕалаах боппуруостар киирэллэрин сүрүннүүллэр. Билигин вакцинация, ОДьКХ, социальнай хаччыйыы, доруобуйа харыстабылын, суолу-иһи оҥоруу хайысхалара таарыллаллар. Ордук Дьокуускай, Нерюнгри, Ленскэй, Алдан, Мииринэй улуустарын олохтоохторо элбэх туруорсуулаахтар.

Билиҥҥитэ ЦУР муниципальнай таһымҥа маннык кииннэр улахан куораттарга аһыллыылларыгар үлэ ыытар, ол иһигэр быйыл - Дьокуускайга. Айсен Николаев киин куоракка сотору суолу оҥоруурга, өрөмүөннээһиҥҥэ улахан хамсаһын барыахтааҕынан ЦУР үлэһиттэригэр киин куорат дьаһалтатын кытта уопсастыбаннай тыраныспар сырыытын схематын оҥоруурга нэһилиэнньэ санаатын учуоттуур наадалааҕын эттэ. Санатар буоллахха, Ил Дархан Анал этиитин чэрчитинэн быйыл Дьокуускайга ааспыт сыллааҕар икки бүк элбэх суол өрөмүөннэниэҕэ, 42 км саҥардыллыаҕа.

Муус устар 25 күнүгэр Айсен Николаев "Глобальный бизнес-2020" диэн үөрэх бырагыраматын кыттааччыларын кытары көрүстэ. Бу креативнай экономика эйгэтинэн уһуйууну СӨ Сайдыытын корпорацията регион салалтатын өйөбүлүнэн тэрийэн ыытта. Сүрүн сыала - Саха сирин компанияларын тас ырыынакка тахсыыларын кэҥэтии. Маныаха бу бөдөҥ судаарыстыбаннай тэрилтэлэр үлэһиттэрэ аан дойду таһымыгар биллэр Россия экспертэригэр маркетинг, бренд-менеджмент хайысхаларынан үөрэтиини бараннар, коллективтарыгар аныгылыы көрүүлээх, хамсатыылаах бырайыактары толкуйдааһыннара буолар.

Бу бырагыраама атырдьах ыйын 5 күнүгэр саҕаламмыта уонна 8 ый устата барда. Куратор МГУ преподавателэ Андрей Пуртов Саха сирин салалтата креативнай экономика ис хоһоонун таба өйдүүр биир соҕотох уонна инникилээх регион буоларын бэлиэтээтэ. Кини бу үөрэҕи бүтэрээччилэргэ өрөспүүбүлүкэ бизнеһигэр үтүө уларыйыылары аҕалалларыгар баҕарда. Хамаандаларга СӨ телевидениетын, радиотын биэриитин техническэй киинин, Дьокуускайдааҕы килиэп комбинатын, АГИКИ, "Сахабулт", "Якутия" авиакомпания, "Алмаасэргиэнбаан" бэрэстэбиитэллэрэ киирбиттэр, кинилэр тэрилтэлэрин стратегиятыгар саҥа бородууксуйаны таһаарарларыгар бырайыактары оҥорбуттарын Ил Дархаҥҥа көрдөрдүлэр. Айсен Николаев хас биирдии бырайыакка сыанабыл биэрдэ. Кини бу бырайыактар олоххо киириилэрэ тэрилтэ салайааччылара төһө кыттыһалларыттан, интэриэстээхтэриттэн улахан тутулуктааҕын өйдөттө. Бу оҥоһуллубут бырайыактар таах хаалбаттарын туһугар, СӨ Баай-дуол сыһыаннаһыытыгар министиэристибэтигэр хас биирдии стратегия олоххо киириитин кэтээн көрөрүгэр сорудах биэрдэ. Маннык үөрэтии туһалааҕын этэн туран, бу бырагырааманы салгыырга, атын тэрилтэлэр үлэһиттэрин кыттыннарарга сүбэлээтэ.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкирэтээрэ.

– Өрөспүүбүлүкэ күнүгэр –

Александр Габышев аата ааттанна

Өрөспүүбүлүкэ күнүн көрсө Нь урба улууһун биир тумус туттар чулуу киһитин - бөдөҥ судаарыстыбаннай диэйэтэл Александр Гаврилович Габышев бүүһүгэр сүгүрүйүү бэлиэтин уурдулар.

Үөрүүлээх тэрээһиҥҥэ Нь урба улууһун баһылыгын солбуйааччылара Анна Уларова, Алексей Андреев, улуустааҕы култуура Департаменын салайааччытын солбуйааччы Альбина Михайлова, "Кыталык" КД дириэктэрэ, куорат дьокутаата Максим Рожин, куорат 3 №-дээх алын сүһүөх оскуолатын дириэктэрэ Петр Кузьмин уонна дириэктэри солбуйааччы Октябрина Спиридонова кыттыыны ыллылар.

Анна Михайловна Уларова улуус баһылыга Алексей Иннокентьев эҕэрдэтин тириэрдэн туран:

"Октябрьскай нэһилиэккэ тутуллубут "Биһик" оҕо саада Александр Габышев аатын сүгэринэн киэн туттабыт. Куораппыт киинигэр киниэхэ сквер ананан, манна чугас турар оскуола оҕолоро, дьон-сэргэ мустан сынньаналлар. Салгыы даҕаны тумус туттар киһибит улуус, өрөспүүбүлүкэ сайдыыларыгар кылаатын үйэтитэ, сүгүрүйэ туруохпут," - диэн эттэ.

Максим Викторович Рожин куорат баһылыгын Александр Иванов аатыттан эҕэрдэлээн, кэлэр кэнэҕэски көлүөнэҕэ - ыччакка төрөөбүт дойдуга, тулалыыр эйгэҕэ тапталы иҥэриэхпитин наада диэн бэлиэтээтэ.

Итиниэхэ 3-с №-дээх оскуола дириэктэрэ Петр Петрович Кузьмин:

"Уруккуну өйдүүр, харыстыыр, кэлэргэ кыһаллар көлүөнэни иитэн таһаарарга дьулуһуохпут," - диэн кэлэктиибин аатыттан харда мэктиэ тылын биэрдэ.

Мустубут дьон ытыстарын тыаһын доҕуһуолугар СӨ "Ил Түмэн" судаарыстыбаннай мунньаҕын ыччат бэлиитикэтигэр, физическэй культуураҕа уонна успуорка сис кэмитиэтин аатыттан улуустааҕы киин балыыһа лаборант-фельдшерыгар, "Улуус ыччаттарын салалтата" түмсүү бэрэссэдээтэлигэр Алексей Капитонович Ивановка Бочуот кырааматата туттарылынна.

Александра ВАРЛАМОВА.

Марха өрүс кытыытыгар олорор нэһилиэнньэ истиитигэр!

"Нь урба улууһа" МО баһылыга А.М. Иннокентьев аатыгар 2021 с. муус устар 17 к. кэлбит СӨ Экологияҕа, айылҕаны туһаныыга уонна ойуур хаһаайыстыбатыгар миниистрэ С.М.Афанасьев суругар, СӨ "Өрөспүүбүлүкэтээҕи экологическай мониторинг информационнай-аналитическай киинэ" ГБУ бу дь. муус устар 17 к. даннайыгар олоҕуран, Нь урба улууһун Маалыкай, Малдьаҕар, Өҥөлдьө сэл. таһыттан 2021 с. муус устар 12-16 кк. Марха өрүстэн ылыллыбыт уу бары боруобаларыгар иһэр-хаһаайыстыбаннай нормативтарынан бромид-ион көҥүллэнэр кээмэйин (ПДК) 1,7-2,4 төгүл куоһарарын туһунан биллэрбит. Ону таһынан уу састаабыгар балык хаһаайыстыбатыгар магний, стронций сөптөөх нуорматтан үрдүктэрэ көстөр.

Үөһэ этиллибиккэ олоҕуран, "Нь урба улууһа" МО дьаһалтата Марха өрүс биэрэгэр турар нэһилиэнньэлээх пууннар олохтоохторун Марха өрүс уута иһэр-хаһаайыстыбаннай өттүнэн бобуулааҕын туһунан сэрэтэр уонна ыраастаммыт ууну туттаргытыгар сүбэлиир.

Улуус дьаһалтата.

– Президент Анал этиитин дьүүллэһэбит –

Нэһилиэнньэ социальнай өттүнэн көмүскэллээх буолуутугар болҕомто уурулунна

Ньурба улууһун баһылыга Алексей Иннокентьев дойду Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин РФ Федеральнай Мунньаҕар Анал этиитин туһунан бэйэтин санааларын үллэстэр:

- Арассыыйа Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин быйылгы Анал этиитигэр улахан болҕомтотун нэһилиэнньэ социальнай өттүнэн көмүскэллээх буолуутугар туһаайда, чуолаан оҕолоох дьиэ кэргэттэргэ судаарыстыба көмөтө үлэ сүрүн хайысхата буолуохтаах диэн тоһоҕолоото, чопчу этиилэри киллэрдэ.

"Ийэ хапытаала" судаарыстыбаннай бырагыраама эбии уһатылынна.

78 регионна үһүс оҕо төрөөтөҕүнэ көмө кереллэр, диэн бэлиэтээтэ Путин уонна от ыйын 1 күнүгэр диэри кэмнэ оҕолоох дьиэ кэргэннэри өйүүр биир кэлим систиэмэни бэлэмниллэрин сорудахтаата. Маны таһынан оскуола саастаах оҕолордоох дьиэ кэргэннэргэ хас биирдии огого 10 тыһ. солк. төлөнөр буолуо, бу оскуолаҕа киирээри сылдьар оҕолорго сыһыаннаах диэн Анал этиигэ чопчуланна. Былырыын 3 сааһыттан 7 сааһыгар диэри оҕолоох дьиэ кэргэннэр маннык өнөнөн эмиэ туһаммыттара.

Соҕотох төрөппүттээх дьиэ кэргэннэр ордук күүмэҕэйдэри көрсөллөрун ыйан туран, Владимир Владимирович от ыйын 1 күнүттэн 8-тан 16 сааһыгар диэри саастаах соҕотох төрөппүттээх дьиэ кэргэннэргэ иитиллэр оҕолорго ортотунан 5600 солк көмө оҥоһуллуо диэтэ. Ити курдук элбэх оҕолоох уонна кыаммат дьиэ кэргэттэргэ судаарыстыбаттан көрүллэр көмө кээмэйэ элбээн иһэрэ, итиэннэ манна тиксии кэбэҕэс буолуутун бэрээдэгэ олохтоноро олус үчүгэй.

Биһиги Сахабыт сиригэр 3-с оҕоломмут дьиэ кэргэттэргэ өрөспүүбүлүкэ эмиэ улахан көмөнү оҥорон кэллэ. Ньурба улууһун туһунан эттэххэ, өрөспүүбүлүкэ улуустарыттан маҥнайгынан улууска олорор уонна регистрациялаах, 4-с уонна онтон кэнники оҕотун төрөөбүт дьиэ кэргэттэргэ 2020 сылтан 100 тыһ. солк. кээмэйдээх биир кэмнээх көмө оҥоһуллар буолла. "Ньурба дьиэ кэргэнэ" маткапитал сэртипикээтин улууска олорор 87 дьиэ кэргэн номнуо ылла.

Биһиги туох-ханнык иннинэ нэһилиэнньэ социальнай өттүнэн көмүскэллээх буолуутугар улахан болҕомтобутун уурабыт. Ол курдук, тыа сиригэр олорор социальнай көмүскэлгэ наадыйар дьоҥҥо көмөнү оҥорорго бүтүн Арассыыйа үрдүнэн Ньурба оройуонугар соҕотох пилотнай бырайыак олоххо киллэриллэр. Тыыл бэтэрээннэрэ, 1 группалаах инбэлиииттэр, кэлин ДЦП-лаах уонна уҥуох-сүһүөх ыарыылаах инбэлиит оҕолор, бойобуой дьайыылар кыттыылаахтара олорор чааһынай дьиэлэрин өрөмүөннүүргэ эбэтэр толору хааччыллыыны киллэрэргэ анаан, 4-с сылын улуустан үп көрүллэр.

Маны сэргэ 2020 сылтан Ньурба к. маршрутнай оптуобустарыгар элбэх оҕолоох ыаллар оскуолаҕа үөрэнэр оҕолоругар бырайыас 5 солк. диэри чэпчэтиллибитэ. Быйыл бу көмө кэҥэтиллэн, 7-14 саастаах бары үөрэнээччилэр эмиэ хабыллаллар. Маннык дьаһаныы дьиэ кэргэттэр бүддьүөттэрин үбэ кэмчилэнэригэр кыаҕы биэрэр.

Дойду Президенэ Владимир Путин Федеральнай Мунньахха Анал этиитигэр ис туризм эйгэтигэр кэшбек бырагыраламатын уһатар туһунан этиитин сэргии иһиттим. Бу бырагыраама дойду иһинээҕи туристическай сырыылар ороскуоттарын сорох чааһын төнүннэрэргэ туһаайыллар.

Ону таһынан, 2021 сылга оҕолор сайыҥҥы лааҕырдарга путевкаларын сыанатын аҥарын төнүннэрэр туһунан этиини эмиэ киллэрдэ. Устудьуоннар туризмнарын өйүүргэ эбии кыахтары үөскэтэр туһуттан пилотнай бырайыагы саҕалыыры, сайыҥҥы өттүгэр устудьуоннары Арассыыйа иһигэр туристическай сырыыларын кэмигэр атын эрэгийиэннэр университеттарын уопсай дьиэлэригэр олордууну эттэ.

Итинник дьаһаллар Саха сирин, ол иһигэр Ньурба улууһун олохтоохторугар санаторийдарга уонна курортарга сыныьанан доруобуйаларын бөҕөргөтөллөрүгэр, оҕолорго, устудьуоннарга улахан туһалаах буолуо этилэр.

Куорат сайдыытыгар быһаччы сыһыаннаах

Дойду Президенэ Владимир Путин Федеральнай Мунньахха этиитигэр регионнар сайдыыларыгар болҕомтотун уурда. Этии олус оруннааҕын, кыра куораттар тэҥинэн сайдалларыгар бу төһүү күүс буолуоҕун Ньурба куорат баһылыгын солбуйааччы Мария Константиновна Куличкина бэлиэтээтэ.

- Дойду Президенэ бэйэтин Этиитигэр регионнарга 500 млрд көмө көрүллүө диэтэ. Маннык быһаарыныы бу муус устар 26 күнүттэн саҕаланар рейтинговай куоластааһыҥҥа быһаччы сыһыаннаах дии саныыбын. "Формирование комфортной городской среды" анал бырайыак нэһилиэнньэ олоҕун хаачыстыбатын тупсарар соруктаах.

Куорат аатын ылбыппыт үйэ чиэппэрэ буолара чугаһаата. Аныгылыы моһуоннаах, тупсаҕай тутуулардаах, дьон-сэргэ олохсуйарыгар бары өттүнэн табыгастаах, куорат аатыгар эппиэттиир улуус киинин оҥосторго онон тоҕоостоох түгэн тосхойдо.

Лариса ДОРОФЕЕВА.

– "Үөрэхтээһин" нацбырайыак –

Сайдыы саҕахтарын арыйаллар

Биһиги бүгүҥҥү ыалдьыттарбыт К.Д. Уткин аатынан Марха орто оскуолатын нуучча тылын учуутала Д.С. Николаева уонна кини уһуйар-такайар үөрэнээччитэ Ефим Никифоров буолаллар.

Кинилэрдиин кэпсэтии ким баҕарар санаатын сайа охсор тыыннаах, ол курдук олус сэргэх уонна өрө көтөҕүллүүлээх. Тоҕо диэтэххэ, субу соторутаҕыта Дора Семеновна бу үөрэнээччитэ "Россия - страна возможностей" диэн РФ Президенин платформатыгар ыытыллар "Большая перемена" бырайыакка кыттан Артекка сыныьанан кэллэ.

Санаатахха, Бүтүн Арассыыйатааҕы үөрэнээччилэр куонкурустарын Арассыыйа Президенин Администрациятын салайааччытын 1 солбуйааччыта Сергей Кириенко иилээн-саҕалаан ыытар. Күрэх икки түһүмэхтээх, маҥнай мөлүйүөнтэн тахса оҕо кыттыбытыттан 6 тыһыынчата полуфиналга тахсыбыттара. Кинилэр истэригэр онус кылаас үөрэнээччитэ Ефим киирбитэ,

Уһук Илин Уокурукка Хабаровскайга тиийэн бырайыагы көмүскээн Артекка барар путевканан наҕараадаламмыта. Арассыыйа таһымыгар үөрэнээччи "Путь к успеху" диэн бырайыага дьүүллүүр хамыыһыйа биһирэбилин-сэҥээриитин ылта. Олоххо ситиһиилээх буолууга сыл устата ыйдарынан сыал-сорук туруорунуута быһаарар оруоллааҕа чопчуламмыта

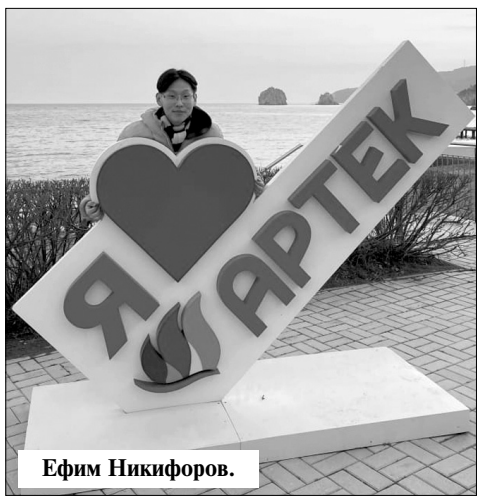

Ефим Никифоров.

Дора Семеновна үөрэнээччитин кытта.

Дора Николаева: Сыллата оҕолор таһымнара үрдүүр

- Дора Семеновна, сүүрбэттэн тахса сыл оҕо-аймахтыын үлэлээн, этэргэ дылы "үйэлээҕи үннэрэн" кэлэн истэҕин. Сыллата эн үөрэнээччилэриҥ өрөспүүбүлүкэ, дойду таһымнарыгар араас куонкурустарга кытталлар, кыайыы көтөллөнөллөр. Бу ситиһии ис куукуната тугуй диэн быһаччы ыйытыам.

- Улахан кистэлэҥ суох диэн тута хоруйдуом. Билигин сыыппара үйэтигэр олоробут, сайдыы балысхан, тэтим түргэн. Ол иһин түгэни мүччү туппакка сайдыы саҥа сүүрээннэрин таба тутан билиибит-көрүүбүт лаппа кэҥиэхтээх, киэҥ аартыктарга тахсарга дьулуһуохтаахпыт. Сыыппара технологиялара манна толору кыаҕы биэрэллэр, оттон үөрэнээччилэрбит аныгы олох ирдэбиллэрин кытта дьүөрэлии хаамсаллар-интернеттиин "эн-мин" дэспиттэрэ быданнаата. Ардыгар, түбүк-садыык үөһүгэр сылдьан научнай хабааннаах ааҕыылары, олимпиадалары, мүччү тутан кэбиһээри гыннахпына оҕолорум маннык баар этэ диэн бэйэбэр тиийэн кэлэн үөрдэллэр. Ол иһин кинилэргэ махталым муҥура суох улахан. Кэккэ сылларга кинилэрдиин бииргэ үлэлээһиммит муниципальнай таһымтан региональнай, российскай таһымҥа тахсыбытын бэлиэтиэм.

Холобур, былырыын Нуучча Географическай Уопсастыбата Бүтүн Арассыыйатааҕы "География" и краеведение в Якутии и сопредельних территориях Сибири и Дальнего Востока" диэн тиэмэнэн научнай-практическай конференция ыыппыта. Ахсыс кылаас үөрэнээччитэ Алексеева Санаайа ыстатыйата сэҥээриини ылан наука публикациятын быһыытынан кинигэҕэ бэчээттэммитэ, бу кырата суох ситиһии.

Оттон ити иннигэр "Кинигэ мин олохпор" диэн өрөспүүбүлүкэтээҕи куонкуруска Иванова Алиса өйтөн суруйуута экзаменҥа бэлэмнэнэргэ аналлаах пособиеҕа кииртэ, Семенова Сахая, Васильева Арина бириистээх миэстэҕэ тиксибитэрэ.

Бэйэбин арбанан эппэппин, ол да буоллар үөрэтэр предметтиэн, нуучча тылынан, оҕолору төһө кыалларынан Бүтүн Арассыыйатааҕы үөрэнээччилэр олимпиадаларыгар кытыннарыыны маҥнайгы уочаракка туруортум. Муниципальнай түһүмэхтэ сыралаах үлэбит ситиһиилэри сиэтэн аҕалта, ол курдук Алексеева Санаайа, Дмитриева Кира, Семенова Сахаайа, Васильева Арина, Тобонова Альбертина о.д.а. кыайыы үөрүүтүн билтэрэ. Боростуойа суох ааспыт 2020 сылга Өнөлдьөҕө ыытыллыбыт мета-предметнай олимпиадаҕа үөрэнээччилэрбит 1, 2, 3, миэстэлэри ылтара.

Тус санаабар, оҕолор кыайыылара биһиги уопсай ситиһиибиит буолар - оҕолор, учууталлар уонна төрөппүттэр биир ситимнэ үлэлээһиннэрин түмүгэ. Сыыйа аны Ефим Никифоровка тиийиэххэ.

Кырдьыга, "Большая перемена" Бүтүн Арассыыйатааҕы куонкурус биллэриллээтин кытта онно кыттар санаабыт үүйэ-хаайа туппута. Ити иннигэр Артегынан "ыалдьыыбыппыт" диир баһан этии буолуо суоҕа. Өссө 4 хас сыллааҕыта "Я хочу в Артек" сурук куонкурсугар, Бүтүн Арассыыйатааҕы "Артек-онлайн", "С юбилеем, Артек" бырайыакка кыттан сэртипикээт ылбыппыт.

Дьэ онтон куорсун анныынан, кынат үүннэринэн Ефимныын тус сыаллаахтык дьарыктанан төгүрүк сылы быһа үлэлээбиппит. Көлөһүммүт таах тохтубата. Үөрэнээччим Хабаровскайга полуфиналга ыҥырыллыбыта, 100 баалы ылан Артекка сыныьанар путевканан наҕараадаламмыта. Соторутаҕыта кини билиитэ-көрүүтэ өссө кэҥээн кэллэ, салгыы үлэлииргэ торумнары оҥордубут. Кыымтан төлөн саҕыллыа турдаҕа, инникитин биһигини далааһыннаах үлэлэр күүтэллэр.

Дьэ бу курдук үлэлиир эбит учуутал Дора Семеновна. Дьоҕус тыа нэһилиэгэр олорон Арассыыйа таһымнаах куонкуруска оҕолор кыттыылара күн аайы баар көстүү буолбатах. Кини курдук туох баар билиитин-сатабылын, дьоҕурун уонна бириэмэтин оҕо-аймах кэрэ кэскилин туһугар аныыр бастыҥ дьоннордоох буолан иннибит диэки киэҥник хардыылаан истэхпит.

Мин киниттэн наҕараадаларын ыйыттым, сэмэйэ бэрт буолан төттөрү бэйэтэ кыбыһынна. Тус санаабар, маннык таһаарыылаах үлэлээхтэр улахан балакыытата суох сиэрдээх сыанабылы ылыахтаахтар, оройуоннааҕы үөрэх салаата болҕомтоҕо ыларыгар эрэл улахан.

Ефим Никифоров халандаара

Өйдөнөр биричиинэнэн, интеллектуальнай бас билиинэн, үөрэнээччи олоххо ситиһиилээх буоларга оҥорбут халандаарын бүүс бүтүннүү сурукка тиспэппит. Арай биири этиэххэ наада - оҕо дьоҕурун, билиитин-көрүүтүн, араас источниктардыын көдьүүстээхтик үлэлиир техникатын - ньыматын учуутал Дора Семеновна таба тайанан киэҥ суолта киллэрбит. Бырайыак Брайан Трейси диэн аан дойдуга биллэр аптарытыаттаах эксперт "Ситиһииггэ 7 хардыы" диэн үлэтигэр олоҕуран силис аспыт.

Боростуойдук быһаардахха эн сыалгын ситэргэр тугу оҥоруохтааххын бэйэҕэр сурунан-бэлиэтэнэн иһиэхтээх эбиккин, аны туран онно болдьохтор чуолкай ыйылла сылдьыахтаахтар. Туох сатаммыта, туох кыаллыбатаҕа эмиэ чопчуланыахтаахтар. Өскө былааныҥ туолбатах буоллаҕына онтон сүөм түһэн чугуйуллуо суохтаах. Тоҕо диэтэххэ алҕастаргын ырытан-көннөрөн айаныҥ суола өссө аһыллан биэрэр.

Үөрэнээччи Уолт Диснейы холобурдуур, ол курдук бүтүн аан дойдуну иилии эргийбит "Уолт Дисней Компани" төрүттээччитин киинэ дьонноро 300 төгүл "от ворот поворот" оҥоро сылдьыыбыттар.

Бырайыак дьону кытта сөптөөхтүк алтыһарга туһаайыылаах, күдээринэ онно суох кириитикэ сыһыаны буортулуура дакаастанар, туохха барытыгар үчүгэйи эрэ көрдүүр туһалааҕа чуолкайданар. Сүрүн болҕомто оҕо эрдэҕиттэн доруобуйаны харыстааһыҥҥа, дьиэ кэргэн истиҥ-иһирэх сыһыаныгар ууруллар. Халандаар сыл бүтүүтэ расшифровкаланар, үммүтүҥ-сайдыбытыҥ ыраас хаарга ууруллар.

Ефимныын сэһэргэһии бырааһыннааыкка тэҥнээх, Хабаровскайга, Артекка сырылар туһалара чуо-бааччы көстөр. Олус элбэх табаарыстаммыт, маны таһынан кини хамаандата киберспорт "Dota2" күрэхтэ бастакы миэстэлэммит. Үөрэнээччи куйаар ситимин нөҥүө доҕотторун кытта сибээстэһэ олорор, киин сир оҕолоро Саха сирин Ефимынан билбиттэр, оттон онно биһиги биир дойдулаахпыт атыттары кытта тэбистэҥ таһымнааҕа олук уурта чуолкай. Артектааҕы 21 күн төһө да түргэнник-чаҕылхайдык элэстэнэн ааспыттарын үрдүнэн үөрэнээччи сүрэҕэр-дуһатыгар диринҥник ингэннэр инники кэскилгэ хардыыларыгар төһүү күүс буолуохтара.

Маннык оҕолор өссө элбии турдуннар уонна учуутал дьоло үөрэппит оҕолоругар диэнинэн матырыйаалы түмүктүөм, ситиһиилэр кэлэ туралларыгар саарбахтааһын ончу суох.

Афанасий ИВАНОВ.

– В.А.Петрова төрөөбүтэ 85 сыла –

Үтүө киһи буолан аата ааттанар

Биһиги төрөөбүт-улааппыт дойдубут Маҥаачыйа уонна Куота күөлэ. Кинилэр икки ардыларыгар турар улахан өтөххө биһиги дьиэ кэргэн олорбуппут. Биэс оҕолоох ыалга төрдүс уолунан төрөөбүтүм. Соҕотох кыыс эдьиийим Балбаара биэс кыыс төрөөбүтүттэн соҕотоҕун хаалбыт, ол иһин кинини ким да быһа саҥарбат этэ, бэйэтэ бэйэтигэр көҥүл көччүйэн, оонньоон-көрүлээн улааппыта. Мин киниттэн икки сыл балыспын, онон миэхэ хотун буолааччы. Батыһыннара сылдьан мэлдьи үөрэтэн тахсааччы, сүрэҕэлдьээн тылын истибэтэхпинэ бастаан тылынан буойар, онтон өссө өрөлөстөхпүнэ чанчыкпын тардааччы. Биһигиттэн арыый аҕа убайбыт Уйбаан айылҕаттан көрсүө-сэмэй этэ. Эдьиийбит үөрэтэриттэн хал буоллахпытына киксэн баран моҕотойдуу күрээн хаалааччыбыт.

Ол курдук Балбаара отой кыратыттан дьаһайа-такайа сылдьааччы, төһө да соҕотох кыыс буоллар ачаата суохтук иитиллибитэ. Ийэлээх аҕабыт биир да оҕону ойуччу туппакка барыбытын биир тэҥник ииппиттэрэ. Арай аҕабыт Бүөтүр Балбаараны ньилбэгэр көтөҕөн олорон көмүлүөк иннигэр кинҥинэйэн туойар буолааччы. Биһигиттэн чугас олорор Тэрэнтэй оҕонньор - Саадьаҕай ойуун сотору-сотору кэлэн күүлэйдээн бараччы. Кэллэ даҕаны Балбаараны сүгэ сылдьан дьаарбайар, наһаа сөбүлүүр этэ.

Биһигиттэн чугас Маҥаачыйа уҥуор бурдук үүннэрэллэр этэ. Бу икки аҥаар гаалаах бааһынаҕа бурдук бөҕө үүнээччи. Күһүн хомуйбуттарын кэннэ ийэбит бурдук туорааҕын ылҕата ыытар. Кими да эн кыраҕын хаал диэбэттэр, бары ыаҕайа тутуурдаах баран үһүн күн кыраадаҕа төҥкөйө сылдьан бурдук туорааҕын ылгыырбыт. Ыкса киэһэ дьиэбитигэр кэллэхпитинэ ийэбит хайгыыр, ол саамай улахан наҕараада буолааччы.

Сайын Түүкээн үрэххэ эр дьон мустан быһыт оҥороллор, онтон

мунҥхалаан элбэх баҕайы күстэҕи ылаллар. Күстэҕи улахан олгуйга ыраастаан оргуталлар, хоргунун холбуйан ылан туһунан ууралларр, онтон искэҕин кытта булкуйан "куорбаан" диэн аһылык оҥороллор. Киһи эрэ сии олоруон курдук сүрэҕи-быары ортотунан киирэр минньигэс аһылык этэ. Киһиэхэ бары ирээттээн биэрэллэр. Мин ирээтим таһынан өссө эптэрэн сиэн баран сүһүөхпэр түһэн эрэйи көрбүтүм. Тэрэнтэй оҕонньор Балбаараны сүгэн дьаарбата сылдьан көрөн "аһары элбэҕи сиэн моҥкурдаабыккын кэһэй" диэбитэ.

Эдьиийим оскуолаҕа үөрэнэ киирбитигэр маҥнай олус ахтар этим, оонньуурбутун суохтуур да этим. Мөҥөрө да күндү курдук буолбута. Киһим оскуолаҕа киирээт уларыйан хаалбыта, өрөбүллэргэ кэллэҕинэ даҕаны кинигэ ааҕан тахсара. Хойутаан киирбит буолан учуутала Гаврил Ефремович эбии сорудах биэрэр эбит этэ. Инньэ гынан саас үөрэҕин ситиспитэ.

Мин оскуолаҕа киирэрбэр номнуо улахан киһи курдук буолбута. Мээнэ мэниктээбэт, сүүрбэт-көппөт этэ. Мин ону-маны дьээбэлэнэн мөҕүлүннэхпинэ кынчарыйан кэбиһээччи. Кини Бүлүү училищетын бүтэрэн учууталлыы кэлэригэр мин оскуоланы бүтэрээри сылдьар этим. Эдьиийим комсомол сэкиритээрэ буолбут, онон кини хараҕын далыгар көстүбэт буола сатыырым.

1958 с. сэттис кылааһы бүтэрэн баран Ньурба 1 №-дээх оскуолатыгар үөрэнэ киирбитим. Улахан убайбыт Борокуоппай ыал буолан олорор этэ, атыы-эргиэн тэрилтэлэригэр "Холбоско" уонна "Амакинкаҕа" үһүннүк үлэлээбитэ. Мин кинилэргэ олорон оскуоланы бүтэрбитим. 18 сааспын туоларбар паспорт ылан биэрбитэ.

Үөдэйгэ тахсан "Кытаанах тирэх" холкуоска үлэлээбитим, онтон Ньурбаҕа киирэн "Коммунизм суола" хаһыакка корректордаабытым. Хаһыат редактора Николай Павлович Егоров ыйанкэрдэн, сүбэлээн олус үчүгэйдик үлэлээбитим. Онтон Дьокуускайга баран тутуу биригээдэтигэр үлэлээн иһэн табаарыспынаан Донбасс Макеевка куоратыгар пожарниктар оскуолаларыгар үөрэнэн военизированнай охранаҕа үлэлиир дипломнаах кэлбитим. Мииринэй куоракка пожарнай этэрээт инструкторынан үлэлии сылдьан аармыйаҕа ыҥырыллан барбытым. Приморскай кыраайга станция Лазо диэҥҥэ үс сыл сулууспалаабытым. Онно сылдьан Коммунистическай партия кэккэтигэр киирбитим. Алтыс Дальневосточнай сухопутнай сэриилэр партийнай конференцияларыгар делегатынан талыллан кыттыыны ылбытым. Делегаттар бары полковник, генерал званиялаах этилэр, соҕотох мин рядовой саллаат этим. Бу конференцияҕа Советскай Союз маршала Кирилл Афанасьевич Мерецков кыттыыны ылбыта. Үчүгэй сулууспам иһин дойдубар уоппускаҕа ыыппыттара.

Дьокуускайга кэлэн эдьиийбин Балбаараны көрсүбүтүм. Оччолорго обкомолга үлэлии сылдьара. Убайым Уйбаан, эдьиийим уонна мин буолан бииргэ хаартыскаҕа түһээри кэпсэтэн баран фотоателиеҕа кэлэн кэтэһэ сатаабыппыт кэлбэтэҕэ. Кэлин тыаҕа тахсар наада тирээн барбытын эппитэ. Хойут сааһыран баран Уйбаанныын эмиэ үс буолан хаартыскаҕа түһээри гыммыппыт сатаммакка эмиэ иккиэйэҕин эрэ түспүппүт.

Ньурбаҕа үлэлии сырыттаҕына ыһыахтарга, улахан бырааһынныктарга син көрсөр этибит. Бииргэ төрөөбүт убайбыт Хабырылла эдэр эрдэҕиттэн алмаас көрдөөһүнүгэр уһуннук үлэлээн бэйэтин кылаатын киллэрбит киһи. Амакинскай экспедицияҕа буор (шурф) хаһыытыгар, онтон кэлин куруусчутунан үлэлээбитэ. Эдьиийбиттэн Хабырылланы наҕараадаҕа түһэр диэн этэн көрбүппүн отой буолбатаҕа.

Биһиги эдьиийбит Балбаара Өндүрүөйүбүнэ улахан салайааччы буолан биир сиргэ уһуннук олорботох киһи. Партия ханна ыытарынан үтүө суобастаахтык үлэлээн ааспыта. Олоҕун барытын норуот туһугар анаабыт дьиҥнээх үлэҕэ бэриниилээх салайааччы төрөөн-үөскээн ааспыта. Кини үлэтин сыаналаан, кэриэстээн ахталлара истэргэ олус үчүгэй. Ол аата үтүө киһи буолан аата ааттана турдаҕа.

Бииргэ төрөөбүт быраата
Семен Андреевич Петров
тылыттан суруйда
АНИСИМОВА З.В.,
Хаҥалас-Мииринэй.
Муус устар ый, 2021 сыл.

Хаартыскаларга:

1. Петрова В.А. Хаҥалас 7 кылаастаах оскуолатын комсомольскай тэрилтэтин сэкиритээрэ.

2. Ини-бии Уйбаан уонна Сэмэн Бөтүрүөптэр.

– Уран иис –

Дьарык оҥостон чугас дьоннорун үөрдэллэр

Хаһыакка ыйын аайы тахсар "Уран иис" рубрикаҕа Чуукаар олохтоохторо, баайыы дьарыктаах бииргэ төрөөбүт балтылыылар Любовь уонна Валентина Ивановналар тустарынан аҕааччыларга билиһиннэриэм. Кинилэри кытары саас быыстапка-дьаарбаҥкаҕа кыттар кэмнэригэр билсибитим. Баайыы таҥастарын, панноларын, оҥоһуктарын кэлбит дьон сэҥээрэ көрбүтэ, быыстапка кыттыылаахтара кэтэн демонстрациялаан көрдөрбүттэрэ.

Валентина Ивановна Прокопьева урдук үөрэҕи бүтэрэн баран сынньаланҥа тахсыар диэри Чуукаар дьаһалтатыгар сүрүннүүр испысэлиһинэн үлэлээн кэлбит.

- Биһиги бииргэ төрөөбүттэр биэспит, кырабыт уол. Оскуолаҕа үөрэнэр кэммитигэр домоводство уруогар учууталбыт Саргылана Николаевна Олесова испииссэнэн, күрүчүөгүнэн баайарга үөрэтэлээбитэ, онтон ылата түөрт кыыс төрдүөн оскуола саҕаттан баайабыт. Оскуоланы 1975-1976 сс. үөрэнэн бүтэрбиппит. Сынньаланҥа тахсан олорор кэммэр сөбүлүүр дьарыгым олуһун туһалаата. Араас баайыыга аналлаах сурунааллары көрөн күрүчүөгүнэн, испииссэнэн баайабын. Билигин олох сайдан интернеттэн, ютубтан көрөн тугу баҕараргын баайыаххын сөп. Аныгы үйэҕэ араас интэриэһинэй дьарыктаах дьон элбэх, инстаграм, ватсап нөҥүө көрөн үөрэнэҕин. Дьоҕургун сайыннарыаххын баҕардаххына, маастар-кылаастарга сылдьан баҕарбыккын көрөн үөрэниэххин сөп.

Любовь Ивановна Николаева баайарын таһынан кыралаан иис-

В.И.Прокопьева.

Л.И.Николаева.

тэнэрин, оҕуруо тиһэрин туһунан этэр.

- Мин 1981 сыллаахха Евгений Николаевка кэргэн тахсан, Маалыкайга көһөн барбытым. 2010 сылга диэри "Мичил" оҕо саадыгар ньээҥкэнэн үлэлээбитим. Биһиги дьиэ кэргэн түөрт оҕолоохпут, бары ыаллар. Улахан кыыһым иистэнэр, баайар, атыттарым эмиэ кыралаан иистэнэллэр.

Оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан бастакы улахан баайыым куйуур былаат этэ. Валентина бэйэтигэр испииссэнэн сибиитэрэ баанан кэппитэ.

Чаппараак тигэн 2019 сыллаахха Ньурба ыһыаҕар быыстапкаҕа кыттан, сэртипикээтинэн наҕараадаламмытым. Бэйэм дьонум сахалыы таҥастарын тигэбин. Түөлбэбит иһинэн "Уран иис" түмсүүлээхпит, биэс буолан кырадаһын тигиинэн дьарыктанабыт.

Биһиги быыстапкаларга кыттааччыбыт суох. Баайбыт, тикпит таҥастарбытын бэйэбит балтыларбытыгар, оҕолорбутугар, сиэннэрбитигэр кэтэрдэбит.

Баайыы таҥаһы сылаас соҕус ууга сууйуллар уонна сытыаран эрэ куурдуллар. Таҥас ыйыырга, быаҕа ыйаныллыбат, быһыыта сүтэр, таҥаска суулаан уурабыт, - диэн баайыынан дьарыктаначчыларга сүбэ биэрдилэр.

"Быыстапкаларга кыттааччыгыт дуо?" - диэн ыйытыыбар, урут быыстапкаларга кыттыбатахтарын, Ньурбаҕа бастакы кыттааһыннара буоларын туһунан этэллэр. Кыттааччылар оҥоһуктарын (панно курдуктары) көрдөрүүгэ уурар анал миэстэ баар буолуохтааҕар тохтоон, быыстапка тэрийээччилэригэр анаан бэйэлэрин санааларын үллэһиннилэр.

Бэйэ ис дуһатынан баайан тикпит таҥаһа ордук сылаас, күндү буолар. Сыранан оҥоһуллар илиинэн оҥоһуктар хаһан баҕарар, хайа баҕарар кэмнэ ордук сыаналаналлар. Дьоҕурдаах киһи санаатын ууран, илиитин сылааһын иҥэрэн баайдаҕына, дуһалыын сынньанар, астынар.

Любовь уонна Валентина Ивановналар күн баччаҕа диэри дьарык оҥостон чугас дьоннорун үөрдэллэр.

Антонина СЕМЁНОВА.

– Ньурбалар – алмаас промышленноһыгар –

Накыын вахтовига – Николай Саввинов

1996 с. тохсунньу 15-с күнүгэр Ньурба улууһун олохтоохоруттан талыллыбыт бастакы вахта - 30 киһи Накыын алмааһын хостуур сиригэр үлэни саҕалаабыттара быйыл 25-с сылын туолла. Бу сыллар усталарыгар Накыын вахтовай бөһүөлэгэ тутуллан, ситэн-хотон, араас объектар үлэҕэ киирэн алмаас хостонор уустук үлэтин чэпчэтэргэ туһуланнаҕа.

Ньурбалар, биһиги, бу алмаастаах трубка көстөн промышленнай туһаҕа таһаарыы үлэлэрэ ыытыллар күннэриттэн мас кэрдээччилэринэн, суол солооччуларынан, икки мэндиэмэннээх дьиэлэри тутууга болуотунньуктар биригээдэлэрин ыыталаан сүрүн төһүү күүс буолбуппутун билэбин.

Онтон билигин Накыын вахтовай бөһүөлэгэ тутуллан, син бары барыта орун оннугар түһэн дьиҥнээх алмаас хостонор боруодатын таһыыга күүстээх, кыахтаах, ыарахан уйуктаах "Катерпиллер" самосвалларга Ньурбаттан төрүттээх аҕыйаҕа суох дьон үлэлиир. Улаханнык ыраата барбакка ыалларым Уйбаан уонна Лия Саввиновтар уолларын Коля туһунан эһиэхэ сырдатыам.

Уйбааннаах миигиттэн чугас олороллор. Ыал аҕата хороҕор муостааҕы син добуочча элбэҕи ииттэр. Бэйэм эмиэ, сүүрбэттэн тахса сыл сүөһү ииттибит буолан, Уйбаанныын билсэбит. Дьэ, үлэһит, сүрэхтээх-бэлэстээх ыал аҕата. Быйылгы дьылга сэттэ ыанньыктаахпын диир. Онон даҕаны кыс устата сүөһүтүн балбааҕа баһаам элбэх мунньулунна.

Онон биир үтүө күн биһиги, "Дорожнай" түөлбэ ватсабыгар, "Балбаахта кэлэн ылыҥ, буор босхо", - диэн суруйбут этэ. Аһара интэриэһиргээбитим. Хортуоппуй олордор буолам үрэх үрдэ буолан, кураайы. Быйыл улахан кураан буолуо диэн сабаҕалыыллар дии. Онон билэрдии Уйбаммар эрийдим: "Бэйэҕит массыынаҕытынан балбаах аҕалаҕыт дуо", - диэн. Уйбааным хоруйа холку: "Уолум Коля вахтаттан үлэлээн кэллэҕинэ илдьиэхпит", - диэн.

Онон Уйбааннаах икки нэдиэлэ анараатыгар буолабар тарҕатан, тэлгэтэн балбаах бөҕө УАЗ прицептаах массыыналарынан тастылар. Аһара үөрдүм, махтаныым. Атын дьон тиэйтэрэ буоллар тарҕата оонньооботтор ини. Аҕала-аҕала биир сиргэ мунньуо этилэр! Аны таһыытын, тарҕатыытын хос үлэтэ. Миэхэ сыанан аҕаабат, эмиэ дьону көрдөһүөххэ, эбии төлүөххэ наада.

Николай Саввинов вахтатын кэмигэр үлэлиир, урууллуур "Катерпиллерын" таһыгар.

Уйбаан Саввиновтаах оттоммут отторун тиэйиитигэр. Инники былаанҥа Коля Саввинов.

Балбааҕым таһыллан, Коля тарҕата сырыттаҕына, киниттэн мин Накыыннааҕы үлэтин-хамнаһын ыйыталастым. Дьэ уонна бу, Николай Саввинов курдук туруу үлэһит ыал оҕото, уоллара оройуон хаһыатыгар сырдатыллан, маннык эдэр киһи, суоппар Накыыҥҥа үлэлээн олоҕун уйгутун туругурда сылдьарын билиҥ диибин.

Онон Колялыын Накыыннааҕы вахтовай үлэтэ хайдах саҕаламмытын туһунан сэһэргэстим:

- 2005 сыллаахха Убайаан орто оскуолатын үөрэнэн бүтэрбитим. Тута Ньурбатааҕы УПО-а үлэлии киирбитим. Үлэлии сылдьан хас бээтинсэ, субуота күн Маардааҕы СПТУ-га тахсан суоппар идэтигэр үөрэнэрим. Оннук үөрэнэн суоппар идэтин баһылаабытым.

2011 сылга Ньурбатааҕы Үлэлээх буолар киинҥэ учуокка турбутум. Кинилэр миигин бу сыл Мииринэй куоракка үөрэтэр-производственнай кэмбинээккэ "Катерпиллер" суоппарын идэтигэр үөрэттэрэ ыыппыттара. Онно үөрэнэн быраап ыламмын 2012 сыл ыам ыйыттан Накыыҥҥа тиийэн "Катерпиллерга" үлэлии сылдьабын.

Бастаан вахтаҕа тиийэн үлэлиирбэр наставнигым өр сылларга Накыыҥҥа үлэлээбит уопуттаах суоппар, Чуукаартан төрүттээх Александр Руфович Николаев буолар. Күнүскү уонна түүҥҥү симиэнэ, түөрт технологиялаах үлэни толоробут. Холобур, Ньурбаттан вахтаҕа үлэлии тиийбит күҥҥэр күнүскү симиэнэҕэ түбэһэҕин, напарнигыҥ түүҥҥүгэ түбэһэр. Кинини кытары үлэлиир симиэнэбитигэр, массыынабытын туттарсар кэммитигэр эрэ көрсөбүт. Вахтабытыгар 28 хонук үлэлиибит. Боруоданы ыскылаакка таһыыга үс массыына үлэлиир, массыына алдьаннаҕына уларыта сылдьан сүүрдэбит", - диэн кэпсээнин түмүктүүр Коля.

Мин буолабар Коля вахтаттан кэлээт балбаах таста. Күн-дьыл кэтэспэт.

Бу Накыын вахтатыгар үлэлиириҥ мэнээк киһи кыайбат үлэтэ буолуохтаах. Сэрэйэбин эрэ. Улахан дьулуур, сатабыллаах, бэриниилээх үлэ ирдэнэр буоллаҕа. Коля ол онно толору эппиэттиир буолан, бу тохсус сылын үлэхамнас үөһүгэр сырыттаҕа. Онон хайгыыбын эрэ уонна кинини батыһааччылар Ньурба ыччатыттан тахсан иһэллэрин баҕарабын.

Коля вахтаттан кэллэ даҕаны, дьонугар сайын от оттоохунугар саамай сүрүн төһүү күүс. Оттоммут отторун куурда түһээт, бугуллаат дьиэлэрин ыстаайаларыгар тиэйэллэр. Саатар бэйэлэригэр анал оттуур сирдэрэ суох эбит:

- Үс сиргэ Саппыйалаахха, Оччугуй Оҕуруоттаах таһыгар, Ньурбачаанныыр суол кытыытыгар оттуубут да, барыта дьон анал сирдэрэ. Онон кинилэртэн арендаҕа ылбыт буолан оттуур сирбитигэр этинэн төлөһөбүт, - диэн кэпсиир ыал аҕата Уйбаан.

Туһугар эмиэ кыһалҕа анал сирэ суох. Ол гыннар Уйбаан санаатын түһэрбэт. Үлэлии, сүөһү иитэ үөрүйэҕинэн, үлэһит киһи уола Колялыын, күтүөтүнээн от бөҕө оттууллар, хороҕор муостаахтарын иитэллэр.

Били мин аҕам И.В. Евсеев этэр буолааччы: "Сүрэхтээх-бэлэстээх киһи, ыал ханнык да былааска үчүгэйдик олороллор", - диэччи. Аҕам Иннокентий Васильевич ол этэр-тыынар, бэйэтин тус олоҕунан, үлэтинэн көрдөрбүт олоҕун суолунан, хоһуун ыал Уйбаан Саввиновтаах тус холобурдарынан көрдөрөллөр. Уоллара Коля вахтаттан кэллим, сылайдымэлэйдим диэбэккэ, аҕатыгар, ийэтигэр көмөлөһөр үтүө ыччат, амарах аҕа, кэргэн!

Римма УГАПЬЕВА,
суруналыыс.

– "Демография" национальнай бырайыак –

Эдэр ыалларга сертификээттэр туттарылыннылар

Кэлэр олоҕу түстүүр, оҕо-уруу тэнитэр эдэр ыаллары өйөөһүн судаарыстыба биир сүрүн соругунан буолар. Дойду үрдүнэн "Демография" национальнай бырайыак чэрчитинэн эдэр ыаллары олорор дьиэнэн хаччыйыы судаарыстыбаннай бырагыраммата үлэлиир. Саха өрөспүүбүлүкэтигэр билигин бу хайысхаҕа "2020-2024 сылларга хаачыстыбалаах олорор дьиэнэн хаччыйыы уонна дьиэ-уот коммунальнай өҥөлөрүн хаачыстыбаларын үрдэтии" судаарыстыбаннай бырагыраммманан эдэр ыаллар дьиэ тутталларыгар, олорор дьиэлэрин тупсаралларыгар социальнай төлөбүр көрүллэр.

2021 сылга олорор дьиэнэн хаачыйыы анал сибидиэтилистибэлэрин Ньурба оройуонун 14 эдэр ыала, ол иһигэр 11 элбэх оҕолоох эдэр ыал, 18 мөл. солк.-тан тахса уопсай суумаҕа ылара былааннанар. Бу үп-харчы Арассыыйа Федерациятын, Саха Өрөспүүбүлүкэтин уонна Ньурба оройуонун бүддьүөттэриттэн тыырыллар. Онуоха быйыл ордук элбэх сууманы, о.э 10 мөл. солк., олохтоох бүддьүөт уйуммут. Кэнники биэс сылга оройуон үрдүнэн маннык төлөбүрүнэн барыта 91 эдэр ыал, ол иһигэр 52 элбэх оҕолоох эдэр ыал, туһаммыта биллэр.

Муус устар 22 күнүгэр эдэр ыаллары олорор дьиэнэн хаччыйыыга федеральнай бырагыраамма сертификаттарын үөрүүлээх-

тик туттарыы Ньурба оройуонун дьаһалтатын актовай саалатыгар ыытылынна. Сертификаттары Ньурба оройуонун инвестицияҕа уонна тутууга управлениетын салайааччыта Макар Семенович Семенов 6 элбэх оҕолоох эдэр ыалга туттартаата. Ол курдук, Таркаайы нэһилиэгиттэн - Иван Русланович, Оксана Эдуардовна Ивановтар уонна Михаил Михайлович, Марина Георгиевна Гаврильевтар, Акана нэһилиэгиттэн - Николаев Анатолий Владимирович, Пахомова Александра Николаевна, Бордоҥ нэһилиэгиттэн - Герасим Михайлович, Людмила Николаевна Саввиновтар уонна Семенов Артем Александрович, Васильева Александра Михайловна, итиэннэ Октябрьскай нэһилиэктэн Евгений Революевич, Анжелика Валерьевна Никифоровтар дьиэ кэргэттэрэ сертификаттар дьоллоох хаһаайыттарынан буоллулар.

Элбэх оҕону иитэр тыа сирин эдэр ыалларын олохторугар суолталаах түгэнинэн, Дьокуускай куораттан быһа холбонон, Ньурба оройуонун баһылыга Алексей Михайлович Иннокентьев эҕэрдэлээтэ. Кини: "Хас биирдии эдэр ыал алаһа дьиэлэниэхтээх, ол дьиэ тупсаҕай, толору хаачыллыылаах буолуохтаах. Эһиги оҕолоргут, кэнчээри ыччаттарбыт, үчүгэй усулуобуйаҕа олорон, иитиллэн, үлэһит, үтүө дьон буолан тахсыахтаахтар. Эһиэхэ бэриллэр үп онуоха төһүү буолуоҕа", - диэн эттэ.

Оройуон салалтатыгар, дьаһалта испсэлиистэригэр эдэр ыаллар ааттарыттан барҕа махталын үс оҕо амарах ийэтэ, Антоновка с. олохтооҕо Анжелика Никифорова тиэртэ, кинилэргэ бу улахан өйөбүл буоларын бэлиэтээтэ.

Раиса НИКИФОРОВА.

– Халаан уута –

Мишустин халаан уута аах ыытын эрдэттэн кэтэбилгэ ылалларыгар сорудахтаата

Россия премьер-миниистирэ Михаил Мишустин регионнарга халаан уута аахарын эрдэттэн тохтоло суох кэтэбилгэ ылалларыгар сорудахтаата уонна бу дьаһалга «болҕомтолоохтук уонна эппиэтинэстээхтик сыһыаннаһары» эттэ, суруйар ТАСС.

М.Мишустин вице-премьердары кытта көрсүһүүтүгэр быйылгы халаан уута этэҥҥэ аахарыгар бэлэмнээх буолууларын бэлиэтээтэ. «Сүрүн тиэмэ, тустаах биэдэмистибэлэр суһаллык дьаһаллары ылаллара ирдэнэр», — диэтэ кини. Премьер быһаарбытынан, «кыһын элбэх хаар түстэ, онон сорох регионнарга сааскы халаан уутугар ылларар куттал баар».

«Улахан эбэлэргэ тохтоло суох мониторинг ыытыллыахтаах. Дьаһалларга болҕомтолоохтук уонна эппиэтинэстээхтитк сыһыаннаһаргытыгар ыҥырабын», — диэтэ Мишустин. Кини бэлиэтээбитинэн, дьон олоҕор куттал суохуо суохтаах, итиэннэ эрдэттэн бэлэмнэнии хорумньу тахсыытын аҕыйатыахтаах.

СИА.

Сэрэхтээх буоларгытын санатабыт

Сыллата сааскы халааны олохтоох былаастар, быыһааччылар сэрэнэ-сэрбэнэ күүтэллэр. Биричиинэтэ биллэр - иэгэйэр икки атахтаах айылҕа модун күүһүн, күүтүллүбэтэх кубулҕатын толору хонтуруолга тутар кыаҕа суох.

Манна хаар төһө халыҥа, төһө уулааҕа сүрүн оруоллаах.

Ньурбатааҕы ГИМС дааннайынан, Ньурба к. Речниктар микрооройуонун, Дьаархан, Малдьаҕар, Күндээдэ нэһилиэктэрин уу ылар кутталлаах. Билигин Марха уонна Бүлүү өрүстэргэ, Сата арыытыгар харгыс үөскүүр кутталлаах учаастактарга мууһу хараардыы үлэтэ бара турар.

Гидрометцентр кэтээн көрүүтүнэн, уу таһыма, былырыыҥҥы көрдөрүүлэри кытта тэҥнээтэххэ, уларыйбатах уонна хонтуруолга тутуллар.

Эрдэ барыллаахын быһыытынан, Ньурба к. аннынан муус хамсаахына ыам ыйын 14 күнүн диэки саҕаланара күүтүллэр.

Билиҥҥитэ балаһыанньа төһө да этэҥҥэ курдугун иһин, испсэлиистэр уу ылар кутталлаах зоналар олохтоохторун сэрэххэ сыаналаах малларын, документоннарын, тревожнай үрүксээктэрин хомуйан, ыксаллаах быһыы-майгы үөскүүр түбэлтэтигэр бэлэм буолалларын туһунан санаталлар.

Дьулустаан КОНОНОВ,
ХИФУ устудьуона.

– Дьоҕус биисинэс –

Груминг-салон арылынна

Ньурба Ыраах Убайаанын олохтооҕо Дария Семеновна Иванова улуустааҕы социальнай харалта управлениетыгар бырайыагын көмүскээн, социальнай хантараак түһэрсэн, соторутааҕыттан груминг-салон аһан үлэлэтэр. Бу маннык груминг-салоннар омук сирдэригэр уонна соҕуруу дойдуларга киэңник биллэллэр.

- Дьон иитэр кыылыгар эппиэтинэстээх буоларын туһугар, бэйэм уруккуттан ыттары сөбүлүүр уонна боруода ыттардаах буоламмын, ыттары, куоскалары көрүүгэистиигэ анаан 3х3 иэннээх самалык дьиэбэр груминг-салон арыйдым.

Бастаан бэйэм билэр дьоннорум ыттарын сууйан, кырыйан, кулгаахтарын иһин ыраастаан биэрэр этим. Билигин ыттарга, куоскаларга араас креативнай груминг оһуордаах, дьиэтээҕи, модельнай бүрүчүөскэлэри оҥоробун. Оҕолорум дьиэ кыылларын сөбүлүүр буоланнар, ылыммыт дьыалабар эппиэтинэстээхтик сыһыаннаһаллар, дьиэ кэргэнинэн көмөлөөн үлэлиибит.

Саломмын астарбар сорох тэриллэрим Саха сиригэр атыыга суох буоланнар, соҕуруу дойдуттан интернет маҕаһыыннартан сыанаҕа сакаастыыбын.

Бэйэм "Верные друзья" диэн бассаап группалаахпын. Дьон ыты иитэ ылан баран, эппиэтинэһэ суохтук сыһыаннаһан бырахпыт бэйдиэ сылдьар ыттары хомуйан, көрөн-истэн баҕалаах дьоҥҥо тарҕатабыт. Бэйдиэ сылдьар ыттар төрөөбөттөрүн туһугар группабытыгар харчы хомуйсан ветеринарияҕа операция оҥотторобут. Оройуоннаахаҕы ветеринарияны кытары ыкса сибээстээхтик үлэлэһэбит.

Дьиэтээҕи кыылыгар биһиги өнөбүтүнэн туһаныан баҕалаахтар элбэхтэр эрээри, ырааҕыттан ыарырҕаталлар. Ол иһин инники быламмар куорат киинигэр салон арыйбыт киһи диэн санаалаахпын.

Антонина СЕМЁНОВА.

– Варвара Потапова төрөөбүтэ 75 сыла –

Киэн тутта сылдьыаҕым

Саха бастакы поэтессатынан сүрэхтэммит Варя ПОТАПОВАНЫ бэйэм үйэбэр көрсүбүт көлүөнэм уһулуччу киһитинэн ааҕабын. Биһигини Пушкин уулусса 8 №-гэр Бүлүү өрүс үрдүгэр турбут Ньурба 1 №-дээх орто оскуолатын интерната тиксиһиннэрбитэ.

Үөһээ Бүлүүгэ тохсус кылааска үөрэнэ сылдьан, каникул аайы Чуукаарга аахарбар дойдум кыргыттарыгар Таня Николаеваҕа, Маня Семеноваҕа уо.д.а. хонон аахарым. Онно сытыы, дьарамай кыысчаан, сэттис хоско киирэн кэлээт: "Миэхэ бу кыыһы билиһиннэриҥ эрэ", - диэбитэ.

Сэттис кылааска үөрэнэ сылдьан, бастакы хоһооннорум оҕо хаһыатыгар тахсыбыттара. Онон Варя миигин кытта өрүһүспүттүү, харса суох билсиһэргэ туруулаһыыта оруннаах этэ.

- Дуня, ити мин эмиэ хоһоон суруйуохпун баҕарабын, үөрэт, көмөлөс эрэ! - диэн турбута.

Ылбычча хайдах үөрэтэ охсуохпун өйүм хоппотор да, поэт учутуталларбын үтүктэргэ тиийбитим. Варя энчирэппэккэ иҥэрэн истэн иһэрэ миэхэ да үчүгэй этэ. Бастакы холонууларын кыһыҥҥы, сааскы каникулларга кэлэрбэр миэхэ "кэһии" уурара. Тоҕо эрэ онтун атыттартан кистиирэ. Ол миэхэ улахан итэҕэл сүктэриллибитин өйдөтөрө биир туспа үөрүүлэҕэ.

Оччолорго суруйсуу, эҕэрдэлэһии улахан суолтаны ылара. Сорох сургуар хайдах "айа" сатыырын иһитиннэрэрэ. Ардыгар: "Эн саныаххар миигиттэн туох эмэ тахсыыһы дуу, суох дуу? Адьас кистээбэккэ туруору эт! Суох буоллаҕына, эрэйэ суох быраҕыахпын быһаар! Талаана суоххун диэтэххинэ, иинҥэ киирэр тэҥэ куттанабын", - диирэ. Мин да ону көннөрү: "Туох эмэ тахсыан сөп. Кытаат - дьарыктан!" - диэн уоскутан куотунарым.

Миигин үтүктэн саһаан маһыттан киһи оҥоро сатаабыт этэ да, эмэгэккэ да дьүөрэтэ суоҕа. Онон ол дьарык баҕас тохтообута. Варя оннук ылынымтыа, үтүктүмтүө этэ. Дэлэҕэ тохсуска үөрэнэ сылдьан, баттаҕын кэлтэйдии тараанар буола охсуо дуо? "Тоҕо эмиэ бу Гитлер курдук тараанныҥ?" - диэн хаадьылаабыппар:

- Ээ, ити Н.В. Гоголы наһаа таптаатым - кини баттаҕын үтүгүннүм. "Мертвые души" бара сылдьабыт ээ! - диэбитэ.

СГУ-га "Сэргэлээх уотугар" түмсүүгэ соҕотох кыыс этэ. 1967 с. мин киирбиппэр иккиэлэспиппит.

Мин бэлэмнэ критик бөҕө. Эрчимэн ылгын кыыһа этим. Биирдэ Варя хойутаан куруһуокка кэлбиппэр: "Дуня, эйигин ити уолаттар туох диэн ааттыылларын этэбин дуо? "Бэйи, били "Белинскэйбит" кэллэҕинэ, куруһуокпутун саҕалыахпыт", - дэһэллэр. Онон эйигин күүтэ сылдьабыт", - диэн күлэ-күлэ "үнсэ" тоһуйбута.

Биирдэ "Сэргэлээх уотугар" (1968 с.) Иван Федосеев, Моисей Ефимов, Николай Босиков кэлэннэр, Варя хоһооннорун түү курдук үргээн "бурҕаҥнаппыттара". Мөккүспүтэ, көмүскэнэ сатаабыта. Онон оҕолор да уос-тиис тииһинэн ылбыттара.

Сотору миэхэ саппыыска кэлэн түспүтэ. Варя ыксаабыт буочара: "Дуня, ити бөтөстөрү үчүгэйдик кэһэтэлээн биэр эрэ!" - диэн суруйан турдурҕаппыт этэ. Ол миэхэ кэһэттэриэх "бөтөстөр" буолуохтара дуо? Тыыннаах бэйэлэрин бастаан чугастан көрбүппэр, син көннөрү киһи курдуктарын итэҕэйбиппэр бэйэм да сөп буолтум.

1970 с. Леонид Попов, Эллэй курдук наставниктар, Николай Глазков курдук тылбаасчыт көстүөр диэри Варя айымныыларын аан бастаан миэхэ ааҕан "сүрэхтэннэрэрэ", Онтон дьэ сибээһэ кэҥээн, билсиитэ дириҥээн, "дьулусхан субуйа сүүрүүтэ" тэтимнэнэн барбыта.

Сороҕор: "Саха кыыһын сиэринэн налыччы да сылдьыаххын! Олус да олоҥхо атын сиэлиттэн тутуһан көтүтэн эрэҕин", - диэн сэмэлиирим. Кэнники итинник буойуулларбар хаайтарбат буолан барбыта. "Үүнүүм оччо буоллаҕа дии - эн бэйэҥ биир сиргэ битийэ турар буолаҥҥын итинник этэҕин", - диэн утарсан турбута.

Өйдөспөт буолуу бастакы түгэннэрэ ити кэмҥэ көстүтэлээн кэлбиттэрэ. Ол эрэн син биир өрүү бииргэ сылдьарбыт - оччолорго суруйааччылар да түмсүүлэрэ, көрсүһүүлэрэ, мунньахтара элбэҕэ... Ону туох, хаһан, ханна буоларын урут түһэн истибит Варя буолан иһэрэ.

Хаһыакка үлэлии киирбиппин сэҥээрбэтэҕэ: "Хаһыат олоҕо дьалхааннаах. Эн учууталлыаҥ этэ", - диэбитигэр аны мин: "Эн бэйэҥ хаһыакка үлэлиигин уонна тоҕо миигин төттөрү сүбэлиигин?", - диэн сөбүлэҥэбэтэхпин биллэрбитим. Сылайбыттыы сапсыйан, буруйдаахтыы мичээрдээн баран: "Хаһыат киһини улдьаардар... Дуня, бэйэбин этэбин, сөпкө өйдөө. Мин хаһыакка киирбэтэҕим эбитэ буоллар, баҕар, көнүөм, устунан түспэтийиэм этэ..." - диэбитэ.

Олоҕун тиһэх дьылыгар - 1979 с. ыам ыйын 30 күнүгэр иллэҥэ суох олордохпуна, Василий Гольдеровтыын редакцияҕа кэлтэрэ. Мин хаартыскаҕа устубутум. Варя саамай таптыыр туундара туһунан хоһоонун (туус маҥан дьахтарынан уобарастаабытын) аҥар хараҕын быһа симэн туран аахпыта. Хоноот, төннүбүтэ. Кэргэннэммитин кэпсээбэтэҕэ эрээри, дьиэтигэр дьэ ыҥырбыта. Аны санаатахха, өлөрүн биттэммит курдук, тэһэ астаран тахсан, "уот ылар тэҥэ" хонон эрэ киирбитэ - тиһэх быраһаайдаһыы эбит этэ... Ону кини бэйэтэ да, биһиги да оччолорго үөйбэтэхпит чахчы. Ити билигин, эргитэ санаатахпына, тобулбут тойонноохунум буолар.

Варя айылҕа бэйэтэ кылгас кэмҥэ анаан-минээн бу Сиргэ уларсан ааспыт чаҕылхай күлүмнээх бэлиэ талаана, кэрэ киһитэ этэ.

Ханныгын да иһин, мин киниэхэ биир бастакы кыым саҕааччы, сүбэһит, наставник буолбуппуттан үйэм тухары үөрэр, киэн туттар эрэ кыахтаахпын.

Евдокия ТИМОФЕЕВА,
суруналыыс, поэтесса.
"Ньурба" хаһыат. 18.05.96.

Мин да оҕо этим

Мин да оҕо этим,
Мин да билбитим -
Аҕа ийэ тапталын
Атаахтатар аналын.
Варвара Потапова.

Варвара Николаевна Потапова 1946 с. ыам ыйын 13 күнүгэр Ньурба Сүлэтигэр Үҥкүүлүүр диэн кэрэ аатталах алааска төрөөбүтэ.

Поэтесса төрөөбүт буорун Үҥкүүлүүрүн, киэн туттан кэпсиир: "Дьоллоох оҕо саахым биир умнуллубат өйдөбүлүнэн кыра сааспар кырдьаҕастар кэпсииллэринэн истибит үрүҥ туруйалар - кыталыктар тустарынан үһүйээн буолар. Биһиги олорор кырыы алааспытыгар тохтоон, уһун түүнү оонньоон-көрүлээн, үҥкүүлээн-ыллаан, үөрэн-көтөн атаарбыттар. Сарсыарда күн уота тыа быыһыгар тыгыыта, үтүктүспүттүү көй салгыҥҥа уйдаран тахсан, оонньообут, көрүлээбит алаастарыттан арахсар ырыалаах-саҥалаах, алааһы үс төгүл эргийээт, дойдуларыгар, тус соҕуруу көтө турбуттар". Ол иһин буолуо, кини төрөөбүт алааһа "Үҥкүүлүүр" диэн аатталлыыт.

Төрөппүт ийэтэ Елена Егоровна Сукуева элбэх саҥалаах, үөрэ-көтө сылдьар, эйэҕэс майгылаах, ыллыы-туойа, дьиэрэҥкэйдии сылдьан ынах хомуйар, бурдук тардыһар эбит. Кыра кыыһын Варятын көтөҕөн олорон ыллыыра, сороҕор былыргы олоҕун туһунан кэпсиирэ. Хоһоонньут, тутатына хоһуйан туойар.

Аҕата Николай Николаевич Потапов сүрдээх булчут, сонордьут, үлэһит. Булдунан аһаан, ииттэн олорбуттар. Варя аҕатын туһунан маннык ахтар: "Аҕам булдунан оонньоппото - Байанай кыыһырыа диэн. Кырынаас, солоҥдо, киис бултуйдаҕына Байанайын аһатан, уоһун сүөгэйинэн эбэтэр арыынан уҥуноохтааччы".

Варя оҕо саахын туһунан кини бэйэтин суруйуулларыттан, эдьиийдэрин, аймахтарын ахтыыларыттан эрэ билэбит.

- Варя алтыс оҕо, игирэ аҥаара. Эрдэ тылламмыта, хаампыта, кыратыттан бэрт сытыы, чоҕул курдук көрбүт, хара бараан ис киирбэх оҕо этэ. Ийэбит өлөрүгэр Варя алта саастааҕа. "Таай, ийэтэ да суох олорор инибит. Дьаакыптаах олороллор дии", - диэн таайын уоскутара, - *диэн кэпсиир эдьиийэ Татьяна Николаевна.*

Кыра кыыс Бүлүүтүн кытылыгар киирэн, араас таас оонньуурдарынан таптаан оонньуура. Балаҕаннара ойуур иһигэр төгүрүк кыракый ыраахыйаҕа турара. Саассайын араас өҥнөөх, дьэрэкээн сибэккилэринэн бүрүллэрэ. Кыра кыысчаан лыахтыы, сибэккилии, күөх окко күөлэһийэн ылара. Ардыгар ийэтин хоонньугар сытан эрэ, оҕолуу көрдөөҕү саҥаран, ийэтин үөрдэрэ. Эдьиийим оҕотун эрбэйбит баттаҕын имэрийэ-имэрийэ: "Оҕом сыыһа этэҥҥэ сырыттаҕына, иннин солонор киһи буолара буолуо", - диэн төлкөлүү олорорун бу баар курдук өйдүүбүн, - *диир эдьиийэ Анна Дмитриевна Кондратьева.*

Алта сааһыгар Варя эдьиийдэрин көмөтүнэн, иҥнибэккэ аҕарга үөрэммитэ. Сэттэтин туолан Ньимискэннээх оскуолатыгар "0" кылааска үөрэммитэ. Нөҥүө сыл орто оскуолатыгар маҥнайгы кылааска киирбитэ.

"4-кэ үөрэнэ сылдьан, саха тылыгар өйтөн суруйууга кини "Чооруос" диэн хоһоон суруйбута. Оҕолор ону бары сэргээтибит. Үһүскэ сылдьан, Антоновкаҕа гастроллуур этибит. Варя сыанаҕа хоһоон аҕааччы. Кэпсииригэр омуннаах-төлөннөөх баҕайы этэ". (*А.Т. Семенова ахтыытыттан*).

"Сэттискэ үөрэнэ сылдьан "Патрис Лумумба өлүүтүгэр" диэн хоһоону нууччалыы тылынан суруйбута. (*Р.П. Афанасьев ахтыытыттан*).

Кырачаан кыысчааҥҥа ийэтэ, төрөөбүт дьиэтэ-уота, таптал уостубат иэйииитин иҥэрбиттэрэ. Улаатан иһэн айылҕаны, тулалыыр дьонун таптыыр эбитин билиммитэ:

...Онно суох этэ таас дьиэ.
Арай кытылга элбэҕэ таас -
Араҕас, кыһыл, күөх уонна да араас...
Ол сир отугар-маһыгар атаахтыы
Кыысчаан оонньуура күнү быһа.
Күн уотун тута сатыыра.
Кытыгырас долгуннуун сырсыалаһа.
Таптыыра кини таас оонньуурдарын,
Күөх кытылга үммут бороҥ дьиэлэрин,
Сарсыардаанҥы сайаҕас салгыҥҥа
Ыраахтан иһиллэр сайылык дуораанын.
Таптыыра талымастаабакка
Сир биэрбит бары кэрэтин...
Сүр күндүтэ кини сүрэхчээнигэр
Күннээҕи олох чуумпу түбүгэ - быыкаайык кыысчаан бэйэтэ да билбэтинэн олоҕу таптыыр, оту-маһы кытары кэпсэтэр, өйдөһөр ураты айылгылаах. Оттон тапталлаах сирэ, айылҕата, кинини атаахтатар. Ол аата кинини олус таптыыр.

Ол да иһин айылҕа барахсан кыыһыгар сэдэх талааны биэрдэҕэ. Үйэлээх хоһооннор айылыннахтара. Ньурбатын суугунуу намылыһар хатыҥнарын курдук хоһоннору суруйан бар дьонугар хааллардаҕа.

Влада ЕМЕЛЬЯНОВА,
ХИФУ устудьуона.

– Редакция почтата –

Чуукаардар быһыттарын өрөмүөннүүллэр

Владимир Ильич Ленин 151 сылын көрсө Ньурба улууһун Чуукаар нэһилиэгин олохтоохторо, олохтоох дьаһалта көҕүлээһининэн "Модун" эр дьон түмсүүтүн тэрийэн нэһилиэккэ баар кыһалҕаны быһаара Эбэ Күөлэ уута ингин, баран хаалбатын диэн быһыты өрөмүөннүү субуотунньукка таҕыстылар.

Эбэ Күөлэ ытык сирдэртэн биирдэстэрэ, дьиҥнээх аата мээнэ аатталлыыт, үһүйээн этэринэн сэттэ кыталык кыргыттар куттара олохсуйбут Тойон Мыраанныр турар кэрэ көстүүлээх ытык миэстэбит.

Кырдьык билигин да, урут да бөһүөлэк ыраас иһэр уулаах буолан аһаан-сиэн, киһи буолан, өбүгэ төрүт үгэһинэн сүөһү иитэн кэллэхтэрэ. Хомойуох иһин кыһын ыраас уулуу сүүмэрдээн таһаарар станциябыт баһаартан эмсэҕэлээн билигин нэһилиэк муус уутунан аһаан олорор. Бу ааспыт күннэргэ улуус дьаһалтатын хамыыһыйата уулуу ыраастаан таһаарар станцияны көрөн барбыттара, суол хаалыан иннинэ өрөмүөннээн иһэр уу станцията сөргүтүллүөҕэ диэн эрэннэрбиттэрэ.

Ол эрэн быйыл Чуукаарга Эбэ Күөлүн уута кыһыннары уола сыһан улахан аймалҕаны, кыһалҕаны таһаара сыста. Хас да төгүл олохтоох дьаһалта иһинэн "Модун" эр дьон түмсүүтэ мустаннар, сүбэлэрин холбоон бу өрөгөйдөөх күҥҥэ аһатар эбэлэрин уута уолбатын, барбатын диэн субуотунньуктаатылар.

Субуотунньукка сылдьар эр дьон сэниэлэрэ, күүстэрэ-уохтара эстибэтин диэн олохтоох урбаанныт В.С.Егоров шашлыгынан, аһынан-үөлүнэн күндүлээн санааларын көтөхтө, этэргэ дылы "Ким үлэлиир, ол аһыыр".

Бу курдук нэһилиэк эр дьоно түмсэн баар кыһалҕаны үрдүттэн быһаара сыруттахтарына ханнык үрдүкү салалталарбыт, тэрилтэлэрбит көмөлөспөт буолуохтарай?

Лэкээрин Сэргэн.

– Үөрэҕирии сыла –

Үйэ аҥара кэриҥэ биир оскуолаҕа

Чаппандаттан төрүттээх педагогическай наука кандидата Николаева Маргарита Николаевна орто, үрдүк үөрэхтэри бүтэриэҕиттэн харыс да халбарыйбакка Убайаан оскуолатыгар бастаан кыра сүһүөх кылаастарга, кэлин үөһээ кылаастарга саха тылын уонна литературатын учууталынан уонна дириэктэри үөрэх чааһыгар солбуйааччытынан үйэ аҥаарын кэриҥэ эҥкилэ суох, таһаарыылаахтык үлэлээбитэ.

Сэттэ сааһыгар кини Чаппанда аҕыс кылаастаах оскуолатыгар үөрэнэ киирэр. Бастакы учууталынан педагогическай үлэ бэтэрээнэ Николай Алексеевич Мухоплев буолар. Үөһээ кылаастарга бэйэлэрин идэлэрин лаппа баһылаабыт, хомоҕой тыллаах, оҕо интэриэһин тардар историк Н.З. Ефимов, нуучча тылын учууталлара В.Н. Платонова, Т.П. Корякина, саха тылын учуутала С.М. Антонов, ырыаҕа-үҥкүүгэ, культуураҕа, эстетическэй иитиигэ абылаппыт М.Я. Ефремова о.д.а. учууталлар үөрэтэннэр, кыыс интэриэһин учуутал буоларга тардыбыттара.

Онон кыра Маргарита аҕыс кылааһы бүтэрэн баран Бүлүүтээҕи педагогическай училищеҕа экзаменнарын ситиһиилээхтик туттаран үөрэнэ киирэр. Ол бириэмэҕэ училище дириэктэринэн М.С. Иванов (Багдарыын Сүлбэ) үлэлиир этэ. Бу амарах сыһыаннаах дириэктэр тулаайах аҥаардаах кыыһы интернакка олохтуур. Дьэ онон Маргарита Николаевна түөрт сыл устата идэлэрин баһылаабыт элбэх талааннаах училище учууталларыгар, кинилэр курунһоктарыгар, ыытар араас таһымнаах секцияларыгар, конференцияларыгар, практикаларыгар утумнаахтык дьарыктанан баай матырыйаалы, уопуту хомунар, мунньунар.

Ити курдук ситиһиилээхтик үөрэнэн 1971 сылга диплом ылан Убайаан оскуолатыгар алын сүһүөх кылаастарга учууталынан ананар. Дьэ били училищеҕа ылбыт билиитин-көрүүтүн, учууталларын сүбэтин, бэйэтэ суруммут араас методическай ньымаларын туттан аҕыйах сылынан уопуттаах учууталлар ахсааннарыгар киирсэр. Ити бириэмэлэргэ эбии кэтэхтэн үөрэнэн үрдүк үөрэҕи бүтэрэр - билигин Маргарита Николаевна саха тылын уонна литературатын учуутала.

Ити курдук хонуктар, сыллар аастахтарын аайы Маргарита Николаевна методическай таһыма, билиитэ-көрүүтэ кэҥээн, дириҥээн испитэ. Эбиитин дириэктэрдэрэ Егор Прокопьевич, Николай Наумович элбэхтик такайбыттара, билиитин-көрүүтүн өссө дириҥэппиттэрэ. Бастакы нүөмэрдээх оскуолаҕа дириэктэрдии олордохпуна миигиттэн эмиэ элбэх көмөҥ-сүбэни ылара.

Оскуола дириэктэрэ Николай Наумович, завуч биир күн кинини кабинекка ыҥыраллар уонна дириэктэри иитэр үлэҕэ солбуйааччы буолаҕын дииллэр. Дьэ толкуй бөҕөҕө түһэр, онтон бүтэһигэр сөбүлэһэр. Онон 1984-85 үөрэх сылыттан дириэктэр солбуйааччыта буолар.

Ити кэмтэн ыла Убайаан микрооройуонугар оҕону, учууталы, тэрилтэлэри кытта оҕо иитиитин боппуруоһугар күүстээх үлэ саҕаланар. Манна бары оҕо уһуйааннара, эбии үөрэхтээһин бары салаалара, спортивнай оскуола, кини тренердара, музыкальнай оскуола, хас биирдии тэрилтэ барыта киирэр, суот-учуот бөҕө оҥоһуллар. Убайаанҥа кыра микрозоналар тэриллэллэр. Араас тэрээһиннэр, үөрэххэ-үлэҕэ күрэхтэһии, төрөппүттэр оскуолаҕа көмөлөрүн учуота о.д.а. үлэлэр күөстүү оргуйаллар. Маны барытын Маргарита Николаевна салайааччылаах бөлөх иилиир-саҕалыыр.

Маннык үлэлэр түмүктэригэр үөрэхиитии, үлэҕэ сыһыан, сиэри-туому тутуһууга оскуолаҕа тосту уларыйыы тахсыбыта. Бу үлэни барытын сааһылаан, тиһэн, суруйан, түмүктээн Маргарита Николаевна педагогическай наука кандидата буолбута кэрэхсэнэр. Ити түмүгэр Убайаан оскуолата оройуоҥҥа, өрөспүүбүлүкэҕэ, Арассыыйа таһымыгар тиийэ биллибитэ. Хас да сыллар усталарыгар сыл бастыҥ оскуолатынан ааҕылла сылдьыбыта.

Итини таһынан кини саха тылын уонна литературатын учуутала буоларын быһыытынан элбэх оҕону сайдыы суолугар айаннаппыта. Ол курдук кини оҕолоро "Инники хардыы" диэн научнай хамсааһыҥҥа кыттан элбэх сэҥээриини, бириистээх миэстэлэри ылаллара. Элбэх сыллар усталарыгар Маргарита Николаевна үөрэтэр үлэҕэ дириэктэри солбуйааччынан үлэлээбитэ. Бу отуттан тахса сыл төһөлөөх элбэх иитэр-үөрэтэр үлэлэр, боппуруостар көрүллүбүттэрин ааҕан сиппэккин.

Итини тэҥэ уруокка сылдьыы, дьону кытта үлэ, төрөппүтү, общественноһы оскуола диэки хайыһыннарыы боппуруостара Маргарита Николаевна үрдүнэн бараллара саарбаҕа суох. Хас биирдии уруоктан астыныыны ылан хайгыыра, сороҕор сүбэлиирэ - бу барыта күннээҕи түбүк.

Маргарита Николаевна кэргэнэ Леонид Николаев идэтинэн суоппар. Бастакы кыыстара Саргы Дьокуускай куорат 31-с №-дээх оскуолатыгар алын кылаастарга үлэлиир. Билигин улахан таһымнаах, уопуттаах учуутал. Иккис кыыс Людмила идэтинэн логопед, билигин Ньурбатааҕы реабилитационнай киинҥэ үлэлиир. Кэргэнэ Лазарь Николаевич урбаанньыт, түөрт оҕолоохтор. Үһүс кыыс Наташа идэтинэн экономист, кэргэнэ Семен Юрьевич следователь, полицияҕа үлэлиир, түөрт оҕолоохтор.

Дьэ ити курдук үйэ аҥара кэриҥэ биир оскуолаҕа үлэлээбит, отуттан тахса сыл дириэктэр солбуйааччыта Маргарита Николаевна "Дьылҕам бэлэҕэ Убайаан оскуолата" диэн кинигэни таһаартарбытын ааҕан баран олус астынныбыт, сэҥээрдибит, хайҕаатыбыт. Үлэлээн ааспыт оскуола дириэктэрдэрин, кинилэр солбуйааччыларын, учууталларын, үөрэппит оҕолорун, эбии үөрэхтээһин тэрилтэлэрин, Убайаанҥа тэриллибит микрозоналар үлэлэрин туһунан бэртээхэй кинигэни бэчээттэтэн таһаартарбытыгар, үөрэнээччибитигэр улахан махталы биллэрэбит. Бу кинигэ Убайаан үөрэнээччилэригэр, үлэлээн ааспыт учууталларга чахчы өйдөбүнньүк буолуоҕа, оскуолаларыгар сытыаҕа.

М.Я. уонна П.Н. ЕФРЕМОВТАР,
педагогическай үлэ бэтэрээннэрэ
Дьокуускай к.

Биир дьиэ кэргэн курдук иллээхтик

Оҕо сааспытыгар сүүрбүт-көппүт хонуубутугар мас биир этээстээх 8 кылаастаах 3 №-дээх оскуола тутуллубута. Ол таһыгар олорор түөлбэ оҕолоро, Ньурба орто 1, 2 №-дээх оскуолаларыгар үөрэнэр оҕолоро үөрэнэ кэлбиттэрэ.

Ол саҕана биһиги 7 кылааска үөрэнэр этибит. Оскуола улахан оҕолоро буолан уруокпут кэнниттэн саҥа оскуолаҕа учууталларбытын кытта тэҥҥэ үлэлиирбит, бөҕү таһаахын, истиэнэни сууйаахын, онтон да атын. Оскуолабыт дириэктэринэн бу оскуоланы сүүрэн-көтөн оҥотторбут, оройуоҥҥа биллэр Саха сирин үтүөлээх учуутала, Аҕа дойду сэриитин кыттыылааҕа Михаил Софронович Егоров, завуһунан Алексей Алексеевич Иванов буолбуттара. 1 №-дээх оскуолаттан кэлбит оҕолор 2 кылааска арахсыыллыбыт 7 "б", 7 "в". 2 №-дээх оскуолаттан кэлбит оҕолор 7 "а" кылаас. Интернациональнай оскуолабытыгар араас омук оҕолоро иллээхтик бары биир дьиэ кэргэн курдук үөрэммиппит.

Биһиги кылааспыт 7 "в" салайааччытынан немецкэй тыл учуутала Людмила Егоровна Николаева-Семенова, 7 "б" кылааһы английскай тылын учуутала Светлана Васильевна Червякова салайбыта. Оскуолаҕа кэлээт кылаас пионерскай этэрээтин бэрэссэдээтэлинэн талбыттара, 7 "б" кылаастан Егорова Александра, 7 "а" кылаастан Бушуева Наталия. Дружина сэбиэтинн бэрэссэдээтэлинэн Габышев Алексей. Пионерскай дружинабыт Ньурба оборуонатын кыттыылааҕа, Кыһыл партизан В.И. Наумов аатынан буолбута. Старшай пионер баһаатайынан Семенова-Фу-Цу Людмила Александровна салайбыта.

Ол саҕана тимуровскай үлэ ситимнээхтик үлэлиирэ, кыаммат ыалларга, соҕотох олорор дьоннорго баран мастарын хайытан, сааһылаан биэрэрбит. Биһиги этэрээппит үчүгэй үлэбитин хайҕаан махталларын биллэрэн оройуоннааҕы хаһыакка суруллан турардаахпыт. Хомсомуолга бу оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан киирбитим, онно Первичнэй комсомольскай организацияҕа учуокка учууталларбытын кытта бииргэ сылдьарбыт. 3 оскуола кэлэктиибэ үксэ эдэр учууталлар үлэлииллэрэ: сэкэритээринэн С.В. Червякова талыллан үлэлиирэ.

Хас понедельник аайы оскуолабытыгар уопсай линейка буолара, онно дириэктэрбит Михаил Софронович бастатан туран оскуоланы, туалеты киртиппэккэ үчүгэйдик көрө сылдьарбытын санатара. Туалеппыт оскуола таһыгар теплай этэ, ханнык да оскуолаҕа итинник туалет суоҕа. Биһиги бэйэбит оскуолабытыгар хара саҕаланыаҕыттан үлэлэспит да буолан тех. үлэһиттэрбит икки Маайалар үлэлэрин харыстыырбыт.

Кылааспыт салайааччылара оҕолору кытта уопсай тылы булан улахан дьон курдук сыһыаннаһаллара. 8 кылааска үөрэнэ сыруттахпытына оскуола биэчэригэр кылааспыт салайааччыта Людмила Егоровна доҕорун Валерий Никитич Семеновы аҕалан билиһиннэрбитин өйдүүбүн, биһиги онно буфетка турбуппут, кэмпиэт ылаттаан биэрбитин үөрэ-көтө сиэбиппитин бу баардыы саныыбын. Иккиэн киһи көрөн астынар пааралара этэ.

Мин киэн туттабын одноклассницам Копылова-Беленкова Людмила Егоровна үөрэппит учууталын туйаҕын хатаран ЯГУ омук тылын факультетын бүтэрэн немецкэй тыл учууталынан үөрэммит оскуолатыгар кэлэн оҕолору үөрэппитэ. Билигин даҕаны дириэктэрбит Михаил Софронович Егоров аатын сүкпүт 2 №-дээх оскуолаҕа үлэлии сылдьар. Мин английскай тылыгар Светлана Васильевна Червяковаҕа үөрэммитим. Кылааска үөрэ-көтө киирэн кэллэҕинэ, омук кыыһа кэлбит курдук кыргыттардыын уолаттардыын бэйэтигэр сөрү сөп муодунайдык таҥнарын көрөн сөҕөрбүт.

Историяҕа Ольга Прокопьевна Иванова үөрэппитэ, бэйэтин үөрэҕин таһынан оскуола оҕолорун үҥкүүгэ үөрэтэрэ, бэйэтэ да имигэс туттунуулаах тарбахтарын точуонайын көрөн сөҕөр этим.

География уруогун Христина Аксентьевна Иванова үөрэтэрэ, барыны бары сатыыр көмүс илиилээх учуталын өйдүүбүн. Биһиэхэ домоводствоны биэрээччи. Онно сылдьан үөрэнэрбин сөбүлүүр этим. Бэйэбэр сөрү сөп платья, хара бөдөҥ саастаах бэлбиэтинэн капюшоннаах куртка тиктибитим, онтум быыстапкаҕа кыттыбыта. Ол курткабын бэйэм эрэ саппэтэҕим, кэнники балтыларым эмиэ кэппиттэрэ. Мин саанаабар, таһаа моднай этэ.

Нуучча тылыгар энергичнай, спортивнай көрүҥнээх Светлана Николаевна Алексеева, Елена Ивановна Афанасьева үөрэппиттэрэ.

Черчения учууталынан Аскалон Никифорович Григорьев талааннаах уруһуйдьут, кини идэтин батыспыт оҕолор элбэхтэрэ буолуо. Спокойнай, бэйэтин идэтин баһылаабыт учуутал.

Саха тылыгар Мария Петровна Иванова, химияҕа Валентина Владимировна Иванова, физикаҕа Кучеренко Любовь Ивановна.

Физкультураҕа Вшивков Эдуард Леонидович үөрэтэр кэмигэр баскетбол, хайыһар үчүгэйдик сайдыбыта. Хайыһарга оскуолабыт таһыгар баар үрэхпитигэр сүүрэрбит. Биһиги кылаас кыргыттара, уолаттара оскуола чиэһин көмүскээн оройуоҥҥа ыытыллар куоталаһыыга бириистээх миэстэлэргэ тиксэллэрэ. Ол саҕана оскуолабыт аҕыс кылаастаах буолан 1 №-дээх оскуолаҕа баран салгыы үөрэнэрбит, онно спортивнай куоталаһыыга оскуола сборнайыгар барыта үһүс оскуолаттан кэлбит оҕолор кытталлара. Спорт көрүҥэр күүстээх этилэр.

Алгебра, геометрия уруогар Зоя Тимофеевна Иванова үөрэппитэ. Оҕоҕо тиийимтиэ курдук өйдөтөн, быһааран үөрэтэрин сөбүлээн үөрэнэрим. Суот учуот идэтин таларбар бастакынан Зоя Тимофеевна олук уурбута диэтэхпинэ сыыспатым буолуо. Дьүөгэм Капиталина Степановна Кириллина 8 кылаас кэнниттэн Дьокуускайдааҕы финансовай техникумҥа киирэн суот-учуот эйгэтигэр үлэлээбитэ. Кини учууталын Зоя Тимофеевнаны махтана ахтара. Үһүс оскуола биһигини бэйэҕэ ирдэбиллээх буоларга, эппиэтинэскэ, сомоҕолоһорго, самостоятельноска үөрэппитэ. Онон үөрэммит оскуолабытыгар, учууталларбытыгар махталбыт улахан. Билигин төһө да эбээ, эһээ буолларбыт, биэс сыл буола-буола бары араас сирдэртэн мустан кылааһынан көрсүһэр традициялаахпыт, учууталларбытын Светлана Васильевнаны, Зоя Тимофеевнаны кытта сибээстэһэ турабыт. Эрэллээх бииргэ үөрэммит доҕотторбутун кытта үөрүүбүтүн-хомолтобутун бииргэ үллэстэбит.

Биһигини көрөн-истэн улаатыннартаабыт төрөппүттэрбит ийэбит Матрена Васильевна Николаева, аҕабыт Михаил Львович Яковлев оҕолорун: Светлана, Лариса, Леонид, Лидия, Людмила, Люция үөрэттэрэн олох суолугар атаарбыттара. Бары үһүс оскуоланы бүтэрбиттэрэ.

Билигин үһүс оскуолаҕа үһүс көлүөнэ сиэннэрбит үөрэнэ сылдьаллар.

Кылгастык бэйэм туспунан суруйар буоллахпына Дьокуускайдааҕы финансовай техникуму Государственнай страхование отделениетын, Финансист идэтин ылан Ньурбатааҕы госстрах инспекциятыгар үлэбин экономиһынан, инспекторынан, Росгосстрах ведущай специали"ынан, страховой агенынан үлэлээбитим. Үлэм таһынан араас общественнай үлэлэргэ кыттан кэллим. Российскай Федерация үлэтин бэтэрээнэбин.

Үһүс оскуолаҕа үлэлии сылдьыбыт, үлэлии сылдьар учууталлары, үлэһиттэри, выпускниктары, үөрэнээччилэри, төрөппүттэри оскуолабыт үйэ аҥаардаах үбүлүөйүнэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит! Саҥа, киэҥ-куоҥ, сырдык, сылаас орто сүһүөх оскуола тутуллан сайда-чэчирии турарыгар, оскуолабыт аатын ааттатар элбэх үөрэнээччилэнэргитигэр баҕарабыт!

Светлана Михайловна ЯКОВЛЕВА,
оскуола 1972 сыллаах выпускнига.

Варвара Андреевна Петроваҕа

Үйэбит бэрт сэдэх көстүүтэ -
Дьахтар салайар дьоҕура.
Тэрийэр, салайар талааныҥ,
Ураты дьоҕуруҥ сөхтөрөр.
Дьуккүөдээх, харса суох Эн үлэҥ,
Дьулуурдаах сытыыкан киирсиилэр,
Дьон-сэргэ туһугар кыһамньыҥ -
Бу үлэҥ быстыспат сорҕото.
Олохпут ымпыгын-чымпыгын
Дириҥник хорутан билэриҥ,
Сахалыы Эн мындыр толкуйуҥ
Үүнүүнү-сайдыыны түстээбит.
Баай-талым туһугар суудайбат
Ураты майгыгын сөҕөбүт,
Сүрэҕиҥ, суобаһыҥ ыраах ыын
Бар дьонуҥ курдаттыы сэрэйэр.
Бу орто дойдуга аналыҥ -
Дьон туһа, дойдубут сайдыыта.
Дойдугар, норуоккар тапталыҥ
Дьулуурдаах үлэҕэр көһүннэ.
Эн мындыр тэрийэр дьоҕургун,
Албыны-көлдьүү саралыыр,
Харса суох, судургу майгыгын
Ыччаппыт холобур ыгыыахтын!

Людмила ИВАНОВА,
Ньурбачаан.

– Оскуола –

БКЭ күннэрэ билиннилэр

Үөрэх министиэристибэтэ итиэннэ Рособрнадзор кыттыгас бирикээстэринэн БКЭ күннэрин аттардылар. Бастакы эксээмэн ыам ыйын 31 күнүгэр, бэнидиэнньиккэ, буолар. Бу күн үөрэнээччилэр географияны, литератураны, химияны туттарыахтара.

Нуучча тылыгар биир кэлим эксээмэн икки күн - бэс ыйын 3 - 4 (чэппиэр, бээтинсэ) күннэригэр ыытыллыа.

Бэс ыйын 7 күнүгэр - профильнай математика;

Бэс ыйын 11 күнүгэр - история, физика;

Бэс ыйын 15 күнүгэр - обществознание;

Бэс ыйын 18 күнүгэр - биология, омук тыллара (английскай, французскай, немецкэй, испанскай, китайскай);

Бэс ыйын 21-22 күннэригэр - омук тыллара ("Говорение" салаа);

Бэс ыйын 24-25 күннэригэр - информатика уонна ИКТ.

Бэс ыйын 28, 29 итиэннэ от ыйын 2 күннэрэ - саппаас күннэр.

Эксээмэни көтүппүттэр от ыйын 12-17 күннэригэр - эбии күннэргэ ситэн туттарыахтара.

Быйыл БКЭ үрдүк үөрэх кыһатыгар туттарсар үөрэнээччилэр туттараллар. Атыттар нуучча тылыгар, математикаҕа эксээмэни аахыахтара, - диэн "Российская газета" суруйар.

Наталья СЕМЕНОВА.

– Үөрэҕирии сыла –

"Куклы-2021"

"Аан дойду норуоттарын оонньуурдара" бырайыак чэрчитинэн, "Иитиллээччилэр психологическай доруобуйаларын" ыйа уонна "Норуот маастарын" күнэ биллэриллибитинэн Антоновкатааҕы "Ромашка" оҕону сайыннарар киинҥэ муус устар 15 күнүгэр иитиллээччилэри, төрөппүттэри кытары "Куклы-2021" диэн ааттаах быыстапка тэрээһинэ буолан ааста. Онно уһуйааммыт иһигэр 9 бөлөх оҕолоро, төрөппүттэрэ бары көхтөөхтүк кытыннылар.

Манна 3 куорпус тус-туһунан тиэмэ талан оҥоһуктарын оҥордулар. 1 куорпус - олоҥхо геройдарын, 2 куорпус - сахалыы остуоруйа геройдарын, 3 куорпус - Аан дойду норуоттарын талан оҥоһуктарын быыстапкаҕа таһаардылар. Быыстапкаҕа барыта 88 куукула күрэххэ кытынна. Манна сүрүн ирдэбилинэн бэйэ айан оҥоруу, куукула кээмэйэ 25 см. кырата суох буоларынан сыаналаннылар. Бу төрөппүттэрин кытары кыһаллан-мүһэллэн оҥорбут геройдарын оҕолор бэйэлэрэ тутан-хабан, уран тарбахтарын чочуйан таһаарбыттарын, харахтарынан таптыы көрөн, сөҕүү-махтайыы буоллулар.

Жюри бэрэссэдээтэлэ уһуйааммыт методиһа Любовь Николаевна уонна көмөлөһөччүлэрэ Артур Семенович, Анастасия Владимировна, Ньургун Русланович быыстапка түмүгүнэн маннык сыаналаатылар.

Гран-при үрдүк аатын ылла "Кыталык Куо уонна ойуун" үлэтинэн Андреева Мичийэ "Кустук" бөлөх иитиллээччитэ уонна бөлөхтөрүнэн 1, 2, 3 миэстэлэри таһаардылар.

Чуораанчык:
1 м. - Никифоров Кеша.
2 м. - Кычкин Вася.
3 м. - Егорова Маша.
Уоланнар:
1 м. - Антонов Эрхаан.
2 м. - Захаров Никита.
Мозаика:
1 м. - Николаева Инесса.
Эрэл:
1 м. - Иванов Максим.
2 м. - Яковлев Сулустаан.
Кустук:
1 м. - Яковлев Ян.
2 м. - Прокопьев Алеша.
Сулусчаан:
1 м. - Кривошапкина Кюнчээнэ.
Теремок:
1 м. - Николаева Амелия.
2 м. - Андреев Маркел.
3 м. - Зусан Мирослав.
Кэнчээри:
1 м. - Эрхаан, Мичил Ивановтар.
2 м. - Винокуров Костя.
3 м. - Хахырова Ньургуһун.
Күнчээн:
1 м. - Тихонов Сюргэн.
2 м. - Николаева Валерия.
3 м. - Николаева Эллина.

Ол таһынан номинация анал ааттара иҥэрилиннилэр:

Лучшая авторская кукла:
Дмитриева Карина, "Чуораанчык".

Лучшая игровая кукла:
Николаева Милена, "Кустук".
Васильева Айна, "Сулусчаан".

Лучшая глиняная кукла:
Тихонова Анита, "Теремок",
Иванова Алиса, "Теремок".

Самая эксклюзивная кукла:
Николаева Николина, "Чуораанчык".
Ким Софья, "Күнчээн".

Самая оригинальная кукла:
Васильев Эрхаан, "Чуораанчык".

Лучшая тряпичная кукла: Николаев Артем, "Уоланнар".

Лучшая кукла из нетрадиционного материала:
Сентизов Алеша "Чуораанчык".

Бу быыстапка төрөппүтү кытары ситимнээх үлэбит түмүгэ буолар.

АНТОНОВА Анна Алексеевна,
ВАСИЛЬЕВА Акулина Александровна,
иитээччилэр.

Идэни таларга туһаайылынна

Кулун тутар 25 күнүгэр Ньурба улууһун агро хайысхалаах Хатыы, Маалыкай, Ньурбачаан, Сүлэ орто агро оскуолаларын үөрэнээччилэрэ, Ньурба оройуонун үөрэҕирии салалтатын уопсай үөрэхтээһин сүрүннүүр исписэлииһэ, агро хайысхалаах оскуолалар куратордара Антипина Зоя Петровна салайаччылаах профориентационнай хайысхалаах Дьокуускайдааҕы АГАТУ-га АгроНТИ күрэҕин тэрийэр площадкаларыгар сылдьан аныгы технология сайдыытын билистилэр, араас робототехниканы тутан-хабан үлэлэстилэр.

Ол курдук "Агроробот" хайысхаҕа роботтары үлэлэтэн салайан көрдүлэр, "Агрокосмос" салаатыгар метеостанция үлэтин кытта билистилэр, ону тэҥэ анал компьютернай бырагыраамаларга үлэлээн холонон көрдүлэр. "Агрокоптер" диэн хайысханы олус сэҥээрдилэр, коптердары сөптөөхтүк салайарга элбэх билииникөрүүнү иҥэриннилэр.

Иккис күммүт эмиэ олус интэриэһинэй буолла. Ол курдук оскуолатааҕы биисинэс-инкубаторы кытта билсээри салгыы В.П. Ларионов аатын сүгэр Майа агрооскуолатыгар айаммытын туттубут. Онно тиийэн биисинэс инкубатор ымпыгын-чымпыгын биллибит, оҕолор араас ситуационнай оонньууга көхтөөхтүк кытыннылар. Эбиэттэн киэһэ АГАТУга конюшнятыгар сылдьан сылгылары көрдүбүт, үөрэнээччилэр олус сэргээтилэр, сорох-сорохтор Саха сирин чиэһин көмүскүүр сүүрүк аттары көрөн өссө бүк үөрүүлэрэ үрдээтэ.

Үһүс күн Ньурба оройуонун үөрэҕирии салалтатын салайаччытын Аргунова Алевтина Петровна салайааччылаах айаммытын Хатас агро оскуолатыгар туттубут. Онно тиийэн үүнээйилэри төгүрүк сыл устата үүннэрэр "Агрокуб" үлэтин кытта билистибит, саҥа технологияны туттан хайдах курдук таһаарыылаах үлэни оҥоруохха сөбүн көрөн сөхтүбүт. Айаммыт кэлии суолугар Покровскай тракт 5 км АГАТУ инженернэй техническэй институтугар сылдьан аастыбыт.

Аҕыйах күннээх сырыыбыт оскуолабыт оҕолоругар киэҥ билиини, туһалаах үөрэҕи, саҥа саҕахтары иҥэрдэ. Түгэнинэн туһанан ийэлии иһирэхтик көрсүбүт "В.П. Ларионов аатын сүгэр агрооскуола" дириэктэригэр Игнатьева Светлана Кимовнаҕа уонна оскуола иллээх кэлэктиибигэр, оҕолоругар, "П.Н. уонна Н.Е. Самсоновтар ааттарын сүгэр Хатас агро оскуолатын" дириэктэригэр Слепцов Николай Владимировичка, "АГРО-КУБ" научнай лабораториятын сэбиэдиссэйигэр Васильева Диана Дмитриевнаҕа, Дьокуускайдааҕы АГАТУ ректор эбээһинэһин толорор Кривошапкин Константин Константиновичка, араас сирдэринэн сиэтэ сылдьан көрдөрбүт к.т.н., доцент Дондоков Юрий Джигитовичка барҕа махталбытын тиэрдэбит.

Умнуллубат түгэннэри оҕолорго бэлэхтээбит Ньурба үөрэҕириитин салайааччытыгар Аргунова А.П., уопсай үөрэхтээһин сүрүннүүр исписэлииһэ, агро хайысхалаах оскуолалар куратордара Антипина З.П. уонна агрооскуолалар дириэктэрдэригэр махталбытын тиэрдэбит. Сыыдам сырыылаах массыына уларсыбыт оскуола дириэктэрдэригэр Акана орто оскуолатын дириэктэригэр Мигалкина Екатерина Федоровнаҕа, Дьаархан орто оскуолатын дириэктэригэр Никифоров Илья Васильевичка барҕа махталбытын тиэрдэбит.

Хатыы орто оскуолатын производственнай үлэҕэ дириэктэри солбуйааччы ЕФРЕМОВА Анна Ивановна.

Хатас оскуолатыгар сырыы

Кулун тутар 28 күнүгэр Ньурба оройуонун оҕолоро, учууталлара буолан Хатас агро хайысхалаах оскуолатын "Агро-куб" научнай лабораториятын көрдүбүт. Ньурба делегациятыттан үс учуутал, аҕыс оҕо (Хатыыттан 4 оҕо) буолан бара сылдьыыппыт. Онно научнай лабораториялаахтар. Зоналара 2 тиипкэ арахсар - ыраас уонна кирдээх. Ыраас зонаҕа уопсайа уопут, эксперимент тэрийэллэр. Онтон кирдээххэ араас үүнээйилэри, оҕуруот аһын олордоллор.

Лабораториялара олус интэриэһинэй, саамай сөхпүтүм диэн хас биирдии үүнээйигэ буоругар төһө сиик тээҕин көрөн ууну кутар механизация баарын биллим, манна киһи кнопкалары эрэ баттыыр эбит. Үөрэнээччилэр бэйэлэрэ үөрэнэн, оҥорон, араас уопут тэрийэллэрин мин олус дьиктиргээтим, сөхтүм.

Маны таһынан "World skills" Агрономия компетенциятыгар күрэххэ кыттарга тугу билиэхтээхпитин, сатыахтаахпытын үөрэттилэр. Мастарыскыайдарыгар сылдьан ЧПУ станоктарыгар телефон уурар мал оҥорон маастаркылаас көрдөрдүлэр, сорох оҕолор бэйэлэригэр сувенир оҥостон ыллылар. Араас хайысханан үлэлээн оҕолор бэйэлэрэ хамнас аахсар эбиттэр.

Бу профориентационнай сырыыбыт биһиэхэ элбэҕи, сонуну биллэрдэ дии саныыбын. Мин бэйэм биисинэс тэринэргэ былааннанан кэллим.

Тоня ТИМОФЕЕВА,
6 кылаас, Хатыы.

***

Биһиги, Ньурба 4 оскуолатын 19 үөрэнээччилэрэ куоракка баран кэллибит. Куоракка баран АГАТУга сыыппыбыт. АГАТУ 4 этээстээх, 4173 устудьуон үөрэнэр, 6 факультекка араас идэҕэ үөрэтэллэр. АГАТУ иһинэн орто үөрэх эмиэ баар.

Устудьуоннар үөрэхтэрин таһынан эбии дьарыктаналлар эбит, холобур: агроробот диэҥҥэ робот оҥороллор, ол роботтара пульт көмөтүнэн сүүрэр. Роботтарыгар аналлаах үчүгэй баҕайы мэһэйдээх суол баар эбит. Оҕолор хортуоска олордон, сүөһүлэргэ от биэрэр пульт көмөтүнэн барар роботы сүүрдэн көрдүлэр, дэлби сөбүлээтилэр.

Квадрокоптер диэни көтүтэллэр эбит. Ол квадрокоптердара сиртэн 60 миэтэрэ көтөр, 1 км ыраах барар, - 5° диэри сылдьар. Оҕолор эмиэ көтүтэн баран дэлби сөбүлээбиттэрэ.

Маны таһынан агрометео диэн баар эбит. Климат уларыйыытын кэтиир тэрил. Тыал хайысхатын, төһө күүстээҕин, төһө сөҥүү түспүтүн, температура, салгын баттааһына төһө буолбутун көрдөрөр күн сардаҥаларынан үлэлиир установка. Ону компьютерынан кэтээн көрөллөр эбит.

Биһиги ити курудк АГАТУ-ну олус сөбүлээтибит, сэргээтибит, элбэҕи биллибит.

НИКОЛАЕВА Сэмира,
6 кылаас, Хатыы.

Майа биисинэс оскуолатыгар

Ньурба агро хайысхалаах түөрт оскуолалара буолан Майа биисинэс оскуолатын сүрүн тосхоллорун көрө-билсэ бара сырыттыбыт. Оскуолаҕа иһигэр киирбиппитигэр "В.П. Ларионов аатын сүгэр агрооскуола" дириэктэрэ Игнатьева Светлана Кимовна үөрэ-көтө көрүстэ. Бу 1977 сыллаахха тутуллубут 3 мэндиэмэннээх, 866 оҕо үөрэнэр оскуолата эбит.

Светлана Кимовна оскуолатын иһин билиһиннэртээбитэ, онтон оҕолор тугу оҥороллорун быыстапка тэрийэн үрдүкү кылаастар көрдөрбүттэрэ. Манна бааллар: мүөттэн араас бородууксуйалар, буоскаттан чүмэчилэр, саха быһахтара, сахалыы таҥас, араас салфеткалар, шоппердар, полиграфиянан дьарыктанан араас хаартыскалары, буклеттары, кинигэлэри иһиккэ-таҥаска ойуу түһэрэн эбии харчы оҥостоллор эбит.

Оскуолаҕа киирээти кытта аквариумҥа балыктар баар этилэр. Бу таһынан көрүдүөрдэрин кабинет оҥостон эмтээх отторун, үүнээйилэрин, харамайдарын, таҥас иистэнэр, таһыгар кыргыттар үҥкүүлүүр, дьарыктанар хосторун оҥостубуттарын сэргээтим.

ПОПОВА Анжелика,
8 кылаас, Хатыы.

– Доруобуйа –

Вирус дьүһүн кубулуйуута

Саҥа коронавируснай инфекция диэн ыарыы күөрэйэн, аан дойдуну атыйахтыы аймаабыта сылтан орто. Кыраныыссалар сабылланнар, кэлии-барыы тохтоон, дьон дьиэҕэ хаайтаран олорбута, миллиардынан киһи мааска кэтэн сылдьыыта, аан дойдутааҕы пандемия саҕаланыыта - бу маннык өссө хаһан да буола илигэ. Былырыын баччаларга дьиэттэн таҕыстыҥ да, вируһу хабан ылаҕын диэн, таһырдьа тахсар да бобуулаах курдуга. Маҕаһыыҥҥа, аптекаҕа уонна ыты күүлэйдэтэ тахсарыҥ эрэ көҥүллэнэр этэ.

Биллэн турар, ол саҥа вирус хайдах сыстарын, тарҕанарын, дьону төһө күүскэ ыарытарын билбэт буолан, итинник миэрэлэр ылыллыбыттара. Сылтан ордук кэмҥэ ыарыы хайдах дьайара син үөрэтилиннэ. Хата, бастаан куттуулларыгар, кириип курдук олус сыстыганнаах буолбатах эбит. Эдэр, чэгиэн дьон чэпчэкитик аһараллар, сорохтор, бэл, билбэккэ да хаалаллар. Ол эрээри, аҕам саастаах уонна олоҕурбут ыарыылаах дьоҥҥо олус ыараханнык киирэрэ, өлөрөр кутталлаах буолара биллибитэ.

Муус устар 5 күнүнээҕи туругунан, Арассыыйаҕа 121,9 мөлүйүөн анаалыс оҥоһуллубут, 4 589 540 киһи ыалдьыбыта бигэргэммит, 4 211 133 киһи үтүөрбүт, 100 717 киһи өлбүт. Күн аайы 8,2-8,5 тыһыынча киһи ыалдьар. Бу ахсаан өссө элбэх буолуон сөп (биллибэккэ ыалдьыбыттары учуоттаатахха).

Вируһу кытары куоталаһыы биһиги дойдубутугар бэрт кылгас кэм иһигэр быһыы оҥоһуллан, ыарыы хаптайбыт курдук буолла. Ол эрээри, "Ковид-19" ыарыы остуоруйаҕа кэпсэнэр моҕой курдук, уларыйан, дьүһүн кубулуйан иһэр эбит. Бу уларыйыылар вакциналарга бэринэллэрэ чопчу биллибэт.

Великобританияҕа ахсынныыга булуллубут коронавирус уларыйыытын штамма номнуо 17 мутациялаах диэн учуонайдар быһаардылар. Премьер-миниистирдэрэ Борис Джонсон мутация 70 % түргэнник тарҕанар диэн бэлиэтээбитэ. Онон билигин 40 дойду Великобританияны кытары сырыыны тохтоттулар. Бу штаммтан сылтаан Европа дойдуларыгар кытаанах локдауннары (харантыыны) киллэрэн эрэллэр. Тэрилтэлэр сабыллан, тэйиччиттэн үлэҕэ, үөрэххэ көстүлэр. Дьиэттэн улахан төрүөтэ суох тахсыбыт киһи 400 евроҕа ыстараапта-нар. Балыыһалар реанимациялара туолан эрэллэр. Үгүс дойдулар AstraZeneca хампаанньа быһыытын ылартан туттуналлар (тымырга тромб үөскэтэрин иһин), Европатааҕы эмп-томп ааҕыныстыбатын быһаарыытын күүтэллэр.

Учуонайдар сүрүннээн маннык санааҕа кэллилэр: вирус мөлтөх иммунитеттаах, аутоиммуннай ыарыылаах дьон организмыгар киирэн, уларыйар. Оччотугар, маннык уларыйыыны тарҕаппат туһуттан, мөлтөх иммунитеттаах дьон быһыыны бастатан туран, ылыахтаахтар.

Вирус уларыйыыта хайдах, тоҕо үөскүүрүй? Киһи этигэр-сиинигэр киирэн баран, иммунитеты кытары охсуһар. Төһөнөн өр охсуһуу салҕанар да, вирус уларыйан, дьүһүн кубулуйан иһиэн сөп. Вашингтон куоракка 71 саастаах эмээхсин ыарыыта 70 күн устата үтүөрэн быстыбатаҕа. Бу кэм устата кини этигэр-сиинигэр вирус геном өттүнэн улаханнык уларыйыта биллибитэ.

Соҕуруу Африкаҕа, Бразилияҕа, АХШка кэлин үөскээбит коронавирус мутациялара түргэнник тарҕаналлар. Британскай штамм 130, Соҕуруу Африка мутацията 80, Бразилия вируһа 45 дойдуга тарҕаммыттара биллибитэ. Холобур, Калифорнияҕа үөскээбит CAL.20C вирус Кытайтан кэлбит коронавирустааҕар икки төгүл сыстыганнаах. Ол эрээри, Британия уларыйбыт вируһа кинитээҕэр өссө ордук түргэнник сыстара биллэр.

Коронавируһунан ыалдьан үтүөрбүт киһи уларыйбыт вирус штаммынан иккистээн ыалдьыбыт түгэннэрэ бааллар (24 киһи). Доруобуйа харыстабылын аан дойдутааҕы тэрилтэтэ (ВОЗ) иһитиннэрбитинэн, быһыыны ылбыт да, коронавируһунан ыалдьыбыт да дьон соҕуруу Африкатааҕы штаммыгар сыстыахтарын сөп. Бу штамм коронавирустаабыт дьон хааннарын плазматыгар баар "антителаҕа" хотторбот эбит. Ону аахан, Британия учуонайдара чинчийбиттэринэн, мөлтөх иммунитеттаах киһиэхэ оннук плазманы күттахха, кини этигэр-сиинигэр коронавирус уларыйыан сөп.

Штамм диэн тугуй? Хас биирдии вирус бэйэтэ геномнаах - ДНК, эбэтэр РНК генэрэ уһун сыапка уратытык саахыланаллар. Коронавирус SARS-CoV-2 генома - РНК уһуннук саахыланыыта, онно 30 тыһыынча кэриҥэ нуклеотидтаах. Балар бэрээдэктэрэ ыһылыннаҕына, бу сыап уларыйыан сөп. Штамм диэн учуонайдар вирус уларыйбыт лабаатын ааттыыллар. Коронавирус 7 сүрүн штаммнаах. Олору GR, G, GH, O, S, L, V диэн бэлиэтииллэр. Ухань куоракка L штаммы булбуттара, кини сыыйа сүтэн эрэр. Атын штаммнар аан дойдуга араастаан тарҕаммыттар.

Арассыыйаҕа мутация төһө элбэҕий? Тохсунньу-кулун тутар ыйдарга 22 мутация баара биллибит. Сорох мутация букатын сыстыгана суох. Роспотребнадзор иһитиннэрэринэн, пандемия саҕаланыаҕыттан Арассыыйаҕа сүрүннээн 3 мутация бөлөҕө күүскэ тарҕанан баран, кэнники бытаарбыт. Кинилэри вакциналары оҥорбут "Вектор" уонна Чумаков аатынан научнай киинэр чинчийэллэр.

"Бары вирустар куруук уларыйа тураллар, ол эрээри коронавирус уларыйыыта бытаан соҕус. Кириептээҕэр бытааннык уларыйар. Онон быһыы кинини кыайарыгар эрэл баар", - диэн учуонайдар этэллэр.

Ааспыт сылга коронавирус аҕыйахтык уларыйбытын Роспотребнадзор хотуна Анна Попова этэн турар. Ыйга иккитэ, ол эбэтэр сылга 24 уларыйыы тахсыан сөп. Биллэн турар, саҥа мутация дойдуга киирдэ, ол эрээри эпидемиологическай балаһыанньаҕа ол улаханнык дьайар диэн этэр сатаммат.

Коронавируһунан ыалдьан үтүөрбүт киһи: "Миэхэ антитела баар, аны мааска кэппэппин" диэн харыстанар миэрэлэри тутуспат буоллаҕына, киниэхэ атын штамм киирэн, иккистээн ыалдьыан сөп. Син биир сэрэхтээх буолуохха наада.

Вакцина көдьүүстээх дуо? Вирус уларыйа турар буоллаҕына, вакцинаны ылар көдьүүстээх дуо? Этиллибитин курдук, коронавирус кириептээҕэр икки төгүл бытааннык уларыйар. Онон вирусологтар быһыы көдьүүстээх буолуоҕар эрэнэллэр. Чинчийии салҕанан барар. Билиҥҥитэ быһыыттан үөскээбит иммунитет төһө өр сылдьара, хас штаммтан көмүскүүрэ биллибэт.

Билигин оҥоһуллубут вакциналар сүрүннээн D-штаммҥа оҥоһуллубуттар, оттон билигин аан дойдуга G-штамм тарҕанан эрэр. "Арассыыйаҕа штамм көрүҥнэрэ аҕыйахтар, онон коронавируһу утары вакцина көдьүүстээх буолуо, сыл аайы уларытар наадата суох", - диэн Чумаков аатынан научнай киин үлэһитэ Любовь Козловская этэр.

Арассыыйаҕа бэриллэ сылдьар вакциналар үһүс килиниичэскэй чинчийиилэрин ааһа иликтэр. Уонунан тыһыынча киһи кыттыылаах чинчийии түмүгүнэн эрэ быһыы иммунитекка төһө көдьүүстээҕэ көстүөҕэ. Аденовируснай векторга олоҕурбут "Спутник V" быһыыны регистрация кэннинээҕи чинчийиитэ бэс ыйыгар түмүктэниэхтээх. Ол кэнниттэн дьэ, доруобуйа харыстабылын министиэристибэтин бастайаннай регистрациятын ааһыахтаах.

Ону тэҥэ, Роспотребнадзор "Вектор" киинэ оҥорбут "ЭпиВакКорона" уонна Чумаков аатынан научнай киин оҥорбут "КовиВак" быһыылара регистрацияны ааспыттара. "ЭпиВакКорона" вакцина коронавирус былырыын тарҕаммыт көрүҥүттэн уонна британскай штаммтан биир тэҥник көмүскүүр диэн быһыыны оҥорбут "Вектор" киин учуонайдара этэллэр. Кинилэр чинчийбиттэринэн, быһыыны ылбыт дьон хааннарыгар коронавирус бары көрүҥнэрин, ол иһигэр британскай штаммы суох гынар.

Атын штаммнары суох гынарга консервативнай пептидтэри уонна нуклеопротеиннары туһаммыттар. Быһыыны оҥороччулар спайк-белогу туһамматахтар, тоҕо диэтэр, антителаттан тутулуктаах инфекция күүһүрүүтэ буолуон сөп. Учуонайдар кыылларга пептиднэй быһыыны чинчийэн көрүөхтэриттэн, бу белоктан аккаастаммыттар.

Муус устар 2 күнүгэр Владимир Путин "Спутник V" быһыы коронавирус бары биллэр көрүҥнэриттэн көдьүүстээх диэн эппитэ.

Түмүккэ коронавирус кириип курдук, дьыл кэмэ уларыйыытынан кэлэ туруо диэн билгэлииллэр. Оччотугар учуонайдар, быраастар кэлэр сылга ханнык штамм тарҕаныаҕын эрдэттэн таайан, быһыыны оҥорон, дьоҥҥо биэрэ охсуохтаахтар.

Вируһу кытары куоталаһыы саҕаланна: эрдэттэн быһыыны биэрэ охсон, эпидемияны тохтоппотоххо, саҥа штаммнар киэҥник тарҕанан, вакцина көдьүүһүн сотон кэбиһиэхтэрин сөп. Быһыыны оҥорбут учуонайдар, быраастар, чуноубунньуктар көдьүүстээҕин дакаастыы сатыыллара өйдөнөр. Оттон дьиҥ көдьүүһэ олоххо көстөн иһиэҕэ...

Ангелина ВАСИЛЬЕВА,
"Саха сирэ" хаһыат,
edersaas.ru

Эспиэр санаата

"Быһыы эрэ көмөтүнэн үһүс долгунтан куотуохпут". Анна Попова, Роспотребнадзор салайааччыта:

- Арассыыйа гражданнарын 40 %-гар саҥа коронавируснай инфекцияны кытары хантаактаһан баран, "антитела" үөскээбит. Вирус уларыйар, ол эрээри мутация ахсаана билиҥҥитэ кыра, геном 1 %-нын ылар. Биһиги дойдубутугар сүүстэн тахса киһи британскай, уонча киһи Соҕуруу Африка штаммынан ыалдьыбыта билиннэ.

Сотору сайын буолуо, уоппуска кэмигэр дьон кэлиитэ-барыыта элбиэ, онон бэйэни эрэллээхтик сананар туһуттан, эрдэттэн быһыыны ылбыт ордук. Быһыы доруобуйаҕа туох да куттала суох. Элбэх киһи быһыыны ылан, кэлэктиибинэй иммунитет үөскээтэҕинэ, үһүс долгунтан куотуохпутун сөп.

– Духуобунай иитии –

Сэлэһиини сэҥээрии

"Сахалары аан дойдуга ааттаппыт Леонид Спиридонов" диэн "Кыым" хаһыат кэрэспэдьиэнэ Диана Клепандина Леонид Спиридоновтыын сэһэргэһиитин олуһун кэрэхсээтим, биһирээтим.

Леонид Спиридонов - РФ, СӨ физическэй культууратын үтүөлээх үлэһитэ, көҥүл тустууга норуоттар икки ардыларынааҕы таһымнаах успуорт маастара. Эдэр саахыгар олоххо элбэҕи ситиспит, биһиги бары киэн туттар дьоһун киһибит буолар.

Кини кэрэспэдьиэни кытта сэһэргэһиитигэр көҥүллүк, олоҕу мындырдык анаарара киһиэхэ олус тиийимтиэ, өйдөнүмтүө. Элбэх оҕолоох, үлэни өрө тутар тыа ыалыгар уу сахалыы иитиллибит. Ким үчүгэйдик үлэлиир ол уйгу олоххо тардыһыыта күүстээх, бэйэтигэр эрэллээх, туохтан да санаатын түһэрбэт. Маннык ыалы сахалар "үчүгэй холумтаннаах" дьиэ кэргэн диэн сыаналыыллар. Удьуор ситимэ, Ийэ кут (үтүө сиэр-майгы, өбүгэ үгэһэ) дьиэ кэргэн холумтаныттан тирэх ылан саҕаланар.

Үөрэх-иитии тэрилтэлэрэ Ийэ куту салгыы сайыннараллар, бөҕөргөтөллөр. Уһулуччулаах педагог, уопсастыбаннай диэйэтэл И.И. Шамаев дириэктэрдээх өрөспүүбүлүкэтээҕи лиссиэйгэ үөрэниитэ Леонидка успуорка, үлэҕэ ситиһиилэригэр бигэ төрүт буолбут. И.И. Шамаев: "Кылааска уол да кыыс да ахсаана тэҥ буолуохтаах", - диэн оруннаах ирдэбили тутуһарын сүрдээҕин биһириир. Айылҕа үүнэр-сайдар оҥкулун тутуһан "дьүөрэлэһии бириинсибэ" кэһиллиэ суохтааҕын Леонид бигэтик өйдөөбүт.

Үөрэх-билии, сырдык санаа барыта учууталтан саҕаланар. Киһини иитиүөрэтии уйаҕас дууһалаах, үтүө санаалаах дьон идэлэрэ буоларын бары билэбит. Иван Иванович оҕону иитии-үөрэтии ньымаларын табатык дьүөрэлэһиннэрэн сатабылга тиэрдэр уһуйааччы дириэктэр. Бу лиссиэйгэ айылҕаттан айдарыылаах, дьиҥ олохтон силистээх-мутуктаах, өбүгэ үгэһин тутуһар, сырдык эйгэлэринэн кэрэҕэ, үрдүккэ угуйар, уһуйар учууталларга үөрэммитэ олоҕор улахан суолталаммыт. Леонид бэйэтин өйүн-санаатын саахыланарга, салайынарга, сайыннараргa сүрүн болҕомтотун уурар эбит. Ол иһин өй-санаа, сиэр-майгы өттүнэн үрдүк таһымнаах, олоҕу көрүүтэ оруннаах, олохтоох.

Леонид аан дойду күрэхтэһиитигэр, Олимпиадаҕа кыайыы иһин сыралаһан тустарын көрөн олорон, элбэх саха киһитин баттаҕа маҥхайбыта буолуо. Уолбут аан дойду аттаахтарын кытта кыахтаахтык туруулаһыыта саха омукка кэлэр кэмҥэ эрэли түстээбитэ. Айылҕаттан күүстээх, уһулуччу талааннаах эрэ киһи успуорка, үлэҕэ ситиһиилэммэт. Олоххо сыал-сорук туруорунан, өйгүн-санааҕын ууран үлэлээтэххинэ, эрчилиннэххинэ ситиһии кэлэрин тоһоҕолоон бэлиэтиир.

Көбүөргэ туста киириэн иннинэ кутунсүрүн күүһүрдээри дьонун-сэргэтин, төрөөбүт дойдутун санаан-ахтан күүс-уох ылар, онон удьуор ситиминэн өбүгэлэриттэн алгыс ылан, уҕараабат уохтаммыт, сылайбат сындаахыннаммыт. Үөрэх маннык көстүүнү "духуобунай сайдыы" диэн билинэр. Духуобунай сайдыы төрүт ирдэбилин туох барыта силистээх-мутуктаах, удьуор утумнаах, өбүгэ үгэстээх диэн өйдүүбүт.

Леонид ситиһиитэ кини духуобунай сайдыытыттан төрүттээҕин, ситимнээҕин кэрэһэлиир. Бу сайдыы тус бэйэттэн саҕаланар. Бэйэни иитиния дьоҕурун сайыннарыы сүрүн оруолу ылар. Леонид бэйэтэ билинэринэн, өрө оргуйан, кыыһыран туруон сөп. Онтун кэмигэр өйдөөн уоскутунар, өйүн-санаатын сөптөөхтүк саахыланар. Оттомуран баран, өрө оргуйан турар майгытын хонтуруолланара күүһүрбүт, дьоһун саахыгар бигэтик үктэммит. "Таптал", "Махтал" курдук сырдык өйдөбүллэр кини олоҕун эркээйитэ буолбуттар.

Леонид улахан дьиэ кэргэн амарах аҕата. Кэргэнэ Розалия, хаан-уруу аймахтара, дьоно-сэргэтэ өйөөннөр, элбэх ситиһиилээх киһи буолбутугар норуотугар махтанар. Сахалыы иитии, ол аата, оҕону мындыр, олоххо ситиһиилээх буоларга иитии диэн бигэтик өйдүүр. Дьиҥ сахалыы иитиилээх оҕо олох ыарахаттарыттан чаҕыйбат, модун санаалаах, туохтан да санаатын түһэрбэт, олох күүмэҕэй түгэннэригэр өссө ордук хомуллан, түмүллэн биэрэр майгылаах-сигилилээх (характердаах) буолар. Улахан талаана да суох оҕо, үөрүйэҕи, сатабылы баһылаатаҕына, ситиһиилэниэн сөп.

Леонид Олимпийскай эрэсиэрбэ училищетыгар, Успуорт маастарыстыбатын үрдүкү оскуолатыгар дириэктэри солбуйааччынан, Мэҥэ Хаҥалас улуһугар баһылыгы солбуйааччынан үлэлээн олоххо, салайар үлэҕэ уопутурбутун сыаналаан, Ил Дархан Успуорт үрдүкү оскуолатыгар сүүмэрдэммит хамааданы бэлэмниир киинҥэ дириэктэринэн анаабыт. Аҕа баһылыкпыт Айсен Сергеевич, чахчы эрэнэн, саха успуордун өссө үрдүк таһымҥа таһаарыа диэн, Леониды бу эппиэттээх үлэҕэ туруордаҕа. Биһиги бэйэбит талбыт Ил Дархаммытын тула сомоҕолоһуох, түмсүөх тустаахпыт, оччоҕо олох уустук кэмигэр толору бэлэмнээх буолуохпут, бэйэбит олохпут туруктаах буоларын ситиһиэхпит.

Олоххо сыаллаах-соруктаах, тулуурдаах, дьулуурдаах, эрэл санаалаах, сатабыллаах киһи ханнык да үлэҕэ ылсыа кэрэх, улам дьоҕура тобуллан, үлэтэ табыллан барар үгэстээх. Саха итэҕэлинэн Дьылҕа сорох өттө киһиттэн бэйэтиттэн тутулуктаах, ону биһиги, сахалар, Төлкө диэн өйдүүбүт. Хас биирдии киһи Төлкөтүн бэйэтэ оҥостор. Төлкө тиһигэ: баҕа санаа - сыал (сорук) - эрэл - тулуур - дьулуур - сатабыл = Ситиһии.

Эдэр ыччакка успуорка, үлэҕэ эргиччи холобур буолар дьоһун киһибит Леонид Спиридонов туһунан дириҥ ис хоһоонноох сэһэргэһиини, сэлэһиини ууран-тутан, уус-ураннык ааҕааччыга тиийимтиэтик суруйбутун иһин суруналыыс Диана Клепандинаҕа барҕа махтал буолуохтун! Мин бу сэһэргэһиини, сэҥээрээччи быһыытынан, бэйэм тус санаабын, толкуйбун суруйан кыттыһабын. Суруллубут суоруллубатын.

Арассыыйа үөрэҕириитин туйгуна,
Учууталлар учууталлара,
СӨ үөрэҕириитин Бочуоттаах бэтэрээнэ,
Ньурба оройуонун
Бочуоттаах гражданина
Семен Акимович ПОТАПОВ.

ЯКУТИЯ 20 ЛЕТ В 21 ВЕКЕ 2021

– Якутия. 20 лет в 21 веке –

Промышленность – основа благосостояния

Прошлый год стал для якутской промышленности временем рекордов. В нашей республике впервые добыли так много нефти, газа, угля, золота и серебра. За год более 8 тысяч якутян получили высокооплачиваемую работу на добывающих предприятиях по программе "Местные кадры в промышленность". Почему в сложный период карантинов и ограничений, во время спада в мировой экономике промышленность Якутии работает так успешно? Чтобы найти ответ, нужно понять, как изменилась наша добывающая отрасль за последние 20 лет.

Рекорды вопреки пандемии

В прошлом году добывающая промышленность Якутии поставила сразу пять рекордов. Мы добыли более 20 миллионов тонн угля, 15,9 млн тонн нефти, почти 40 тонн золота, 78 тонн серебра, 6,7 млн кубометров газа. Каждый результат - небывалый, самый большой за всю историю нашего края. Может быть, это случайность? Нет, объемы добычи растут уже много лет подряд. За 10 лет добыча нефти выросла в 4,5 раза, газа - в 2,5 раза, золота - почти в два раза, серебра - в 26 раз! Ошеломляющий результат - в угольной отрасли: за 10 лет мы стали добывать на 10 миллионов тонн угля больше.

"Примерно 15 лет назад стало заметно, что промышленность возрождается, - вспоминает Александр Бондаренко, машинист шагающего экскаватора на разрезе "Нерюнгринский". В 1990-е Александр был вынужден оставить любимую работу, чтобы прокормить семью. - Я не хотел менять профессию, но жизнь заставила. Тогда на разрезе зарплаты задерживали, а семью кормить надо, дети маленькие были. Занялся автоперевозками, доставлял грузы по всей Якутии, - говорит горняк. - Потом дела в промышленности пошли заметно лучше. Закупалась новая техника, росло производство. Тогда я вернулся на разрез, к любимой работе".

Новые месторождения и трубопроводы

Рост добычи полезных ископаемых - результат большого многолетнего труда. Например, новый нефтепровод "Восточная Сибирь - Тихий Океан", по которому якутская нефть идет на экспорт, начали строить еще в 2006 году. Пока не было этой 4700-километровой трубы, не было и смысла выкачивать из недр Якутии больше нефти: ее попросту было некуда девать. То же самое с газом: новый газопровод "Сила Сибири" доставляет миллионы кубометров якутского газа потребителям в России и за рубежом, а высокая пропускная способность трубы дает возможность наращивать добычу.

В конце прошлого года в Якутии запустили самую большую в России шахту - Инаглинскую. На ней будут добывать 12 миллионов тонн угля в год. А перерабатывать уголь начнет новая обогатительная фабрика "Инаглинская-2", рассчитанная на 15 миллионов тонн угля в год. Еще одну крупную шахту - "Восточную Денисовскую" - открыли в этом году. Президент России Владимир Путин в марте одобрил проект строительства новой железной дороги для экспорта якутского угля. "На рынке азиатско-тихоокеанского региона есть потребность в угле, которую могли бы покрыть российские компании", - сказал глава государства.

Алмазодобывающая индустрия Якутии за последние 20 лет тоже сделала рывок вперед. Началась разработка новых месторождений, таких как Нюрбинское, Накынское рудное поле, Майская трубка. На рудниках Интер и Удачный перешли на методы подземной выработки, добывающую технику заменили на более эффективную. "Раньше вся техника в карьерах работала на электроэнергии, карьеры были опутаны электролиниями. Сейчас, благодаря переходу на дизельное топливо, техника стала более маневренной", - объясняет Василий Курнев, заслуженный работник народного хозяйства Якутии.

Рабочие места и высокие зарплаты

С 2017 года в Якутии действует программа "Местные кадры в промышленность". Ее задача - дать якутянам работу в высокодоходных отраслях. За четыре года программа помогла трудоустроить более 27 тысяч жителей Якутии. Только в прошлом году благодаря программе новую работу получили более 8 тысяч якутян. Один ведущих партнеров программы - компания "Алроса". В прошлом году мировой лидер добычи алмазов принял на работу 1500 участников проекта.

Сейчас на сайте навахту14.рф размещены десятки вакансий для специалистов рабочих профессий. Уровень зарплат - до 160 тысяч рублей в месяц. "В угольной промышленности можно хорошо зарабатывать, - говорит Александр Бондаренко. - У меня два сына, и оба работают вместе со мной. Когда устроился на разрез, начал получать хорошую зарплату, они посмотрели - и сразу же пошли учиться на машинистов".

Хорошо зарабатывать - это сколько? "Средняя зарплата наших сотрудников сегодня составляет 128 тысяч рублей, - рассказывает Александр Исаев, генеральный директор компании "Эльгауголь". - Кроме того, с приходом нового инвестора была значительно увеличена вахтовая надбавка. Сегодня она составляет 750 рублей в час".

На пользу Якутии

За последние 12 лет промышленные компании Якутии направили на развитие нашей республики более 30 миллиардов рублей. Это позволило построить свыше 30 социальных объекта. Лидеры промышленной отрасли берут на себя ремонт и строительство дорог, возводят физкультурно-оздоровительные комплексы и объекты культуры.

В этом году промышленное производство в Якутии должно вырасти на 10% - такую задачу ставит Айсен Николаев правительству нашей республики. Планируется, что к 2024-2025 году добыча угля в Якутии вырастет в 2,5 раза - до 50 миллионов тонн. Компания "Эльгауголь" готова уже в этом году нарастить добычу до 18 миллионов тонн, а к 2023 году - создать не менее 20 тысяч новых рабочих мест. В Усть-Янском районе начнут добычу олова на месторождении Тирехтях, на Нежданинском золоторудном месторождении в этом году ожидается запуск в эксплуатацию крупнейшего горно-обогатительного комбината.

Пресс-служба спецпроекта "Якутия. 20 лет в 21 веке".

– "Куттала суох уонна хаачыстыбалаах суоллар" нацбырайыак –

Аспааллаах суоллар – саҥа кэм бэлиэтэ

Сааспыт дьэ кэлэн, күммүт сырдаан, сылыйан, олохпут хаамыыта тэтимирэн, уларыйан иһэр. Үһүн кыһыҥҥы уоскулантан сылайбыт дьон сүргэтэ көтөҕүллэн, үлэлиир-хамсыыр, айар-тутар баҕа санаата тобуллар, эрчимэ күүһүрэр кэмэ үүннэ.

Өрөспүүбүлүкэҕэ үчүгэй үлэтинэн биллэр РИК "Вилюйавтодор" тэрилтэ быйылгы былаана эмиэ баһаам. Кинилэр көрөр-истэр өрүһү туоруур кыһыҥҥы суоллара муус устар 19 күнүгэр сабыллан, билигин араас элбэх атын түбүктэрэ саҕаланна.

- ФКУ "Упрдор "Вилюй" тэрилтэни кытта 2023 сылга диэри түһэрсиллибит контракт быһыытынан Бүлүү, Үөһээ Бүлүү, Ньурба улуустарыгар суоллары көрүү-истии үлэтэ салҕанан бара турар, үс улууһунан барыта 470-тан тахса километрдаах линейнай суолга. Понтоннай муосталар бүттүлэр, Түүкэҥҥэ уонна Мархаҕа муосталарбытын үлэҕэ киллэрбиппит.

Биһиги көрүүбүтүгэр сылдьар суолларга 4,5 тыһыынча сигнальнай столбиктар, 3 тыһыынча кэриҥэ суол бэлиэлэрэ, дорожнай знактар, 500-кэ ууну аһардар турбалар бааллар. Маны таһынан, нууччалаатахха "высокай уровеннах содержание" диэн үс улууһунан аспааллаах суоллар эбилиннилэр. Бэйэбит улууспут иһигэр - Марха, Түүкэҥ муосталарын аспаал суоллара.

Содержаниеттан ураты, өрөмүөн үлэтэ эмиэ бара турар. Ол курдук, былырыын саҕалаабыт Ньурба объездной суолун 15,5 километртан аҥарын оҥордубут. Былырыыҥҥы контрагынан быйыл 8 км аспааллыахтаахпыт. Быйыл өссө биир контрагы кыайдыбыт. Ол курдук, 772-783 км учаастакка, Улуу Сыһыыттан Куочайга диэри, асфаальыахтаахпыт. Быйыл 3 км оҥоһуллуохтаах, ордугун эһиил аспааллыахпыт.

Ньурба куорат иһигэр автобус маршрутунан, Убайаанҥа Чусовской уулуссаҕа, пождепоттан көтөр фабрикатыгар туоруур суол уонна федеральнай суол быһа охсууларыгар диэри, эмиэ үс км кэриҥэ суол аспаалланыахтаах. Бу үлэ Октябрьскай нэһилиэк Киров уул. аспааллаһына бүттэҕинэ саҕаланыахтаах.

Онтон ураты былырыын саҕаламмыт Нюрбинка муостатыттан Убайаанҥа пождепоҕа диэри 900 м усталаах учаастагы ситэриэхтээхпит. Былырыын пористай аспаал уурбуппут, быйыл плотнай покрытиелыахтаахпыт.

Үс улууһунан муниципальнай контрактарынан үлэлиэхтээхпит, билиҥҥитэ чуолкайдана илик, аукцион биллэрдэхтэринэ кыттыахпыт.

Кылгастык быйылгы сүрүн үлэбит хайыхалара итинниктэр, - **диир "РИК "Автодор" АО гендиректорын солб. Сергей Валерьевич Никифоров**.

"Суол - олох төрдө", - диэн мээнэҕэ эппэттэр. Суол баар буолан олохпут сайдар, киэркэйэр. Ааспыт үйэ суоллара барахсаттар, төһө да түҥ тайҕа ортотунан бырыы-бадаранан үрдүнэн тыргыллан сытталлар, суоппардар элбэх эрэйи-моһуогу көрсөн, син тиийиэхтээх сирбитигэр тиэрдэн кыһалҕабытын толуйаллара, куһунан таһаҕас бөҕө тиэллэрэ. Ымыы санаа оҥостубут баҕалаах аспаал суолларбыт биһиэхэ да баар буоллулар. Бу сайдыы бэлиэтэ, аныгы кэм арахсыспат сорҕото. Ону биһиги дорожниктарбыт, кылгас кэми баттаһа, күннэри-түүннэри түбүгүрэн, тиритэ-хорута үлэлээн, олохпутун тупсараллар.

Наталья СЕМЕНОВА.

– Чөл олох –

Ньурба чулуу спортсмена Пётр Баттахов инники күөҥҥэ

Москва куоракка Дойду биир бааराҕай, туспаҕай "Лужники" стадионугар спорт силовой көрүҥнэригэр бэстибээлгэ Саха сириттэн түөрт спорт бэтэрээнэ кытынна.

Олор истэригэр биир дойдулаахпыт, Ньурба Чаппандатыттан төрүттээх Петр Баттахов 60 саастарыттан үөһээлэргэ мас реслиҥҥэ абсолютнай чөмпүйүөн аатын ылла.

Бу иннинэ Петр Баттахов пауэрлифтиҥҥа уонна армлифтиҥҥэ Москваҕа ыытыллыбыт Европа Куубагар үс дьиссипилиинэҕэ бастаабыта. Уопсайа холбоон Петр Петрович нэдиэлэ иһигэр биэс мэтээли хомуйда.

Александра ВАРЛАМОВА.

РАСПОРЯЖЕНИЕ №749

26 апреля 2021 г.

О выходных нерабочих днях

Во исполнение Указа Президента Российской Федерации от 23.04.2021 № 242 "Об установлении на территории Российской Федерации нерабочих дней в мае 2021 года", **распоряжаюсь:**

1. **Установить с 4 по 7 мая 2021 г. включительно нерабочие дни с сохранением за работниками заработной платы**.
2. Всем муниципальным учреждениям Нюрбинского района Республики Саха (Якутия) определить количество служащих и работников, обеспечивающих с 1 по 10 мая 2021 г. включительно функционирование этих органов и организаций.
3. Настоящее распоряжение вступает в силу с момента опубликования в СМИ.
4. Контроль за исполнением настоящего распоряжения оставляю за собой.

Глава А.М. ИННОКЕНТЬЕВ.

О случаях заболеваемости коронавирусной инфекцией в районе по состоянию на 28.04.2021 год

За весь период в районе зарегистрировано 1160 подтвержденных случаев новой коронавирусной инфекции, из них взрослых - 1014 и детей - 146.

За 27 апреля выявлен 1 случай НКИ (с. Малыкай).

В настоящее время продолжают лечение (активные) в районе 28 пациентов с НКИ: из них на амбулаторном лечении - 18, на стационарном лечении - 10 пациентов.

План вакцинации взрослого населения составляет 9075 человек. Поступило 2485 доз 1-го компонента вакцины против COVID-19 (25,2% от годового плана): 14 января - 285 доз, 22 января - 400 доз, 17 февраля - 500 доз, 1 апреля - 250 доз, 10 апреля - 700 доз, 15 апреля - 100 доз (вакцина ЭпиВак-Корона), 20 апреля - 50 доз, 27 апреля - 200 доз. Вакцинированы 1-ым компонентом 2284 человек (92% от поступившей вакцины, 25,2% от годового плана), 2-ым компонентом - 1416 человек (57% от поступившей вакцины). Лица старше 60 лет - 378 (21% от годового плана).

Оперативный штаб Нюрбинского района.

Улуус дьаһалтатыгар "Огни Нюрбы", "Ньурба" хаһыат кэлэктиибэ куйаар ситимин нөҥүө улуус, нэһилиэктэр олохтоох салайыныыларын, Ньурба куорат тэрилтэлэрин бэрэстэбиитэллэрин кытары атах тэпсэн олорон сэһэргэстэ. Кэпсэтиигэ Ньурба улууһун баһылыгын социальнай боппуруоска солбуйааччы Анна Уларова кытыыны ылла.

– Бэлиэ түгэн –

"Ньурба" хаһыат сетевой таһаарыыта – сайт сүрэхтэннэ

"Ньурба", "Огни Нюрбы" хаһыат кылаабынай редактора Лариса Дорофеева бүгүн улууска улахан суолталаах тугэн тосхойбутунан эҕэрдэлээтэ. Сыыппара ньыматынан куйаар ситиминэн тарҕанар улуус хаһыатын **огнинюрбы.рф** сайта үлэлиир буолбутун эттэ. Салгыы сетевой хаһыат - сайт шеф-редактора Александра Варламова сайт тутулун, хайдах үлэлиирин туһунан сиһилии билсиһиннэрдэ.

"Сахабэчээт" генеральнай дириэктэрэ Нюргуяна Стручкова быһа сибээскэ тахсан:

"Саха суруналыыстыкатын историятыгар биир бэлиэ кэрдиис кэм тиийэн кэллэ. Муус устар 22 күнүгэр улуустар эрэдээксийэлэрин түмэр "Сахабэчээт" тэрилтэтэ сонуннары 33 улууска барытыгар киэҥник тарҕатарыгар аналлаах сайтара арылынна. Бу күнтэн ылата улуус олохтоохторо хаһыакка тахсар сонуннары таһынан, куйаар ситимин нөҥүө сайтка киирэн кырдьыктаах, бэрэбиэркэлэммит сибиэһэй сонуннары билсэ олорор буолуохтара.

Маны тэҥэ саҥа арыллыылар: хаартыска, видео, аудио нөҥүө сырдатыылар баар буолуохтара. Ньурба улууһун олохтоохторо Интернет ситиминэн редакция страницатыгар **огнинюрбы.рф** аадырыһынан киирэн бэйэҕит хаһыаккыт сонуннарын таһынан, атын улуустар сонуннарын билсэр кыахтанныгыт. Биһиги сайтпытыгар ааҕар, кэпсиир, сэргиир сонуннар элбэхтэр, киирэн көрүҥ, сэргээҥ", - диэн ыҥырда.

Улуус баһылыгын социальнай боппуруоска солбуйааччы Анна Уларова бүгүн устуоруйаҕа киирэр ураты тэрээһин буоларын бэлиэтээтэ. Олохтоох "Ньурба", "Огни Нюрбы" хаһыаттар саҥа сайтара күн сирин көрөр түгэнэ буолбутунан улуус баһылыга Алексей Михайлович Иннокентьев аатыттан эҕэрдэтин тиэртэ.

- Кэнники кэмҥэ "Ньурба" хаһыат редакцията хаһыатынан эрэ буолбакка, социальнай ситимнэргэ сонуннары тутатына сырдатар, тарҕатар буолла. Бүгүҥҥүттэн саҕалаан саҥа технологияны олоххо кимиилээхтик киллэрэн ааҕааччыларгыт өссө да элбии тураллар-гар баҕарабын, - диэтэ.

Улуус дьаһалтатын персоналы кытары үлэҕэ управлениетын салайааччыта Ольга Алексеева, "Ньурба куорат" МТ баһылыгын солбуйааччы Мария Куличкина, урбааны өйүүр киин ген.дириэктэрэ Нюргуяна Михайлова, ыччат бэлиитикэтин салайааччыта Альберт Неустроев, улуустааҕы физкултуура уонна спорт управлениетын салайааччыта Роберт Алексеев, zoom нөҥүө "Үөдэй нэһилиэгэ" МТ баһылыга Мария Николаева, Акана баһылыга Ефрем Семенов, Малдьаҕар нэһилиэгин баһылыга Александр Степанов редакция кэлэктиибигэр ситиһиилэри, өрө көтөҕүллүүнү, саҥа арыйыылары уонна улахан былааннары ылыналларыгар баҕа санааларын тиэртилэр.

Мантан инньэ ааҕааччылар өрөспүүбүлүкэ хайа баҕарар муннуктарыттан биһиги сайтпытыгар киирэн улуус, Саха сирин атын улуустарын сонуннарын ааҕар, көрөр, истэр буолуохтара.

Антонина СЕМЕНОВА.

– ОГПС предупреждает –

Пожарная безопасность в период майских праздников

Первые по-настоящему теплые выходные, когда в большинстве регионов России выбираются на природу - это майские праздники. Но с пикниками в мае приходит и другая статистика - пожары в лесу. Чтобы не допустить опасной ситуации, необходимо быть предельно осторожным с огнем в пределах любой природной территории и соблюдать простые правила противопожарной безопасности.

Основные причины возникновения природных пожаров:

- непотушенная сигарета;
- горящая спичка;
- масляная тряпка или ветошь;
- стеклянная бутылка, преломляющая лучи солнечного света;
- искры из глушителя транспортного средства;
- сжигание старой травы и мусора.

Но одним из основных потенциальных источников природных пожаров является костёр. В ряде случаев природные пожары становятся следствием умышленного поджога.

С целью недопущения пожаров в природной среде, запрещается:

- бросать в лесу горящие спички, окурки, тлеющие тряпки;
- разводить костёр в густых зарослях и хвойном молодняке, под низкосвисающими кронами деревьев, рядом со складами древесины, торфа, в непосредственной близости от созревших сельхозкультур;
- оставлять в лесу самовозгораемый материал: тряпки и ветошь, пропитанные маслом, бензином, стеклянную посуду, которая в солнечную погоду может сфокусировать солнечный луч и воспламенить сухую растительность;
- выжигать сухую траву на лесных полянах, в садах, на полях, под деревьями;
- поджигать камыш;
- разводить костёр в ветреную погоду и оставлять его без присмотра; оставлять костёр горящим после покидания стоянки.

Чтобы майские праздники не были ничем омрачены:

- во время нахождения на природе, на садовом участке не разводите открытый огонь, особенно в ветреную погоду, для этих целей нужно использовать металлические бочки;
- рекомендуется всегда иметь под рукой бочку с водой, лопату, ящик с песком для того, чтобы ликвидировать пожар на начальной стадии;
- при обнаружении природного пожара обязательно сообщите в пожарную охрану.

Стоит также помнить и о том, что за разведение огня и за его последствия можно понести наказание. Так, существует не только административная, но даже уголовная ответственность, если урон, нанесенный огнем, был велик.

Запомните первое и обязательное правило: **даже при слабом запахе дыма, не говоря уже об открытом пламени, необходимо вызывать пожарных по стационарному телефону "01" и "101" по сотовому телефону.**

ОГПС РС(Я) №26 по МО "Нюрбинский район".

Объявление о проведении общереспубликанского дня приёма граждан

Во исполнение распоряжения Главы Республики Саха (Якутия) от 17 января 2019 года № 16-РГ "О внесении изменений в распоряжение Главы Республики Саха (Якутия) от 05 апреля 2017 г. № 307-РГ "О проведении Общереспубликанских дней приема граждан" **29 апреля 2021 года проводится общереспубликанский день приема граждан в онлайн-формате.**

С 14 часов 00 минут до 18 часов 00 минут по местному времени уполномоченные лица органов местного самоуправления проводят личный прием заявителей в онлайн-формате и обеспечивают с согласия заявителей личное обращение в режиме видео-конференц-связи, видеосвязи, аудиосвязи или иных видов связи к уполномоченным лицам иных органов, в компетенцию которых входит решение поставленных в устных обращениях вопросов.

Прием граждан в Администрации МР "Нюрбинский район" РС (Я) будет проводиться через видеосвязь по списку.

Справки по тел. 2-30-66, 2-35-53. Предварительная запись заявителей на личный прием в общереспубликанский день приема граждан осуществляется по тел. **2-35-53**.

В администрации МР "Нюрбинский район" РС (Я) с 14 часов 00 минут до 18 часов 00 минут прием граждан будут вести:

- заместитель главы по социальным вопросам МР "Нюрбинский район" РС (Я) Уларова А.М.;
- заместитель главы по финансам, экономике, инвестициям и проектному управлению МР "Нюрбинский район" РС (Я) Бурнашев Н.И.

Администрация МР.

Махталбын биллэрэбин

"Вольт" электрическай табаары атыылыыр, туруорар тэрилтэ үлэһиттэригэр махтал буоллун.

Пятница сарсыарда чаанныыкпын холбообутум розеткам сыыгынаан уллан барда, сыт сымар бөҕө буолла. Дьолго ырааппатах буолан өмүттэн тура түһээт түргэнник туура тартым. Онтон көмөлөһүөхтэрэ буолаарай диэн УК "Ситим" диспетчеригэр эрийдим. Онтум квартира иһин көрбөппүт диэнинэн мунурданнылар. Электриктэр нүөмэрдэригэр эрийтэлээн мэлийдим.

Арай ватсапка баар рекламалаах 53 диэн нүөмэринэн бүтэр телефоннаах киһи ылла. Аһара элэккэйдик кэпсэттэ, итэҕэтиилээхтик алта аахыыта кэлиэх буолан эрэннэрдэ. 6 чаас буолла да киһим суох, онтон 7 чаас саҕана эрийэн көрбүтүм "Недоступен". Ууга тааһы бырахпыттыы сүттэ, хомолтобун кытта хонноҕум дии, хайыамый.

Арааһа кырдьаҕаспын уонна биир розеткаҥы оҥорторобун диэммин кэлбэтэ быһыылаах. Сарсыарда бэтэрээммин диэн өҥнүбэккэ биир Дима диэн 789142249695 нүөмэрдээх киһиэхэ звоннаабыппар сөбүлэстэ.

Болдьообут кэмигэр кэлэн туох наада буоларын, кичэйэн көрдө, иһиттэ. Икки буолан "Вольт" диэн маҕаһыыннаахтарын, көмөлөһөр уопуттаах уолаттардаахтарын, үлэлээбиттэрэ аҕыйах ый буолбутун кэпсээтэ да фамилиятын да эппэтэ.

Кэтэһиннэрбэккэ түргэнник наадалаах тэрилин аҕалла, икки розетканы уларытан туруорда. Өссө бу Улуу кыайыы 76 сылын көрсө тыыл бэтэрээннэригэр буор босхо светильник туруоран эрэллэрин иһитиннэрдэ. Миэхэ икки лаампаны сып-сап туруорда, уматан сандаарытта, онон үчүгэй, киһи үөрүү төрүөтэ буолла.

Бу икки эдэр дьон сирдээх халлаан курдук атын атыттарын сөхтүм: бастакы уол кырдьаҕаһы сэниир, киһинэн аахпат буоллаҕына иккиһэ өйүүр, көмөлөһөр эбит.

Электрическэй табаары көрдөөн эрэйдэммэккэ, "Вольт" уолаттарын дьиэҕэ ыҥыран сакаастаан туруортарар олус табыгастаах буолсу.

Эдэркээн анал үрдүк үөрэхтээх дьиэ кэргэн амарах аҕата Димаҕа махтанабын. Ньурбаҥ дьонун куруук үөрдэ сырыт, өлүөр, этэҥҥэ буол!

Варвара ХАЛАННИКОВА,
тыыл бэтэрээнэ,
сэрии кыттыылааҕын огдообото.

– Кэриэстэбил –

Күнду киһибит сырдык кэриэһигэр

Нэһилиэкпит, оройуоммут, өрөспүүбүлүкэбит биир чулуу киһитэ, олоҕун, үлэтин барытын хомсомуол албан аатын, нэһилиэгин историятын үйэтитиигэ анаабыт, түмэлбитин төрүттээччилэртэн биирдэстэрэ Николай Романович Татаринов бу күн сириттэн туораабыта хайыы-үйэ биир сыл ааста.

Татаринов Николай Романович 1933 сыллаахха ахсынньы 4 кҥнҥтэр Тыалыкы нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Аҕата Татаринов Роман Гаврильевич оччолорого 2 Хаҥалас оскуолатыгар сэбиэдиссэйдиирэ, ийэтэ Федорова Татьяна Федоровна төрөппүттэрин кытта Хордоҕой диэн сиргэ олороллоро.

Оскуола иннинээҕи сыллара эһэтэ Гаврил Васильевич Татаринов уонна эбэтэ көрүүлэригэр-истиилэригэр ааспыта. Алта саахын туолаатын кытта аҕатын уонна эдьиийин кытта Бүлүү куоратыгар көспүттэр. Бүлүүгэ өрүс үрдүгэр базовай начальнай оскуола диэн баара, онно оскуолаҕа киирбитэ. Учуутала кыһыл партизан, Ньурба оборонатын кыттыылааҕа, Николай Иванович Алексеев (Нюрбинцев) этэ. Бүлүү начальнай оскуолатын 1945 сылга бүтэрбитэ. Ити сайын убайа Александр Гаврильевыһы уонна эдьиийэ Марфа Гаврильевналыын Ньурбаҕа көһөн олохсуйбуттар. Онтон ыла кинилэр Николай Романович аҕалаах ийэтин суохтаппат курдук солбуйбуттара. Ол күһүн 1 №-дээх Ньурба орто оскуолатыгар 5 кылааска киирбитэ. 1952 сылга оскуоланы бүтэрбитэ. Ол сыл үөрэххэ киирбэтэҕэ.

2 Бордоҥ нэһилиэгин колхознай интернатын сэбиэдиссэйинэн анаммыта. Сатыы Араҥастаахха барар. Ол киэнэ тиийээт оскуола директора Афанасий Титович Захаровы көрсөн үлэтин-хамнаһын быһаарсар. Хамнас аҥарыгар колхознай интернат иитээччитинэн анаммыта уонна 5, 6, 7 кылаастарга арифметика, геометрия чаастарын биэрэр буолбута. Чэпчэкитэ суох үлэ буолан биэрбитэ. Интернат иитиллээччилэрин ортотугар хас да бэйэтин кытта саастыы, 1, 2 ыйынан аҕа да, балыс да уолаттар баар эбиттэрэ. Араҥастаах сэттэ кылаастаах оскуолалаах, 100 оҕо иитиллээччилээх детдомнаах, сельполаах, бэкээринэлээх, маҕаһыыннаах, бөдөҥсүтүллүбүт колхуос киинэ буолан оройуон биир дэриэбинэтэ этэ. Бу оскуола педагогическай кэлэктиибэ - Николай Романович үлэһит буолбут, учуутал уустук идэтигэр уһуйуллубут биһигэ.

Саха государственнай университетин историяҕа уонна тылга факультетын нуучча тылын, литературатын салаатын 1964 сыллаахха үөрэнэн бүтэрбитэ. Ол иннинэ уонна кэннитэр барыта 5 сыл оройуоннааҕы "Коммунизм суола" хаһыат редакциятыгар тылбаасчытынан, литературнай сотрудникынан уонна сурук отделын сэбиэдиссэйинэн үлэлээбитэ, 1959 сыллаахха ССКП чилиэнигэр кандидатынан Ньурбаҕа, онтон 1960 сыллаахха ССКП чилиэнинэн Дьокуускайдааҕы государственнай университетыгар сылдьан ылыллыбыта. Кэлин "Күндээдэ" сопхуос тэриллибитин кэннэ босхоломмут партком секретарынан икки төгүл быыбарданан үлэлээбитэ.

Күндээдэҕэ оскуола көһөрүллүбүтүн кэннэ 1967 сыллаахха, сүнньүнэн сааһынан пенсияҕа тахсыар диэри, нуучча тылын уонна литературатын учууталынан, уһатыллыбыт күннээх бөлөхтөр иитээччилэринэн, орто оскуола буолбутун кэннэ оҕолору иитэр үлэҕэ тэрийээччинэн, үс сыл оскуола дириэктэринэн ананан үлэлээбитэ.

Үлэтин-хамнаһын түмүктүүр түһүмэҕинэн нэһилиэгэр, оскуолатыгар "Комсомол албан аата" түмэли 1970 с. В.И.Ленин төрөөбүтэ 100 саахыгар анаан тэрийэн үлэлэппитэ. Түмэл бастакы паспортизациятын 1972 сыллаахха барбыта, ол кэннитэн 1976 сыллаахха "Школьный музей" аата иҥэриллибитэ. Түмэл фондалара, матырыйааллара сылтын сыл аайы хаҥыы тураллар. 2010 сыллаахха "Үтүө дьыала" чэрчитинэн түмэлбит саҥа дьиэҕэ киирбитэ. 2013 сылга Николай Романович аата иҥэриллибитэ.

Николай Романович сүбэтинэн-аматынан түмэл матырыйаалларыттан "Күн тахсар Күндээдэбит" кинигэ, икки чаастаах "Оскуолам туһунан иһирэх тыл", "75 лет Кюндядинской средней школе", "Үүнэр-сайдар Күндээдэбит" уо.д.а буклеттар күн сирин көрбүттэрэ. Билигин биһиги түмэлбитигэр биэс саала үлэлии турар: хомсомуол албан аата, Николай Романович олоҕун, үлэтин туһунан сырдатар, нэһилиэк историята, кыайыы, нэһилиэк историята уонна культуурата.

Кини тиһэх күннэригэр диэри солбуллубат наставник этэ.

Николай Романович дойдутугар бэриниилээх үлэтин бэлиэтинэн үгүс элбэх наҕараадалара буолар: "1941-1945 Аҕа Дойду улуу сэриитигэр килбиэннээх үлэтин иһин", "Үлэ бэтэрээнэ", "СӨ социальнай-экономическай сайдыытыгар үтүөлэрин иһин", "Учууталлар учууталлара", "Учууталга махтал", Күндээдэ нэһилиэгин, Ньурба оройуонун бочуоттаах олохтооҕо бэлиэлэр.

Николай Романович сырдык мөссүөнэ, кини саҕалаабыт үтүө үлэтэ үйэлэргэ умнуллуо суоҕа, салҕана туруоҕа.

Күндээдэтээҕи Н.Р.Татаринов аатынан "Хомсомуол албан аата" историяны-кыраайы үөрэтэр түмэл.

ЗАЙМЫ до 60 000
1%-0,25%*
0%
ДЛЯ НОВЫХ КЛИЕНТОВ**
тел.: 8(984) 104-98-10
г.Нюрба,
ул. Степана Васильева, д. 67
офис 6, 3 этаж ТЦ "Сити Центр"
ООО МКК «ТРИЕНС»

[1]Процентная ставка 0,25% в день (91,25 % годовых) действует при предоставлении займа на сумму от 55 001 рублей до 60 000 рублей на период пользования от 61 до 120 дней, при предоставлении клиентом документов, подтверждающих доход. Процентная ставка 0,3% в день (109,5 % годовых) действует при предоставлении займа на сумму от 50 001 рублей до 55 000 рублей на период пользования от 61 до 120 дней, при предоставлении клиентом документов, подтверждающих доход. Процентная ставка 0,4% в день (146 % годовых) действует при предоставлении займа на сумму от 45 001 до 50 000 рублей на период пользования от 61 до 120 дней. Процентная ставка 0,5% в день (182,50% годовых) действует при предоставлении займа на сумму от 40 001 до 45 000 рублей на период пользования от 61 до 120 дней. Процентная ставка 0,6% в день (219,00% годовых) действует при предоставлении займа на сумму от 35 001 до 40 000 рублей на период пользования от 61 до 120 дней. Процентная ставка 0,7% в день (255,50 %годовых) действует при предоставлении займа на сумму от 30 001 до 35 000 рублей на период пользования от 61 до 120 дней.
[2]Процентная ставка 0% действует в течение первых 20 календарных дней периода пользования займом для лиц, ранее не заключавших договор потребительского займа с ООО МКК «ТРИЕНС», на сумму от 2 000 до 30 000 рублей на срок до 30 дней. После 20 дня 0,9 % в день для пенсионеров по старости, 1% для официально трудоустроенных лиц. Акция действует бессрочно, количество участников неограниченно. Для граждан РФ от 23 лет, при наличии паспорта.
[3]Займы предоставляются ООО МКК «ТРИЕНС» 677027, г. Якутск, ул. Ойунского, д. 3, офис 202. ИНН 1435350309, ОГРН 1201400002099, регистрационный номер в государственном реестре МФО 2004298009560 от 20.03.2020 г.

– Кэриэстэбил –

Ахтабыт, саныыбыт, суохтуубут

Бу сыл кулун тутар 12 күнүгэр биһиги аймах ытык киһибит, тапталлаах эдьиийбит **СИВЦЕВА Федора Филипповна** күн сириттэн күрэммитэ муус устар 20 күнүгэр номнуо 40 хонуга.

Эдьиийбит Дора олус сымнаҕас майгылаах, мэлдьи үөрэ-көтө сылдьар мааны киһи этэ. Үйэтин тухары Ньурба терапевтическай отделениетыгар үтүө суобастаахтык үлэлээн, дьоҥҥо суҕэтинэн-аматынан өйөбүл буолбута. Аймахбилэ дьонугар наар күүс-көмө, тирэх буолан олорбута. Кини мындыр өйө, сымнаҕас майгыта өрүү биһиэхэ холобур буолуоҕа, олохпут устата умнуллуо суоҕа.

Күндү киһибитин тиһэх суолугар атаарыыга күүс-көмө, өйөбүл буолбут эдьиийбит Дора күндү дьүөгэлэригэр Евдокия Романовнаҕа, Анна Михайловнаҕа, Анастасия Михайловнаҕа, Анна Ивановнаҕа, терапевтическай отделение бары үлэһиттэригэр, ыаллыы олорон дьүөгэлэспит Галина Сергеевнаҕа, Вера Григорьевнаҕа, социальнай үлэһит Лена Егоровнаҕа, ыарахан кэмнэрбэр түүннэри-күүстэри сүүрсэн көмөлөспүт мин күндү дьүөгэлэрбэр Наталья Андрееваҕа, Татьяна Черепановаҕа, Мария Винокуроваҕа, Надежда Кузьминаҕа, Виктория Струкинаҕа, өйөбүл буолбут дьүөгэлэрбэр, Марианна Поповаҕа, Диана Фоминоваҕа, Марина Павловаҕа, Марианна Михайловаҕа, ону тэҥэ урут бииргэ үлэлээбит Ньурбатааҕы Искусство оскуолатын кэлэктиибигэр, дириэктэр Евсеева Елизавета Романовнаҕа, завуч Надежда Афанасьевнаҕа, оскуола бары үлэһиттэригэр, бииргэ үлэлиир Ньурба куорат дьаһалтатын уонна СЭҒХ кэлэктиибигэр, Ньурба 3 №-дээх оскуолатыгар бииргэ үөрэммит доҕотторбор мунура суох, тугунан да кэмнэммэт махталбын тиэрдэбин.

Эһиги дьиэ кэргэттэргитигэр ыарыы ыалласпатын, бары доруобай, дьоллоох буолуҥ.

Сардана ЛУГИНОВА.

Ахтабыт, саныыбыт, суохтуубут

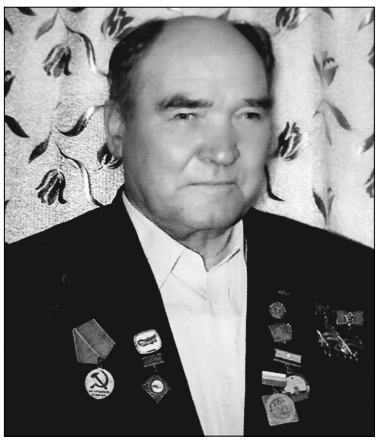

Баар суох тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһээбит, хос эһээбит, Антоновка нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо **ВИНОКУРОВ Юрий Георгиевич** бу дьыл муус устар 30 күнүгэр күн сириттэн туораабыта 3 сылын туолла.

Үйэ саахын тухары РЭС тэрилтэтигэр үлэлээбитэ, бэйэтин идэтин баһылаан 53 с. тухары биир тэрилтэҕэ үлэлээн, РС (Я), РФ үрдүк наҕараадаларын ситиспитэ.

Кэргэним, аҕабыт, эһээбит, хос эһээбит сымнаҕас майгыта бар дьонугар көнө сыһыана, оҕолорун, сиэннэрин иннилэригэр холобур буолара.

Мин, Валентина Витальевна, олоҕум аргыһын кытта 1968 с. кулун тутар 28 күнүгэр холбоһон 50 сыл күүс-күүстэн өйөнсөн, таптаһан, олус иллээхтик олорон кэлбиппит. Хаһан да кыыһырсар диэни билбэт этибит. Алта уол оҕону төрөтөн, улаатыннаран, идэлээх, үлэһит оҥортоон, ыал гынан, элбэх сиэн, хос сиэн тапталлаах эһээтэ буолан удьуору утумнуур, олоҕу салгыыр кэскиллэрин хаалларан барбыта.

Кэргэним бу орто дойдуга дьоһуннаахтык, чугас дьонноругар, оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр холобур буолар курдук олорон ааспытыгар киэн туттабын.

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһээбит, хос эһээбит сырдык , ыраас мөссүөнэ, майгыта өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр мэлдьи тыыннаах, үтүө өйдөбүл курдук сылдьыаҕа.

Күндү киһибитин саныы-ахта сылдьыахпыт. Эн биһиэхэ үтүө холобур, сүрэхпитигэр өрүү хаалыаҥ.

Ахтабыт, саныыбыт, таптыыбыт.

Кэргэнэ Валентина Витальевна, уолаттара, кийииттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ, аймахтара.

Сырдык мөссүөнэ сүрэхпитигэр өрүү баар

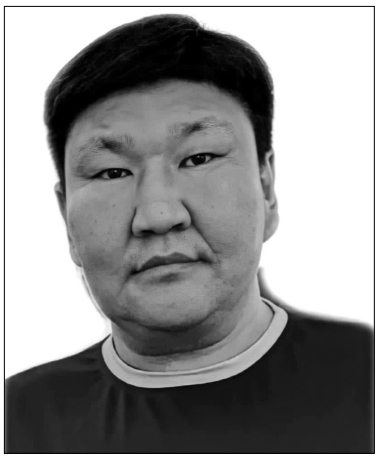

Тапталлаах бырааппыт Коликкабыт суох буолбута 40 хонук ааста...

Дьылҕа Хаан оҥоһуута олус да тыйыс... Эн тускунан ахтыы, кэриэстэбил суруйа олоруом диэн хаһан да санаабатаҕым... Олоххо барыта биһиги баҕарарбыт курдук буолбат. Колябыт эдэр сааһыгар бу олохтон соһуччу күрэммитэ олус хомолтолоох...

Коля курдук ыраас, боростуой, өйдүүр, өйүүр быраат буолан кэлэн ааспыккар Дьылҕабар махтанабын. Ыарахан да, үөрүүлээх да түгэннэргэ сүбэама, көмө-өйөбүл буолаччыгын. Ардыгар мөккүһэн да ылааччыбыт.

Кини олус кыайыгас-хотугас үлэһит этэ. От-мас күүстээх үлэтигэр наар Коля этэ. От үлэтэ, дьиэ тутуута Коликката суох буолбат этэ. Кини тутуура сыһыаннааҕа. Биһиги дьиэбитин, убайдарын дьиэлэрин барытын олус кыһаллан-мүһэллэн туран тутуспута. Кыра мм да сыыһаны булан, көрө охсон, көннөртөрөн иһэр буолара. Эппиэтинэстээх дьиэ муннугун суруйааччы наар кини буолара. Онто таайан оскуолаҕа үөрэнэр сылларыгар ордук туочунай наукаларга үчүгэй этэ. Улахан кылааска черениеҕа олимпиадаҕа кыттан турардаах.

Колябыт "норуот киһитэ" этэ. Кини кылааһын оҕолоругар олус эйэҕэс сыһыаннаах этэ. Кыыс, уол диэн араарбакка. Туохха да, хаһан да, кимиэхэ да аккаастааччыта суох, өрүү күүс-көмө буола сатыыра. Киһи быһыытынан наһаа көнө этэ. Тугу эрэ сөбүлээбэтэҕинэ онтун хаһан да кистээччитэ суох, баары баарынан этэрин астынара. Ол хаачыстыбатын табаарыстара наһаа убаастыыллара. Ол да иһин буоллаҕа, кылааһын оҕолоро кэлэн атаарсан бардахтара...

Оҕолорго олус истиҥ сыһыаннааҕа, оҕону наһаа таптыыра, олус оҕомсох этэ. Үлэлиир кэммитигэр наар мин оҕолорбун, убайын оҕолорун көрсөрө. Биһиэхэ кэлэригэр наар оҕолоругар кэһиилээх, илии тутуурдаах буолара. Саамай атыҥырас да быраата Коликкаҕа олус бэрт этэ. Оҕолорбут кыраларыгар киирдэ да: "Хайа, бу оҕону эмиэ көрбөтөхтөр, эмиэ ытаппыттар" диэт, көтөҕөн ылан тобугар олордор буолара. Бырааттара, балтылара да убайдарыгар олус тардыһаллара, сөбүлүүллэрэ. Сылдьарын тухары оҕолорун дьиэбэлии сылдьара. Наһаа дьиэбэлээх этэ. Кини айан эппитэ, туттубута-хаптыбыта билигин биһиги оҕолорбут ойдөрүгэр-санааларыгар сырдык өйдөбүл буолан сылдьар. Кини букатын суох буолбата, хас биирдии эппит тылын тылыттан тылыгар үтүктэн убайдарын саныыларын тухары кини тыыннаах буолуо. Эн ситэ олорботох олоххун, аккын биһиги оҕолорбут үрдүктүк тутан салгыахтара диэн бигэтик эрэнэбит.

Бырааппыт Коликка үчүгэй сааһыт этэ. Куобахха, куска сылдьааччы. Биирдэ улахан да улахан хаас өлөрөн турардаах. Ордук сөбүлээн күтүөтүн кытта сылдьан "табыллааччылар". "Хайа бүгүн барабыт бытта" диэбитинэн күлэн-үөрэн көтөн түһээччи. Дьэ, наар ким хас куһу өлөрбүтүн билбитэ эрэ баар буолааччы.

Кырдьыгынан эттэххэ, Эйигин бу күн сириттэн букатыннаахтык барбыт диэн итэҕэйбэппин, ылыммаппын... Күндү киһибит сырдык мөссүөнэ, үтүө майгыта сүрэхпитигэр өрүү баар буолуоҕа. Олус күүскэ таптыыбыт, ахтабыт, суохтуубут. Уһун уугар сымнаҕастык, сылаастык утуй!

Түгэнинэн туһанан, ыарахан кэмнитигэр туох баар күүс-көмө буолбут аймахтарбытыгар, бииргэ үөрэммит оҕолоругар махталбытын тириэрдэбит.

Эдьиийэ Олимпиада ДАВЫДОВА.

***

Күндүтүк саныыр бырааппыт Коликкабыт соһумардык суох буолбута 40 хонук ааста.

Коликкабыт кыра эрдэҕинэ син бүөбэйдэспит кэмнэрдээҕим. Диатез буулаан, оҕобут бүтүннүү баас буолан олороро харахпар бу баар курдук. Оо, онно бэйэтэ, төрөппүттэрэ төһөлөөх эрэйдэммиттэрэ буолла... Тарбанан муҥнана сатыыр, илиитигэр таҥас үтүлүк кэтэрдэн кэбиһэллэр этэ. Кыччаан Миисэлиин тиийэн, хам-түм оҕо көрсөөччүбүн. Коликкам сирэйэ бар баас, ытаан муҥнанар. Ону көрө-көрө ытаһабын.

Уҥуор биһиэхэ, эбээлэригэр, үһүөн бытарыһан кэлээччилэр. Эбээлэрэ кэһии диэн кэмпиэт туттартаан ыытааччы. Убайдарын Ньукулай бокуонньук гармошкатын булан, иһин хаһан иһиирэр тэрилин хомуйаачылар.

Коликка кыратыттан "норуот киһитэ" этэ. Убайыттан, эдьиийиттэн хаалсыбакка, тэбис-тэҥнэ сылдьар этэ. Наар күлэн мичээрдии сылдьара, саҥата улахана, тэбис-тэҥнэ аахса сылдьара өйбөр хаалбыт.

Бырааппыт Коликка Кэбээйиигэ биһиэхэ икки төгүл кэлэн ыалдьыттаан барбыттаах. Кыччаан Миисэни аҕалаары. Биир дьыл биһиэхэ кыстаабытын кэннэ, төттөрү кэлэн илдьибиттэрэ. Онно аҕабыт улахан эбэни - Бырҥаатталааҕы көрдөрбүт этэ. Эбэни көрөн сөҕөн барбыта.

Коликка, эйигин ким да умнуо суоҕа. Кылгас уонна дьон өйдүү-саныы сылдьар олоҕун олорон аастыҥ. Эйигин билэр, тулаҕар сылдьыбыт дьон өйдүү-саныы сылдьыахтара.

Уһун уугар сымнаҕастык сылаастык утуй.

Эдьиийэ Саргылана Кирилловна СТЕПАНОВА.

Махталбытын биллэрэбит

Тапталлаах кэргэним, ийэбит, ийэ кынныбыт, эбээбит **БОРИСОВА Валентина Семеновна** муус устар 20 күнүгэр күн сириттэн ыарахан ыарыыттан суох буолбутугар күүс-көмө, өйөбүл буолбут аймахтарбытыгар, МБУ ЦПП салайааччытыгар Н.М. Михайловаҕа, "Мебель+", "Маяк" маҕаһыыннарга, Үөһээ Бүлүү оскуолатын 1968 с., Ньурба 3 №-дээх оскуолатын 1994 с., 1997 с., техническэй лицей 1997 с. выпустарыгар, дьүөгэлэрбитигэр, табаарыстарбытыгар, чуолаан Н.В. Харлановаҕа, О.А. Акимовка, С.С. Яковлевка, П.В. Павловка, А.П. Даниловка барҕа махталбытын ис сүрэхтэн тиэрдэбит.

Чэгиэн доруобуйаны, табыллыыны, дьолу баҕарабыт.

Махталы кытта кэргэнэ Анатолий Степанович, кыргыттара, күтүөттэрэ, сиэннэрэ.

Считать недействительным
Утерянное удостоверение на право управления маломерным судом АД401847 от 31.07.2019 г. категория “Моторное судно”.

Күндү киһибит, күн күбэй ийэбит, тапталлаах эбэбит, хос эбэбит, эдьиийбит, Ленинскэй оройуоннааҕы эт-үүт кэмбинээтигэр эдэр саа-һыттан 40 сыл эҥкилэ суох маастарынан, үүт лаборанынан, кэлин "Дороги Нюрбы" тэрилтэҕэ үлэлээн кэлбит улэ бэтэрээнэ, Социалистическай күрэхтэһии хас да пятилеткатын туйгуна, Ньурба бөһүөлэгин уонна Ленинскэй оройуон ситэриилээх кэмитиэттэрин депутата, сэрии тулаайаҕа

ВАСИЛЬЕВА Августина Афанасьевна

ыарахан ыарыы муус устар 21 күнүгэр күн сириттэн букатыннаахтыы илдьэ барбытын туһунан дириҥник курутуйан туран билэр дьоммутугар, аймахтарбытыгар иһитиннэрэбит.

Кыыһа, күтүөтэ, уолаттара, кийииттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ, балта, Александровтар, Васильевтар, Николаевтар.

Бииргэ үлэлиир кэллиэгэбит Александров Игорь Анатольевич дьиэ кэргэнигэр күн-күбэй ийэлэрэ, тапталлаах эбэлэрэ, Ленинскэй оройуоннааҕы эт-үүт кэмбинээтигэр өр кэмнэ үтүө суобастаахтык үлэлээбит, социалистическай күрэхтэһии хас да пятилеткатын туйгуна, улэ бэтэрээнэ, сэрии тулаайаҕа

ВАСИЛЬЕВА Августина Афанасьевна

ыарахан ыарыыттан орто дойдуттан барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, чугас аймах дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

А.Н. Чусовской аатынан Ньурбатааҕы техническэй лицей кэлэктиибэ, профкома.

Күндүтүк саныыр балтым, ытыктыыр эдьиийбит, улахан, иллээх дьиэ кэргэн тапталлаах ийэтэ, эбэтэ, хос эбэтэ, дьоһун-мааны эдьиийдэрэ

ВАСИЛЬЕВА (ТАТАРИНОВА) Августина Афанасьевна

соһуччу дьаҥҥа хаптаран күн сириттэн барбытынан оҕолоругар, кийииттэригэр, күтүөттэригэр, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр Коляҕа, Гошаҕа, Шураҕа уонна кинилэр дьиэ кэргэттэригэр, бары чугас аймахтарга дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын үллэстэбит.

Санникова Раиса Гаврильевна уонна оҕолоро дьиэ кэргэттэриннэн.

Убаастыыр кийииппит

Августа Афанасьевна ВАСИЛЬЕВА

улахан дьиэ кэргэн туллар тутааҕа, ыал Далбар хотуна бу күннэргэ Мииринэй куоракка олохтон уодаһыннаах, өтөрүнэн көрсүһүллүбэтэх, киһи аймахха ыар сүтүү, өлүүнү аҕалбыт сыстыганнаах ыарыы илдьэ барбытынан элбэх оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, аймах билэ дьонноругар, чугас дьонноругар, ыалларыгар, бииргэ алтыһан үлэлээбит бары дьүөгэлэригэр биһиги дьиэ кэргэттэр дириҥ кутурҕаммытын, хомолтобутун холбуубут. Төрөөбут, олорбут дойдутун буора сылаас суорҕан буоллун. Сырдык дуураһын, салгын кутун Айбыт айыыһыта, Үрдүкү Айыылар араҥаччылаатыннар, дьоно-сэргэтэ уһун үйэлэргэ үтүөнэн ахтасаныы сыыттыннар, оҕо-уруу тэнитэ турдуннар! Дом!

С.А. Иванов, М.Ю.Таюрскай дьиэ кэргэттэрэ.

Күндүтүк саныыр, убаастыыр саҥаспыт, Убайаан олохтооҕо

ВАСИЛЬЕВА Августина Афанасьевна

муус устар 21 күнүгэр ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, кийииттэригэр, күтүөттэригэр, балтыгар, бырааттарыгар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Өҥөлдьөттөн, Үөһээ Бүлүү Дуллукуттэн, Антоновкаттан, Ньурбаттан, Сүлэттэн Васильевтар, Петровтар, Ивановтар.

Тапталлаах эдьиийбит, Ньурба куорат олохтооҕо

ВАСИЛЬЕВА Августина Афанасьевна

80 сааһыгар сылдьан ыарахан ыарыыга хаптаран олохтон туораата, оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.

Быраата Дьоҥүөр, кийиитэ Люба уонна кинилэр оҕолоро, сиэннэрэ.

Ыалларбыт Васильевтар тутаах киһилэрэ

ВАСИЛЬЕВА Августина Афанасьевна

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн аймахтарыгар, оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ыаллара Семеновтар, Никитинэр, Егоровтар, Розалия Иванова.

Биһиги тэрилтэбитигэр өр сылларга үтүө суобастаахтык үлэлээбит, бииргэ алтыспыт аҕа табаарыспыт, бэтэрээммит

ВАСИЛЬЕВА Августина Афанасьевна

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан кэллиэгэбитигэр Александра Михайловнаҕа, оҕолоругар, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

"РИК Автодор" АО Ньурбатааҕы филиала.

Оҕо сааһым доҕоро, оскуолаҕа бииргэ үөрэммит, эдэр сааһым истиҥник саныыр дьүөгэтэ, улаханнык ытыктыыр үөлэннээҕим, Антоновкаттан төрүттээх Ньурба куорат олохтооҕо

ВАСИЛЬЕВА (ТАТАРИНОВА) Августина Афанасьевна

уодаһыннаах ыарахан ыарыыттан Орто дойду олоҕуттан туораабытынан дьүөгэм оҕолоругар Генаҕа, Женяҕа, Сашаҕа, кийииттэригэр, күтүөттэригэр, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр улаханнык хомойон туран дириҥ кутурҕаммын холбуубун, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбин.

Антоновкаттан А. Пахомова.

Ньурба техникумун МОСР-19 группатын салайар убаастыыр кураторбытыгар Александра Гаврильевнаҕа тапталлаах ийэтэ

ВАСИЛЬЕВА Августина Афанасьевна

ыарахан ыарыыттан бу күн сириттэн күрэммитинэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ньурба техникумун МОСР-19 салаатын устудьоннара, төрөппүттэрэ.

Убаастабыллаах дьоммутугар Геннадий, Евгений, Александра Васильевтарга ийэлэрэ, оҕолоругар, сиэннэригэр эбэлэрэ, хос эбэлэрэ, саҥаспыт

ВАСИЛЬЕВА Августина Афанасьевна

ыарахан ыарыы кэнниттэн күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Абаҕаҕыт Василий Федорович оҕолоро, сиэннэрэ Дьокуускайтан, Күндээдэттэн, Өҥөлдьөттөн.

Антоновка нэһилиэгиттэн төрүттээх, Ньурба куорат Убайаан түөлбэтин олохтооҕо, элбэх оҕо тапталлаах күн күбэй ийэтэ, эбэтэ, хос эбэтэ, улаханнык убаастыыр, ытыктыыр балтым, эдьиийбит

ВАСИЛЬЕВА Августина Афанасьевна

ыарахан ыарыыттан соһумардык Орто дойду олоҕуттан туораабытынан тапталлаах оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Истиҥник саныыр чугас киһибит сырдык мөссүөнэ өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр мэлдьи тыыннаах буолуоҕа! Аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит, быдан дьылларга быраһаай!

Антоновкаттан Васильевтар, Бахчарыковтар, Иннокентьевтар.

Уһун кэмнэ Ньурбатааҕы техническэй лицейгэ дириэктэрдээбит убаастыыллаах кэллиэгэбит Дмитриев Николай Николаевичка, кыыһыгар Аннаҕа, сиэнигэр Коляҕа, тапталлаах кэргэнэ, ийэлэрэ, эбэлэрэ

ДМИТРИЕВА Елена Ильинична

ыарахан ыарыыттан Орто дойдуттан барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ньурба оройуонун оскуолаларын дириэктэрдэрэ.

Убайбыт, Сүлэ олохтооҕо

СТЕПАНОВ Иван Капитонович

бу дьыл муус устар 18 күнүгэр ыалдьан олохтон туораабытынан кутурҕаммытын кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр тиэрдэбит.

Степановтар, Семеновтар.

Хаҥалас маҕаһыынын атыыһытыгар Васильева Зоя Николаевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас дьонугар тапталлаах кэргэнэ

ВАСИЛЬЕВ Василий Николаевич

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

ХЭТ "Кооператор" профкома.

Күндүтүк саныыр убайбар, абаҕабытыгар Дмитриев Николай Николаевичка, балтыбытыгар, эдьиийбитигэр Аанчыкка, сиэн быраапытыгар Коляҕа тапталлаах кэргэнэ, ийэтэ, эбэтэ

ДМИТРИЕВА Елена Ильинична

ыарахан ыарыыттан ыалдьан күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Дмитриевтар, Сабычиковтар, Неустроевтар.

Олоҕун тиһэх күннэригэр диэри үйэтитии боппуруостарынан сыламтата суох дьарыктана сылдьыыбыт ытыктыыр табаарыһым, Ньурба оройуонун, Октябрьскай, Ньурбачаан нэһилиэктэрин Бочуоттаах гражданина, киһи киэнэ кэрэмэһэ

САМСОНОВ Семен Иванович

Орто дойду олоҕуттан букатыннаахтык барбытынан оҕолоругар Ольга Семеновнаҕа, Павел Семеновичка, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбин.

Иван Анисимов.

Убаастыыр күндү табаарыспыт, ыкса бииргэ үөскээн улааппыт киһим, Убайаан олохтооҕо

ИВАНОВ Альберт Семенович

эмискэ ыараханнык ыалдьан күн сириттэн барбытынан оҕолоругар Асяҕа, Андрейга, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Дьокуускайтан Нина, Валерий Васильевтар.

Күндүтүк саныыр чугас убайым

ИВАНОВ Альберт Семенович

ыарахан ыарыыттан Орто дойду олоҕуттан туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит ийэтигэр, оҕолоругар, бииргэ төрөөбүттэригэр.

Аркадий Григорьев уонна дьиэ кэргэнэ.

Күндү кийииппит Надя, Аканаттан төрүттээх, Ньурба олохтооҕо

НИКОЛАЕВА Надежда Юрьевна

эдэр сааһыгар ыарахан ыарыыга ыалдьан күн сириттэн барбытынан ийэтигэр Таняҕа, убайбытыгар Викторга, кэргэнигэр Нинаҕа, кыргыттарга дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Быдан дьылларга быраһаай.

Ньурбаттан, Дьокуускайтан Николаевтар, Ивановтар.

Хорулаттан төрүттээх, Марха орто оскуолатыгар бииргэ үөрэммит доҕорбут, дьүөгэбит, педагогическай үлэ бэтэрээнэ, Дьокуускай куорат олохтооҕо

ТЕРЕНТЬЕВА Мария Николаевна

уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн кэргэнигэр Николай Иннокентьевичка, оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар, бииргэ үлэлээбит кэллиэгэлэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

1957 с. оскуоланы бииргэ бүтэрбит доҕотторо А.С. Вешникова, А.А. Васильева, С.И. Биякова, Э.Н. Григорьева, Е.Н. Григорьева, В.Н. Ефремов, А.М. Иннокентьева, А.Е. Кайдалова, Н.А. Кириллин, Е.А. Трофимова, В.Т. Трофимов.

Тапталлаах кэргэним, ийэбит, эбээбит, ийэ кынныбыт

БОРИСОВА Валентина Семеновна

күн сириттэн ыарахан ыарыыттан күрэммитин олус курутуйан туран биллэрэбит.

Кэргэнэ, кыргыттара, күтүөттэрэ, сиэннэрэ.

Тапталлаах ийэбит, эбээбит, хос эбээбит, сэрии, тыыл бэтэрээнэ, Ньурбачаан нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо

МАРТЫНОВА Клара Егоровна

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан дириҥник курутуйан туран билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, аймах дьоно.

Улуус үөрэҕириитин салалтата, үөрэх үлэһиттэрин идэлээх холбоһуктарын кэмитиэтэ бииргэ үлэлиир кэллиэгэбит, ИТО салайааччыта Николаева Саргылана Ивановнаҕа, Ньурбатааҕы техническэй лицей саха тылын учуутала Данилова Светлана Егоровнаҕа, кинилэр дьиэ кэргэннэригэр тапталлаах эбээлэрэ, ийэтэ, Ньурбачаан нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ

МАРТЫНОВА Клара Егоровна

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Бииргэ үлэлиир кэллиэгэбит Анисимова Анна Густавична тапталлаах ийэтэ

НИКОЛАЕВА Мария Степановна

олохтон туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Улуустааҕы ветеринарнай управление кэлэктиибэ.

Генеральнай директор Стручкова Н.М.
Кылаабынай редактор Дорофеева Л.К.
НЬҮРБА

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральнай сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 03.06.2020 с. регистрацияланна.
ПИ № ТУ 14-00551

Тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Саха Республикатын “Сахабэчээт” Государственнай автономнай тэрилтэтэ. Таһааараччы: СР “Сахабэчээт” ГАУ
Таһааараччы аадырыһа: 677000 Дьокуускай к. Орджоникидзе уул. 31.
Редакция аадырыһа: 678450 Ньурба к. Ленин уул., 37.

Телефоннара: Редактор-директор - 2-33-32. Компьютернай отдела - 2-33-32.
e-mail: redakcia06@mail.ru
Хаһыат чэппиэргэ тахсар.

Индекс: ПИ 988
Тираж 775.
Объем 3 п.л.
Сыаната - 30 солк.
28.04.2021 с.